

อิทธิพลของกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์ต่อ
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรม
 และควมมีวินัยแห่งตน

ปริญญานิพนธ์

ของ

ชวลี นาคหัต

18 พ.ย. 2524

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 สุขุมวิท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 11 โทร. 3921575, 3915058

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
 , ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
 กุมภาพันธ์ 2524

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการสอบ

.....
.....
..... กรรมการ กรรมการ
..... กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างสูงของผู้ช่วยศาสตราจารย์
สมเจตน์ อภิณหพรักษา และรองศาสตราจารย์เคื่อน ลินสุพันธ์ประทุม ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง
ในความกรุณาของอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้
 ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบพระคุณอาจารย์เยาวทา เกษะคุปต์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำและ
ตรวจแผนการสอน

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์สุคนธ์ แสงศิลป์ฉาย ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา
และแนะนำในด้านแบบทดสอบทางการเรียน

ขอขอบคุณอาจารย์วิฑูรย์ ดวงแก้ว ที่ได้กรุณาช่วยทำอุปกรณ์การสอน และเพื่อน ๆ
ทุกท่านที่มีไ้กล่าวนาม ณ ที่นี้ ซึ่งได้มีส่วนช่วยให้การทดลองวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปโดย
ลมบูรณ์ นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ได้กรุณาช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ
และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ชวสี นาคหัต

กุมภาพันธ์ 2524

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
คำนำ	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาคำว่า	4
ความสำคัญของการศึกษาคำว่า	4
ขอบเขตของการศึกษาคำว่า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	7
เอกสารเกี่ยวกับการสอน	7
ความหมายของกลุ่ม	10
ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และการใช้กระบวนการกลุ่ม ...	11
หลักการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	12
บทบาทของผู้สอนตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	17
การจัดกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ .	18
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	19
เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับความมีวินัยแห่งตน	22
สมมติฐานในการวิจัย	24
3 วิธีดำเนินการทดลอง	25
การเลือกกลุ่มตัวอย่าง	25
การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการทดลอง	27
การดำเนินการทดลอง	31
การวิเคราะห์ข้อมูล	31

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	34
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	34
การวิเคราะห์ข้อมูล	34
ทดสอบความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	35
เปรียบเทียบความมีวินัยแห่งตนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้จาก การทดสอบหลังเรียนและก่อนเรียน	37
ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความมีวินัยแห่งตนระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	38
5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	41
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	41
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	41
วิธีดำเนินการทดลอง	41
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	43
อภิปรายผล	44
ข้อเสนอแนะ	50
บรรณานุกรม	52
ภาคผนวก	59

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างซึ่งแบ่งตามระดับความสามารถ สูง กลาง และต่ำ	26
2	แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Protest Posttest Control Group Design	26
3	แสดงลำดับขั้นพื้นฐานของแบบทดสอบที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	29
4	ความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง	35
5	ความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง	35
6	ความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลองและ หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	36
7	ความแตกต่างของคะแนนความมีวินัยแห่งตนก่อนการทดลองและหลังการ ทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลอง	37
8	ความแตกต่างของคะแนนความมีวินัยแห่งตนระหว่างกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง	38
9	ความแตกต่างของคะแนนความมีวินัยแห่งตนหลังการทดลองระหว่างกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุม	39
10	ความแตกต่างของคะแนนความมีวินัยแห่งตนก่อนการทดลองและหลังการ ทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	39
11	แสดงค่า p , r และ Δ ของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาศีลธรรมหน่วยศาสนากับการดำเนินชีวิต	61
12	แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความมีวินัยแห่งตน	64

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	ทฤษฎีกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอน	15
2	หลักการเรียงการ สอนด้วยกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์	16

คำนำ

การจัดการศึกษาจะต้องมีจุดมุ่งหมายที่แน่ชัดว่าต้องการให้คนรุ่นใหม่นี้รู้อะไรและมีลักษณะเช่นใด เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม เนื่องจากระบบเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องให้สอดคล้องกับชีวิตและสังคม เพราะการดำรงชีวิตจะต้องประสบกับปัญหามากมาย ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเป็นไปเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหและสนองความต้องการของแต่ละบุคคล ในสังคมไทยเรา ระบบโรงเรียนยังอำนวยประโยชน์แก่สังคมอยู่มาก สิ่งที่เราควรจะทำคือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นให้วิเคราะห์ปัญหาและนำเอาหลักการและทฤษฎีที่เรียนรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2523 : 87)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่เราเห็นความสำคัญของการศึกษา จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา เพราะความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สภาพธรรมชาติ สภาพทางการเมืองและสังคมเป็นแรงผลักดัน จะเห็นได้จากหลักสูตรการศึกษาของไทย ที่มีจุดมุ่งหมายในด้านต่าง ๆ คือ (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2523 : 213 - 215)

1. หลักสูตร พ.ศ. 2414 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเขียนได้และคำนวณเลขได้ ตลอดจนการฝึกนิสัยตามประเพณีวัฒนธรรมและศาสนา
2. หลักสูตร พ.ศ. 2435 มุ่งเน้นเฉพาะการเรียนรู้ภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2452 ได้ประกาศแผนการศึกษาแห่งชาติเป็นครั้งแรก โดยกำหนดให้มีการเรียนชั้นมูลศึกษามีกำหนดเวลา 3 ปี
3. หลักสูตร พ.ศ. 2475 มุ่งฝึกคนให้รับราชการ โครงสร้างของหลักสูตรมีลักษณะเป็นองค์ 3 ของการศึกษา คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษาและพลศึกษา ต่อมาปี พ.ศ. 2494 ได้ประกาศแผนการศึกษาแห่งชาติ ให้จัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นองค์ 4 ของการศึกษา คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษาและหัตถศึกษา

4. หลักสูตร พ.ศ. 2503 เจตนาให้ใหญ่เรียนให้จบการแต่งตน มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่พลเมือง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และใหญ่เรียนมีความสามารถและมีประสิทธิภาพในด้าน เกษตรกิจ การสอนมุ่งเน้นรายวิชา

5. หลักสูตรปัจจุบัน ได้ประกาศแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 และมีการ เปลี่ยนแปลงหลักสูตรและการสอน ทั้งระดับประถมและมัธยมศึกษาตอนต้นในปี พ.ศ. 2521 โดยมีหลักการการศึกษา คือเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นใหญ่เรียนนำไปใช้ประโยชน์ จุดมุ่ง หมายของ หลักสูตรคือ มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ มีชีวิต ที่สงบสุข มีคุณสมบัตินៃของการเรียน การสอนมุ่งเน้นการสอนแบบบูรณาการ (Intergrate)

จากการพิจารณาใน แผนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นของไทยเราในหมวดสังคมศึกษา พ.ศ. 2503 และหลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2521 ได้ระบุไว้ว่าให้นักเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางานธรรมชาติและสังคม เพื่อปรับตนเองให้เข้ากับสภาพของ สิ่งแวดล้อมนั้น ๆ จึงจะทำให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและเป็นเยาวชนที่ดีของสังคม (ศึกษาธิการ, กระทรวง 2519 : 60) จะเห็นได้ว่า การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมจำเป็นต้อง พัฒนาคนเป็นสำคัญ วิชาสังคมศึกษาจึงมีบทบาทในการที่จะช่วยพัฒนาและปลูกฝังความเป็น พลเมืองคืออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (ลาวีชัย วิมลวาทิกุล 2519 : 76) การที่จะช่วย ให้คนในสังคมมีการทำผิดน้อยลงมองเห็นคุณค่าและทักษะที่ดีก็จะต้องมีอยู่บ้างโดยการปลูกฝัง สัจธรรมจรรยาพร้อมโนธรรม (ควาน ขาวหนู 2516 : 11) โรงเรียนสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียนและตัวครูผู้สอน เป็นบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและโนธรรม (เปื้อออง ฌ นคร 2516 : 15)

แนวโน้มของการสอนสังคมศึกษาในแนวใหม่จึงเป็นการสร้างบุคลิกภาพของคนให้เข้า กับสังคมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม คำนิยม ทศนคติในทางที่สังคมปรารถนา รู้จัก ชีวิต นำความเข้าใจมาขยายแก้ปัญหา และเริ่มสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น กอ สวัสดิ์ชาติชัย กล่าวถึงการสอนนักเรียนในแนวใหม่ว่า การสอนให้นักเรียนคิดเป็น วางแผนและหากระบวนการ แก้ปัญหาเป็น พร้อมทั้งมีความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นเรื่องยาก และสำคัญมากที่โรงเรียน จะต้องทำให้ได้ ครูต้องอดทนพาของคนที่มากกว่าผู้เรียนที่จะมากได้และให้นักเรียนมีส่วนร่วม

ในการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้และเนื้อหา (ก้อ สวัสดิพิพาณิชย์ 2522 : 2) กล่าวว่า การสอนหมายถึง การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์และกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ดังนั้นควรใช้วิธีการ (Techniques) และกลวิธี (Tactics) (Good. 1973 : 588) ในการสอนจะส่งเสริมการเรียนรู้ให้ดำเนินไปสู่จุดประสงค์ ครูจึงมีบทบาทสำคัญต่อความล้มเหลวหรือความสำเร็จของหลักสูตร (พนม เกศนวล 2522 : 7) ครูจึงต้องทำงานให้หนักยิ่งขึ้น ดังนั้นครูจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการกำหนดคุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศ (ปรุณ นิคมานนท์ 2522 : 65)

แพทเทอร์สัน มีความสนใจใน "การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์" กล่าวว่า ความรู้สึก (Feeling) จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพุทธิปัญญา (Cognitive Learning) การพัฒนาอารมณ์และความสามารถในตัวผู้เรียนต้องอาศัยความรู้สึกอันเกิดจากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นเข้ามามีส่วนด้วย ทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็น ซึ่งเป็นการถ้อยแถลงการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นพบแนวคิดที่ต้องการด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่มนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและผู้อื่นมากขึ้น มีความเห็นอกเห็นใจกัน เป็นคนมีเหตุผล เคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ดังนั้นวิธีการทำงานเป็นกลุ่มจะเป็นการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความอบอุ่น มีความมั่นใจและมีความมั่นคงทางจิตใจ เพราะเด็กได้มีเพื่อนที่จะทำงานร่วมความคิดกัน (Patterson. 1973 : 14 - 15) — แอนเดอร์สันและบิลล์ พบว่าการเรียนซึ่งยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered Method) ผู้เรียนสามารถเรียนได้ผลกว่าครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered Method) (Handerson. 1967 : 5 and Bill. 1956 : 121 - 126) จะเห็นได้ว่ากระบวนการกลุ่มนี้น่าจะสอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในอนาคต สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะ รู้จักการแก้ปัญหา เป็นคนมีเหตุผล สอนให้เห็นใจผู้อื่น เคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี โดยฝึกกิจกรรมในห้องเรียนก่อนที่จะออกไปเผชิญชีวิตจริงในสังคมการฝึกหัดทดลองในห้องเรียนโดยวิธีการทำงานเป็นกลุ่มก็เหมือนกับการทดลองในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ แตกต่างกันคือสิ่งที่เรานำมาทดลองนั้นแทนที่จะเป็นสารเคมี หรือวัสดุอื่น แต่เป็น "คน" ซึ่งมีชีวิตจิตใจ จึง

ย่อมมีความลึกซึ้งซับซ้อนยิ่งกว่าหลายเท่า (จินจิมา ลิมปิเจริญ 2521 : 79)

เนื่องจากการรวมกลุ่มมีความสำคัญต่อคนและสังคมอย่างยิ่ง การทำงานเป็นกลุ่มควรได้รับการส่งเสริม เพราะสภาพสังคมไทยมีความจำเป็นที่จะต้องฝึกฝนและปลูกฝังทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อผลประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติ การที่จะสร้างกิจนิสัยในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพต้องใช้วิธีการดังกล่าวนี้นี้คือ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) (เยาวพา เตชะคุปต์ : 7)

กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ช่วยให้การทำงานเป็นกลุ่มราบรื่น ไร้ข้อขัดแย้ง และทำให้เกิดความร่วมมือกัน มีการเคารพซึ่งกันและกัน และก่อให้เกิดความสามัคคี ซึ่งส่งเสริมให้เด็กเจริญงอกงามทุกวิถีทาง คือ ทางกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์และสังคม นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เด็กรู้จักบังคับตนเอง รู้จักหน้าที่ สิทธิของตนเองและของผู้อื่น กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เท่ากับเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสร้างเสริมความมีวินัยในตนเองให้กับเด็ก

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างความมีวินัยแห่งตนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างความมีวินัยแห่งตนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเสนอแนะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมนักเรียนนำเอาวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในการสอนสังคมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
2. เพื่อเสนอแนะครูอาจารย์ ผู้แนะแนว ให้มีความรู้และทักษะในการนำวิธีการของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล
3. เป็นการศึกษาวิธีการเรียนการสอนที่จะก่อให้เกิดความมีวินัยแห่งตนแก่ผู้เรียน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ภาคเรียนที่สอง ปีการศึกษา 2523
2. เนื้อหาวิชาที่ใช้ทำการทดลองคือ วิชาศีลธรรม หน่วยศาสนากับการดำเนินชีวิต
3. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อการทดลองครั้งนี้
4. ทำการทดลองเป็นเวลา 4 สัปดาห์ต่อเนื่องกัน โดยสอนสัปดาห์ละ 5 วัน ละครึ่งคาบ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอน
5. ตัวแปรในการทดลองวิจัย

ก. ตัวแปรอิสระ

1. วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. วิธีการสอนแบบปรกติ

ข. ตัวแปรตาม

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ความมีวินัยแห่งตน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) หมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีโอกาสทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มขนาดใหญ่และกลุ่มขนาดเล็ก กลุ่มขนาดใหญ่หมายถึง การรวมอภิปรายทั้งชั้น กลุ่มขนาดเล็กเป็นกลุ่มละ 5-8 คน ในขณะที่ทำงานกลุ่มนั้นทุกคนมีอิสระในการทำงานและจะต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีครูเป็นผู้ประสานงานให้คำแนะนำ คอยกระตุ้นให้กำลังใจและช่วยให้งานกลุ่มบรรลุเป้าประสงค์

การสอนศีลธรรมโดยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การเรียนการสอนที่ให้ให้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม มีการอภิปรายร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย แสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง เกม ละคร สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะต้องช่วยกันคิดแก้ปัญหา

ปรึกษาหารือกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วางแผนการทำงานร่วมกัน มีความรับผิดชอบ เพื่อให้งานของกลุ่มบรรลุผลสำเร็จ ในการทำงานแต่ละครั้งนั้นจะต้องมีการวิเคราะห์ร่วมกัน คือ วิเคราะห์เนื้อหาวิชา และพฤติกรรมในการทำงานของแต่ละบุคคลและการทำงานของกลุ่ม โดยมีครูเป็นผู้ประสานงาน

การสอนศีลธรรมโดยวิธีการสอนแบบปรกติ หมายถึง การสอนศีลธรรมที่ป็นจุดประสงค์ กิจกรรมการสอนในห้องเรียน สื่อการเรียน และการประเมินผล ตามที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ในคู่มือการสอนสังคมศึกษากลุ่มวิชาสังคมศึกษา 102 ประเทศของเรา ซึ่งเป็นวิชาบังคับในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นหลักในการสอน

ผลสัมฤทธิ์ (Achievement) หมายถึง คะแนนค่าวิชาการที่นักเรียนได้รับจากการเรียนบทเรียนจบแล้ว

ความมีวินัยแห่งตน (Self-discipline) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมพฤติกรรม และมีความรับผิดชอบ โดยเกิดจากการสำนึกตัวขึ้นมาเอง ไม่เฉพาะจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขข้อบังคับจากภายนอกเท่านั้น และบุคคลนั้นจะต้องยอมรับการกระทำของตน แม้จะมีอุปสรรคก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น

ความคิดรวบยอด (Concept) หมายถึง การรวบรวมประสบการณ์ต่าง ๆ และพฤติกรรมที่ได้พบจากบทเรียนนำมาสรุปกันเข้าเป็นข้อสรุปที่มีค่อถึงนั้น

ระดับความสามารถ สูง กลาง ต่ำ หมายถึง ระดับความสามารถซึ่งแบ่งโดยคิดจากคะแนนสอบภาคปลาย ในหมวดวิชาสังคมศึกษา ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ถือเกณฑ์ดังนี้

ระดับความสามารถสูงคือ คะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป

ระดับความสามารถปานกลางคือ คะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ระหว่าง 26-74

ระดับความสามารถต่ำคือ คะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาศีลธรรมและความมีวินัยแห่งตนโดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีการสอนแบบปรกติ การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามลำดับขั้นตอนนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งวิจัย วงษ์ใหญ่ ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การเรียน คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางเพิ่มพูนขึ้น และเด็กส่วนใหญ่จะเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูจะมีแบบของการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพราะสิ่งนี้จะเป็เครื่องมือช่วยใ้ครูใ้วางแผนการสอน การดำเนินการสอนและการตรวจสอบประเมินผล (วิจัย วงษ์ใหญ่ 2523 : 171) และสอดคล้องกับคำกล่าวของแฟลนเดอร์ ที่ว่า การสอนเกิดขึ้นเมื่อมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การสอน คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นลูกโซ่ ประกอบด้วยความประพฤติของครู (Flander. อ้างอิงมาจาก วิจัย วงษ์ใหญ่ 2523 : 172) การสอนนั้นจำต้องอาศัยแนวทางใหม่ในการสอน พิสัน ได้เสนอแนะแนวการสอนเพื่อให้บรรลุตามจุดหมายดังกล่าว ควรจะเปลี่ยนแปลงจาก (Peason. 1973 : 315)

1. เนื้อหาวิชาและข้อเท็จจริงไปสู่แนวความคิดแก้ปัญหาและค่านิยม
2. การเน้นด้านความรู้ไปสู่การลงมือปฏิบัติ
3. เนื้อหาที่ตายตัวไปสู่แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์
4. การสอนด้านความจำไปสู่การสอนโดยให้คนควาช่วยตนเอง
5. แบ่งเนื้อหาที่ละเอียดเรื่องตามความเหมาะสม

✕ ปัญหาและงานวิจัยบางเรื่องได้บ่งชี้ให้เห็นถึงความล้มเหลวของการสอนสังคมศึกษา คือ งานวิจัยของ วัลลอค พุ่มพวง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความคิดเห็นที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับค่านิยมในคำสอนศาสนา ความรับผิดชอบในหน้าที่พลเมืองดี และความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย มีเพียงร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่างเท่านั้นที่เข้าใจในเรื่องเช่นนั้น จะเห็นได้ว่าความคิดเห็นเช่นนั้นมื่อผิดพลาดต่อการดำเนินชีวิตมิใช่น้อย จึงเป็นสิ่งที่ครูสังคมศึกษา

ฟังตระหนักในความรับผิดชอบและหาวิธีสอนที่นำมาซึ่งความสำเร็จ (วัลลภ พุมพวง 2514)
 เวสเลย์ ได้เสนอว่า ครูไม่ควรยึดในวิธีการสอนแต่เพียงอย่างเดียว เพราะวิธีการสอนและ
 กิจกรรมต่างๆ นั้นก็มีประโยชน์ในแง่หนึ่งทางกันไป จะต้องศึกษาและพิจารณาเลือกวิธีการมา
 ใช้ให้เหมาะสม (Wesley. 1951 : 263) และสอดคล้องกับ สถาพร มาลีวัชรพงศ์
 ซึ่งกล่าวว่า การสอนศีลธรรมโดยมุ่งส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดนั้นควรฝึกให้ทักษะในการค้นคว้า
 พบความรู้ต่างๆ ด้วยตนเอง (สถาพร มาลีวัชรพงศ์ 2517 : 2) และเกริกไธม์ ได้ให้
 ข้อคิดเห็นในด้านการสอนศีลธรรมว่า ควรเป็นการสอนเพื่อให้เด็กนึกถึงส่วนรวมและการสอน
 ศีลธรรมมิใช่เพียงให้เด็กรู้และเข้าใจหลักธรรม แต่มุ่งหมายให้เด็กนักเรียนนำความรู้และความ
 เข้าใจมาเปลี่ยนแปลงปรับปรุงนิสัยใจคอและความประพฤติให้ดีขึ้น การสอนศีลธรรมให้ได้
 ผลนั้นจะต้องมีกลวิธีหลายๆ อย่าง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและปฏิบัติตาม (Durkheim.
 1969 : 99 - 105) และ สุ่มน อมรวิวัฒน์ ได้เสนอแนะว่าควรจะใช้อุปกรณ์การสอนช่วย
 เพื่อโยงธรรมทั้งหลายให้เป็นรูปธรรม ที่ผู้เรียนจะเรียนรู้และเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น
 (สุมน อมรวิวัฒน์ 2505 : 35) *ส่วน สมถวิล อัจฉรินทร์ ได้แนะนำการสอนสังคมศึกษา
 ว่า ครูควรจะต้องมุ่งหมายในการสอน โดยใช้อุปกรณ์ จัดกิจกรรมที่น่าสนใจ ปรับปรุงการสอน
 ให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนโดยเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การอภิปราย
 และการรายงาน (สมถวิล อัจฉรินทร์ 2505 : 7) นอกจากนี้ ลินด์เกรน ยังได้อ้างถึง
 ฮิเทโร (Hithero) ซึ่งกล่าวว่าการเรียนรู้จะเพิ่มพูนมากขึ้นจากเพื่อนในกลุ่ม การเรียน
 จากส่วนรวม (Whole) มีความสำคัญและมีความหมายกว่าการเรียนรู้ด้วยส่วนย่อย (Part)
 เพราะช่วยให้ผู้เรียนเห็นแง่มุมต่างๆ และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความคิดหลักด้วยตนเอง นอก
 จากนี้ทัศนคติยังพัฒนาได้ดีจากเพื่อนในกลุ่มด้วยกันอีกด้วย (Lindgren. 1956 : 293 -
 296) และ มีมพอว์ ได้อ้างถึงคำพูดของมุซาฟาเฟอร์ เชอริฟ (Muzafer Sherif) และ
 ทีโอคอร์ นิวคอมบี้ (Theodore Newcomb) ว่าทัศนคติมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
 การเรียนรู้เองนี้จะไม่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนแบบปกติ แต่จะเกิดขึ้นในสภาพการเรียน
 ในยุคก้าวหน้าคือ นำหลักการของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) มาใช้
 ปรับปรุงการสอนในห้องเรียนให้ได้มากยิ่งขึ้น (Muzapowe. 1973 : 251 - 256) และ
 ไมเออร์ ได้กล่าวถึงการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้าน

การสอนคุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัยว่าเป็นการปรับปรุงทักษะการฟัง การใช้คำพูด การติดต่อสื่อสาร การอภิปราย และการหาแนวความคิดที่ถูกต้อง (Beyer, 1976 : 197 - 198)

ทักษะซึ่งใช้ในกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาคนมนุษย์สัมพันธ์และการรับรู้ที่มี 5 ประการคือ (พิศนา เทียมเสน 2515 : 30)

1. ผูกทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น (Interpersonal Communication)
2. ผูกทักษะในการใช้วิจารณญาณตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ (Decision Making and Problem Solving Skills)
3. ผูกทักษะในการช่วยเหลือผู้อื่น (Helping Relationship Skills)
4. ผูกทักษะในการวิจารณ์วิเคราะห์คุณค่าธรรม จริยธรรมและค่านิยมต่าง ๆ (Value Clarification) ทำให้ตัดสินใจว่าสิ่งใดดี ไม่ดี ควรไม่ควร
5. ผูกทักษะในการพัฒนาตนเอง (Personality Skills) เพื่อรู้จักตนเองที่ รู้จักตน ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง ก็จะช่วยให้สามารถพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น

การที่จะนำวิธีการกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในการสอน ครูควรจะต้องรู้จักเด็กมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง เพื่อสร้างความคุ้นเคย และมนุษยสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักเรียนเสียก่อน นักเรียนจะได้กล้าที่จะแสดงออก โดยไม่ต้องกลัวครูจนเกินไป และนักเรียนควรได้เคยเรียนด้วยวิธีการทำงานเป็นกลุ่มบ้างพอสมควร และครูควรเน้นในแง่ของ กฎ กติการะเบียบวินัย เพื่อเป็นการฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัยในตนเองมากขึ้น (สุภาพรณ พวงจันทร์ 2520 : 50) และสอดคล้องกับคำกล่าวของ สมควร อภัยพันธุ์ ครูมีความสำคัญอย่างมากในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมความมีวินัยให้กับเด็ก ครูจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็ก ครูจะต้องไม่เคร่งครัดต่อระเบียบเกินไป หรือคงแก่เรียนเกินไป มีการพูดที่เหมาะสมปราศจากการใช้อารมณ์ รู้วิธีการตอบสนองความต้องการทางด้านสังคมและอารมณ์ของเด็กด้วย และได้กล่าวว่านักเรียนที่มีวินัยดีควรมีลักษณะดังนี้ (สมควร อภัยพันธุ์ น.ป.ป. : 3 - 4)

1. ตั้งใจเรียน
2. รู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี

3. เข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตน
4. รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
5. ทำงานอย่างมีระเบียบ
6. เคารพนับถือผู้อื่น และความคิดของผู้อื่น

จะเห็นได้ว่ากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่งที่สามารถสร้างนิสัยให้เกิดขึ้นกับเด็กได้ เพราะกระบวนการกลุ่มจะฝึกให้เด็กรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตนและงานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักการบังคับใจตนเอง เป็นคนมีเหตุผล รู้จักดำเนินงานอย่างไ้ผล แก่ส่วนรวม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการปรึกษาหารือกันในขณะที่ทำงาน เด็กได้ทำงานด้วยตัวเองโดยมีครูเป็นผู้ประสานงาน (Facilitator) เด็กสามารถแสดงความคิดเห็นได้ตามหลักประชาธิปไตย ในการรวมกลุ่มสมาชิกทุกคนจะมีโอกาสฝึกความเป็นผู้นำและผู้ตาม ทำให้เด็กรู้จักหน้าที่ของตนเอง ในการเรียนแต่ละครั้งครูและนักเรียนช่วยกันวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ของกลุ่ม เช่น ความสามัคคี การทำงาน ความรู้สึกนึกคิด และประสบการณ์การเรียนรู้ (เบาวพา เศษะคุปต์ 2517 : 179 - 181)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม

(5)

ความหมายของกลุ่ม

เดวิส กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีเป้าหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด (Davis, 1962 : 405)

ในทำนองเดียวกัน กัลลี ได้กล่าวว่า กลุ่มมีความหมายลึกซึ้งกว่าการมีบุคคลมาอยู่ร่วมกันเฉย ๆ เท่านั้น แต่การรวมกลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ (Gulley, 1963 : 62)

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนด้วย
2. ผลของการทำงานจะเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม
3. มีการสื่อสารทางวาจา (Verbal Communication) หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง

ทฤษฎีและวิธีการในการศึกษาสังคม เกิดจากแนวความคิดของ เคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin) นักวิทยาศาสตร์และนักจิตวิทยาสังคมชาวเยอรมัน ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคนในแง่ของพฤติกรรมของมนุษย์ และในปี ค.ศ. 1930 - 1948 เลวิน และคณะ ได้ศึกษาและทดลองเกี่ยวกับกลุ่มในสังคม การเปลี่ยนแปลงบรรยากาศในกลุ่มและความเป็นผู้นำในแบบต่าง ๆ และได้สร้างทฤษฎีสถานที่ (Field Theory) โดยได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีทางจิตวิทยาของ เกรทอลท์ (Gestalt Theory) และเริ่มใช้คำว่า Group Dynamics หรือพลังกลุ่มหรือพลวัตรของกลุ่ม

ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และการใช้กระบวนการกลุ่ม

กลุ่มสัมพันธ์เป็นวิทยาการแขนงหนึ่ง ซึ่งพยายามศึกษาเรื่องคน (ศึกษา แขนงนี้ และเขาวพา เคชะคุปต์ 2522 : 1) เพื่อให้ได้ซึ่งความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคนอื่นเป็นประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และการปรับปรุงการทำงานของกลุ่มคนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หลุยส์ จาปาเทค กล่าวว่าวิชาากลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics) หมายถึง วิชา ที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มผู้นำ ผู้ตาม ตลอดจนการแก้ปัญหาของกลุ่ม ว่ากลุ่มมีเทคนิค หรือวิธีการในการแก้ปัญหาย่างไร และวิธีไหนจึงจะได้ผลมากที่สุด (หลุยส์ จาปาเทค 2522 : 48)

พนม ลัมอาร์ยี่ กล่าวว่า กระบวนการกลุ่ม หมายถึงปฏิสัมพันธ์กันอย่างเสรี ซึ่งสมาชิกในกลุ่มต่างช่วยกระตุ้นซึ่งกันและกัน เพื่อจะใช้ความสามารถที่มีอยู่ในสมาชิกแต่ละคนนำกลุ่มไปสู่จุดหมายที่ตั้งเอาไว้ โดยมีหัวหน้าหรือผู้นำเป็นผู้คอยกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันและกัน เมื่อกลุ่มประสบปัญหา (พนม ลัมอาร์ยี่ 2522 : 62)

เรแกนและเชพเพิร์ด กล่าวว่าพลังกลุ่มหมายถึงการศึกษาถึงธรรมชาติของกลุ่มที่เกิดขึ้น เมื่อมนุษย์มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยศึกษาสิ่งลงไปเกี่ยวกับพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม ความสัมพันธ์ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่ม โดยใช้การอภิปราย การเตรียมการ และการประเมินผลร่วมกัน ตลอดจนการให้สมาชิกทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในกลุ่ม และมีการกำหนด

หน้าที่ ความรับผิดชอบให้แกสมาชิก และให้สมาชิกได้เรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคความเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี (Ragan and Shepherd. 1971 : 197)

บอนเนอร์ กล่าวว่า พลังกลุ่มเป็นแรงผลักดันที่เกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปมาอยู่รวมกัน โดยมีความสัมพันธ์ มีการสื่อสารและมีการปรับตัวเข้าหากัน ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังขึ้นในกลุ่ม ขนาดของพลังที่เกิดขึ้นจะมากหรือน้อยย่อมแตกต่างกันออกไปตามสถานการณ์ของแต่ละกลุ่ม (Bonner. 1959 : 10)

การ์ทไรท์และแซนเดอร์ กล่าวว่า พลังกลุ่ม เป็นวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในกระบวนการกลุ่ม เช่น การแสดงบทบาทจำลอง การอภิปราย การสังเกต และการให้ข้อวิจารณ์ แก่กัน เพื่อช่วยในการตัดสินใจร่วมกัน การฝึกทักษะเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ หรือการประชุม เพื่อการต่าง ๆ (Cartwright and Zander. 1960 : 4)

5/ หลักการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน คือ การสอนที่ยึดหลักทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เป็นการสอนที่เน้นหรือให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องพฤติกรรมของคนที่ผลลตกกระทบต่อกัน โดยครูผู้สอนพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการเรียนรู้ของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ดังนี้ (ทิศนา แชนมณี 2522 : 200 - 201)

1. หลักการที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นให้ครูพยายามจัดการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนให้ทั่วถึงกัน เพราะการที่ผู้เรียนได้มีบทบาทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม ความกระตือรือร้นที่จะเรียน
2. หลักการสอนที่ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ เน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากกลุ่มให้มาก
3. หลักการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตัวเอง เป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้ เน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาและพบคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับจากการบอกเล่าจากผู้อื่น

4. หลักการสอนที่ย่อกความสำคัญของการเรียนรู้อยู่ว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้และคำตอบ ดังนั้นครูจึงควรพยายามเน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการและวิธีการที่ได้คำตอบนั้นมา

5. หลักการสอนที่ย่อกความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันว่า เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น ครูจึงควรพยายามจัดกระบวนการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาค้นหาแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งพยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียนด้วย

จากหลักการนี้ เขาวพา เศรษฐคุปต์ ได้สร้างทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้ (เขาวพา เศรษฐคุปต์ 2517 : 156 - 183)

1. จุดมุ่งหมายของการสอนจะต้องมีทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้กิจกรรม ควรเป็นประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจตนเองได้อย่างทองแท้ แนวการจัดมีดังนี้

2.1 เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีส่วนร่วมทั้งทางกาย อารมณ์ และสติปัญญา

2.2 แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย

2.3 กำหนดขั้นกิจกรรมดังนี้

2.3.1 กิจกรรมขั้นเริ่มต้น เป็นการเตรียมล่วงหน้าโดยครูเตรียมคำถามสถานที่ การแบ่งกลุ่ม วิธีทำงาน ทิศทางหรือกฎเกณฑ์การทำงาน ระยะเวลาในการทำกิจกรรม และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามข้อสงสัยก่อนลงมือทำงาน

2.3.2 กิจกรรมขั้นปฏิบัติ ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

ก. เกม (Games)

ข. บทบาทสมมติ (Role-play)

ค. สถานการณ์จำลอง (Simulation)

ง. การศึกษาเฉพาะกรณี (Case)

จ. ละคร (Acting or Dramatization)

ฉ. กลุ่มย่อย (Small Group)

3. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการเรียนรู้

3.1 การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้และความสัมพันธ์ระหว่างสมาธิในกลุ่ม (Learning Process Analysis) โดยอภิปรายถึงวิธีการทำงาน ความรู้สึกขณะที่ทำงานร่วมกัน พฤติกรรมและการปฏิบัติงาน

3.1.1 ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง สามารถประเมินผลการเรียนรู้และนำความรู้ที่ได้รับไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงบุคลิกภาพและพฤติกรรม

3.1.2 ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจผู้อื่น โดยผู้เรียนสามารถพัฒนานุชนสัมพันธ์และความเป็นผู้นำในกลุ่ม

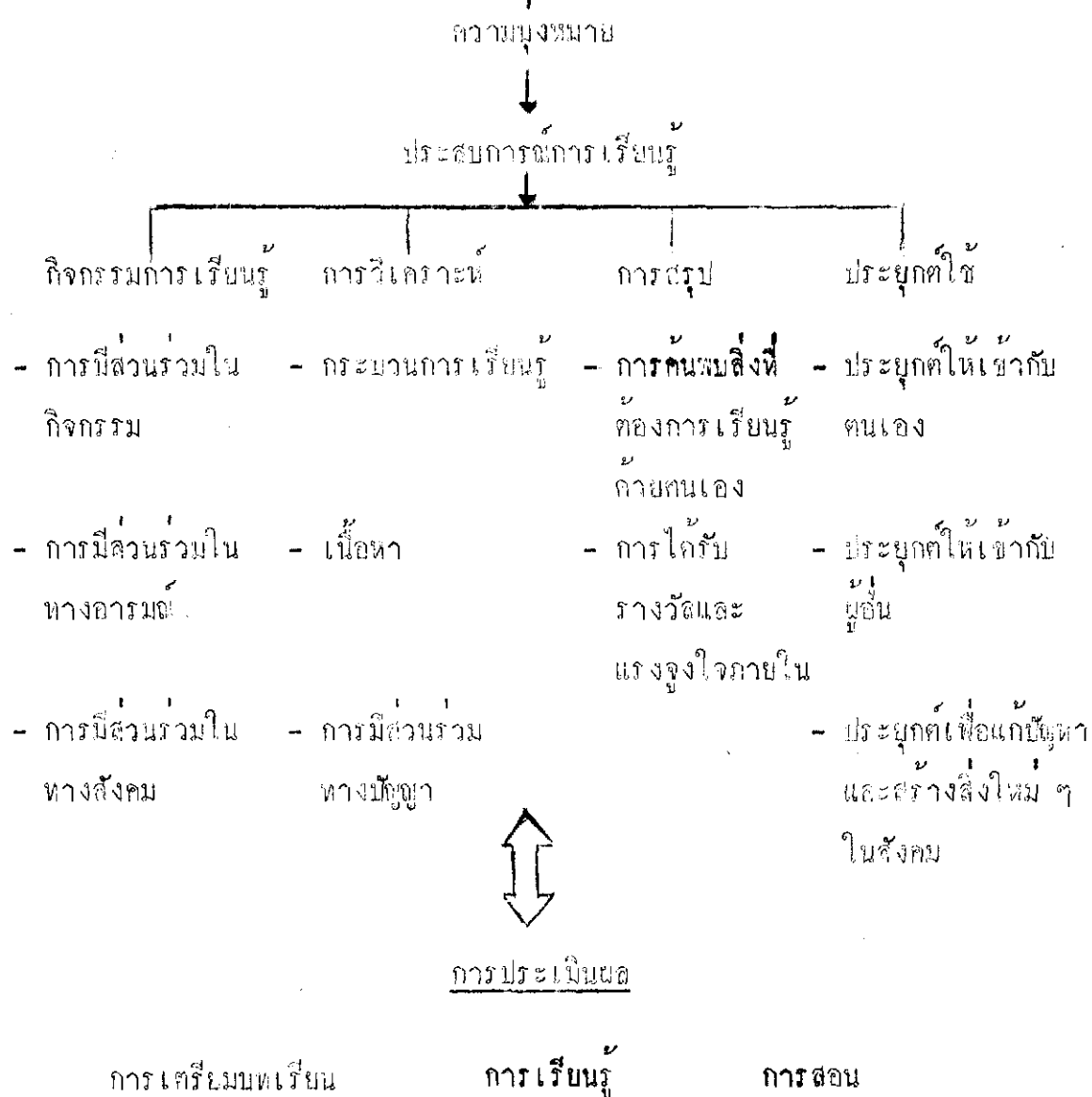
3.1.3 ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหาและวิธีการทำงานที่เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการทำงานครั้งต่อไปให้ดีขึ้น

3.2 การวิเคราะห์ด้านเนื้อหา เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสิ่งที่ได้รู้ร่วมกัน เพื่อเป็นการขยายประสบการณ์การเรียนรู้ให้ถูกต้องเหมาะสม จึงเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อตัวผู้เรียนมาก

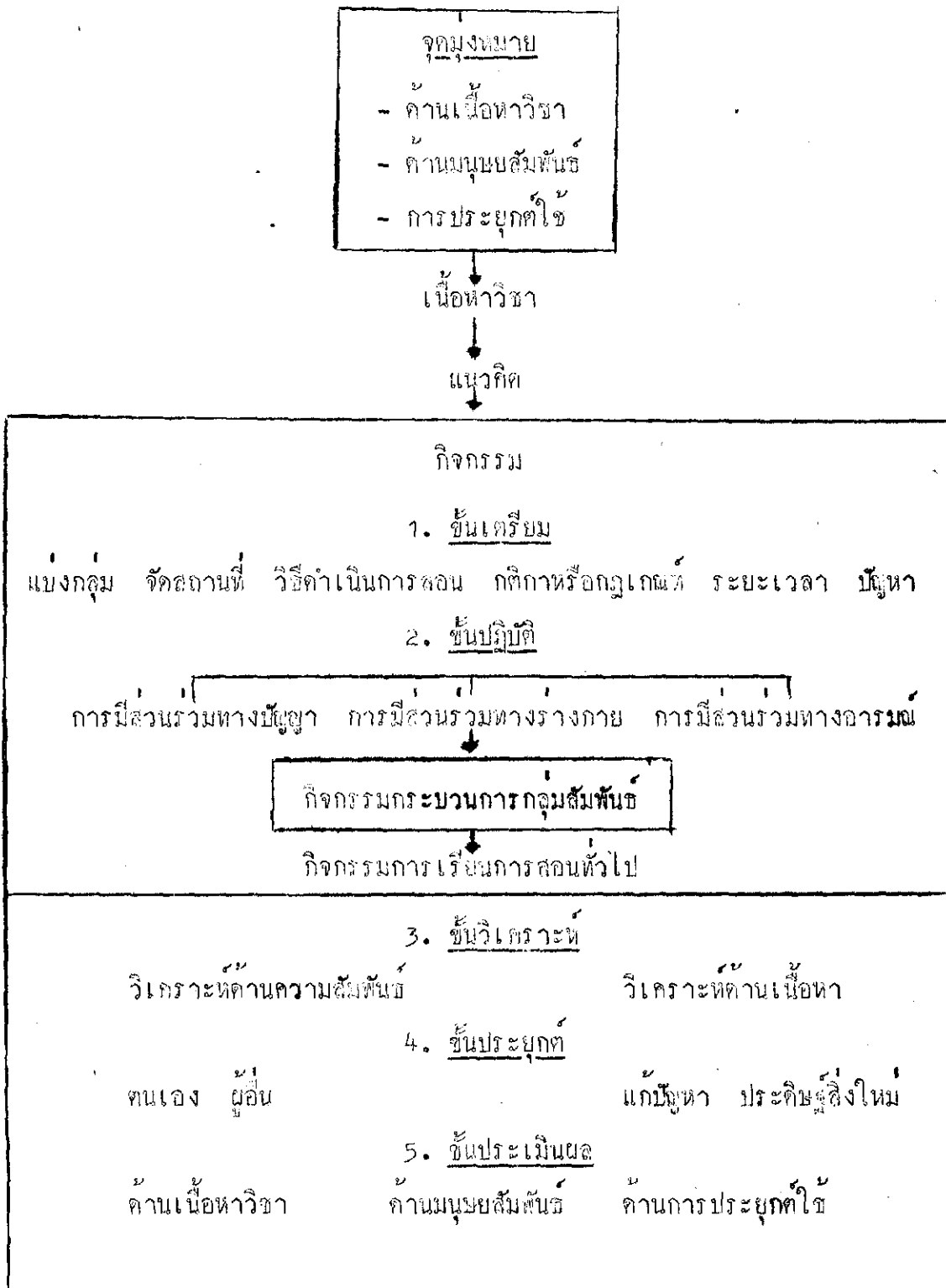
4. การสรุปและการนำหลักการไปประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง (Application in real life) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปแนวความคิดเหล่านั้นเป็นหมวดหมู่และเป็นกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับแต่ละบุคคล และนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ต่อไปในอนาคต

5. การประเมินผล การประเมินผลจะช่วยให้ทราบว่าการสอนตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด การประเมินผลจะเป็นหนทางที่จะทำให้ทราบผลของการเรียนการสอนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด และช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการของผู้เรียน ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้

ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอน

แนวนโยบาย หลักการ ระเบียบการ สอนด้วยกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์

บทบาทของผู้สอนตามทฤษฎีกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์

การสอนตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน (Facilitator) ผู้นำหรือแนะแนวทาง (Leader) ผู้คอยกระตุ้นหรือสนับสนุนส่งเสริม (Catalyzer) เพื่อให้การดำเนินการเรียนการสอนดำเนินไปได้ด้วยดี และครูจะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม (Participant) (เขียวพา, เศรษฐ์ 2517 : 167)

โบเวอร์และซีฮอร์ ได้กำหนดบทบาทของครูในการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้ (Bower and Seashore. อ้างอิงมาจาก เขียวพา เศรษฐ์ 2517 : 166)

1. สนับสนุนและยอมรับฟังผู้เรียน โดยสนใจนักเรียนเป็นรายบุคคลและเปิดโอกาสให้นักเรียนสนทนาซักถามได้อย่างเป็นกันเอง
2. ให้ความสะดวกในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและความร่วมมือในการทำงาน
3. กระตุ้นและช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ในการทำงาน ตลอดจนวิธีการทำงานให้ผู้เรียน
4. ช่วยเหลือผู้เรียนในการจัดสภาพการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศ และแนะนำหรือช่วยจัดหาทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างดีที่สุด

ผู้ประสานงานกลุ่มจะทำหน้าที่ได้ดี ถ้าได้รับการฝึกฝนและมีประสบการณ์ในการช่วยให้สมาชิกได้มีโอกาสพากเพียรฝึกทักษะในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่ม ได้ฝึกทักษะการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีสิ่งที่คุณประสานงานควรคำนึงก็คือ การสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยที่จะเปิดเผยตนเองโดยไม่มีการปิดบังตน (Defense Self) ซึ่งจะช่วยให้บุคคลได้พัฒนาคุณค่าของความเป็นมนุษย์ให้มากขึ้น ซึ่งการเรียนรู้ลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดีจะช่วยในการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล และช่วยให้กลุ่มสามารถดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่น (Patterson. 1973 : 200)

การจัดกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนด้วยวิธีการแบบการ กลุ่มสัมพันธ์

การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักทฤษฎีมีอยู่หลายวิธี (ทศนา แคมมดี 2522 : 202 - 204)

1. เกม (Games) ให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาตามที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจหาอย่างใดอย่างหนึ่ง วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนานในการเรียนด้วย
2. บทบาทสมมติ (Role-play) วิธีการนี้ยังมีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติ เช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น แล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้น แสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก วิธีการนี้จึงมีผลช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง และยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย
3. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้นและมีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดง เพราะอาจจะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับ
4. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งซึ่งใช้กรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงนำมาคิดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น การอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายกับชีวิตจริงมาใช้ จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริงซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียน
5. ตัวละคร (Acting or Dramatization) คือ วิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามบทที่เรียนหรือกำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สม

ตามที่กำหนดไว้ โดยไม้นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวของ อันจะมีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้น ๆ วิธีการนี้เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้มีประสบการณ์ในกรณีจะเข้าใจในความรู้สึก เหตุผลและพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจมีส่วนเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจกัน และการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละคร ร่วมกันจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนร่วมกัน และได้ฝึกการทำงาน ร่วมกันด้วย

6. กลุ่มย่อย (Small Group) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออก

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

งานวิจัยในประเทศ

พิศนุา เทียมเสน ได้เขียนวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก ของมหาวิทยาลัยอาร์โซนา สหรัฐอเมริกา ในเรื่อง "แบบจำลองการฝึกอบรมค่านิยมสัมพันธ์แก่นักเรียนฝึกหัดครูในประเทศไทย" (A Model for Pre-Service Teacher Training in Human Relations for Thailand) งานวิจัยนี้เป็นการเริ่มต้นนำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในประเทศไทย (อ้างอิงมาจาก นันทนา ภาคบงกช 2518 : 28) หลักจากนั้น เขียวพา เกษะคุปต์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา" เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูและผู้นสนใจ สามารถนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบรรยากาศการเรียนแบบประชาธิปไตย ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ปลูกฝังความรับผิดชอบและค่านิยม ตลอดจนส่งเสริมค่านิยมสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอน (เขียวพา เกษะคุปต์ 1517 : 156 - 157) จึงทำให้นักวิจัยสนใจที่จะใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอน ผลที่ได้จากการวิจัยก็แตกต่างกันออกไป เช่น

ปัทมา เทพจักรพงศ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การสอนอ่านเอาเรื่องภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการกลุ่ม" กลุ่มทดลองสอนด้วยกระบวนการกลุ่ม กลุ่มควบคุมสอนด้วยวิธีแปล

ผลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ นักเรียนกลุ่มทดลองร้อยละ 86.66 ชอบการเรียนรู้วิธีการกระบวนการกลุ่มและได้เสนอแนะให้ผู้ทำการวิจัยต่อไปควรทำการวิจัยโดยใช้ระบบเวลามากขึ้น (ปัทมา เพ็ชรพงศ์ 2517 : 49)

ฉันทนา ภาคบังกช ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนสังคมศึกษาหน่วยวันสำคัญของชาติ" ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผลปรากฏว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีพัฒนาการทางมนุษยสัมพันธ์และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงอย่างมีนัยสำคัญ และมีทัศนคติในทางที่ดีขึ้นและปรากฏว่าทัศนคติของนักเรียนพัฒนาขึ้นทุกกลุ่ม (ฉันทนา ภาคบังกช 2517 : ๑)

X ในทำนองเดียวกัน พัชรีย์ เอี่ยมทัศน ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาคณิตศาสตร์ หน่วยร้อยละ โดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการแบบธรรมดา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 " ผลปรากฏว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีพัฒนาการทางก้านมนุษยสัมพันธ์และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงอย่างมีนัยสำคัญและมีทัศนคติที่ดีขึ้นกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบธรรมดา (พัชรีย์ เอี่ยมทัศน 2513 : 309 - 310) และสัมพันธ์กับผลงานวิจัยของ เสริมศิริ เมนะเศวต ซึ่งทำการวิจัยในหัวข้อ "การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาหลักการสอนหน่วย โรงเรียนประถมศึกษา โดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการสอนแบบธรรมดาในชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ผลปรากฏว่า เมื่อเรียนแล้วทั้งกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบธรรมดาต่างมีพัฒนาการขึ้นที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (เสริมศิริ เมนะเศวต 2519 : ๑)

ในปีต่อมา สุภาพรรณ พวงจันเพชร ได้ทำการวิจัยการสอนสังคมศึกษา หน่วยคุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลปรากฏว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบธรรมดา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีพัฒนาการทางด้านมนุษยสัมพันธ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และได้ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

มีความเห็นว่า สนุกสนาน ตื่นเต้น เข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น มีความร่วมมือในการทำงานเพื่อจะช่วยให้งานสำเร็จไปอย่างรวดเร็ว ต้องการให้เวลาเรียนและทำกิจกรรมมากกว่านี้ (สุภาพรณ พวงจันทร์เพชร 2520 : 46)

งานวิจัยในต่างประเทศ

เล็กซ์ ได้ทำการศึกษาด้วยการทดลองกับนักศึกษาปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในรัฐอินเดียนา (Indiana) ให้กลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบเก่า กลุ่มทดลองใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) ผลจากการทดสอบก่อนสอนและหลังสอนพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มทั้งสอง แต่ก็พบว่ากลุ่มทดลองมีความพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับ และยินดีร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีความต้องการที่จะเรียนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์อีก (Lex. 1973 : 60 - 93)

ไรท์ ได้ศึกษากระบวนการทำงานของกลุ่ม ความพอใจในผลงานของกลุ่มและความพอใจด้านอารมณ์ของสมาชิกในกลุ่มเกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งมีผู้นำการอภิปรายกลุ่ม 2 ประเภท คือประเภทยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง และประเภทยึดผู้นำเป็นศูนย์กลาง ให้เวลาอภิปรายครั้งละ 20 นาที ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้นำทั้ง 2 แบบต่อกระบวนการทำงานของกลุ่ม ความพอใจในผลงานของกลุ่มและความพอใจทางอารมณ์ของสมาชิกในกลุ่ม (Wright. 1972 : 7121)

วิลสัน ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดของครูและนักเรียน ได้ทำการทดลองโดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ซึ่งเรียนด้วยการอภิปรายและบันทึกการอภิปรายด้วยเทปบันทึกเสียง ทำการทดลองเป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยสอนช่วงละ 2 ชั่วโมง ผลปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีความเปลี่ยนแปลงด้านความคิดทั้งครูและนักเรียนมากกว่ากลุ่มควบคุม การให้ข้อสังเกตต่อกันเป็นการช่วยวัดผลการสอนของครู ช่วยให้ครูปรับปรุงการสอนและนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน (Wilson. 1973 : 422)

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผลปรากฏว่าวิธีสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีแนวโน้มทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นักเรียนมีความพอใจในบทเรียน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยแห่งตน

วินัยในตนเองหรือความมีวินัยแห่งตนเป็นลักษณะของการนำตนเอง ควบคุมและบังคับตนเองโดยอาศัยแรงจูงใจที่สัมพันธ์กับอุดมคติที่บุคคลได้สร้างขึ้นสำหรับตนเอง ควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามความตั้งใจ (ภทรา นิคมานนท์ 2517 : 13) วินัยในตนเองเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่จะทำให้บุคคลประสบผลสำเร็จในการทำงานเนื่องจากมีความตั้งใจจริงและพยายาม (วรรณิกา ทองงอก 2517 : 9)

จากการประกาศแผนการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนั้นมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกคนอย่างทั่วถึง และให้แต่ละคนได้เรียนตามกำลังความสามารถ ยอมรับข้อบกพร่องของตนเองและหาทางแก้ไข ให้ภูมิใจและพอใจในความสำเร็บบางอย่างของตน ให้รู้จักเรียนทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างมีระเบียบ วินัยในสังคม (อุไรวรรณ อินทรีย์ 2520 : 26) ซึ่งสอดคล้องกับการทำงานของกลุ่มสัมพันธ์ ดังนั้น ความมีวินัยแห่งตนจะเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน ทั้งนี้เพราะเด็กจะได้เรียนรู้ว่าเขาไม่สามารถจะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขโดยปราศจากการติดต่อกับผู้อื่นและในการติดต่อกับผู้อื่นนั้น เขาควรแสดงออกซึ่งนิสัย ความคิด และทัศนคติทั่ว ๆ ไปอย่างไรต่อบุคคลที่เขาติดต่อกับ (สุชา จันทรเฒ 2511 : 49 - 53)

สมาคมการศึกษาเด็กแห่งอเมริกา (Child Study Association of America. 1950 : 185 - 186) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า จุดมุ่งหมายของวินัย คือ เพื่อระงับหรือควบคุมความโกรธ ความรู้สึกคำต้อยและความกลัวต่าง ๆ เพราะความรู้สึกต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้บุคคลขาดความเชื่อมั่นในตนเอง การลดหรือขจัดความรู้สึกดังกล่าวให้หมดไปจึงเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้เด็กสามารถพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองได้ สามารถที่จะควบคุมตนเองและมีความรับผิดชอบ

วินเซนต์ กล่าวถึงความมีวินัยแห่งตนว่าหมายถึงการที่บุคคลไม่กระทำการใด ๆ อันจะเป็นผลให้เกิดความยุ่งยากต่อตนเองในอนาคต หรือการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวและสิทธิของบุคคลอื่น การที่บุคคลมีวินัยแห่งตนนั้นจะเป็นบุคคลที่รู้จักการบังคับใจตนเอง ปฏิบัติตามระเบียบที่ตนมีหน้าที่อยู่ โดยไม่มีใครบังคับ ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ตั้งใจและ

ไม่คิดเอาเปรียบเมื่อทำงานเป็นหมู่คณะ และสามารถรักษาความสามัคคีซึ่งกันและกันให้อยู่ใน
ระดับที่ดี รู้จักดำเนินการอย่างใกล้ชิดกันส่วนรวม รู้จักควบคุมตนเองให้เป็นไปตามความต้องการ
และรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ (Vincent. 1961 : 42 - 43)

บาร์ค โททำการศึกษาพบว่า ผู้นำจะต้องมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และม
ความเชื่อมั่นในตนเอง (Baruch. 1949 : 4 - 5)

บันลือ พุฒะวัน กล่าวถึง การสอนว่า ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากการจัดการสอน
ดำเนินการสอน มาเป็นผู้จัดกิจกรรมต่าง ๆ กระตุ้นให้นักเรียนเรียนด้วยตนเอง ปลูกฝัง
ความรับผิดชอบและนำตนเองได้ (บันลือ พุฒะวัน 2519 : 118)

นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ กล่าวว่า ความสำเร็จของวินัยทั้งหลายนั้นมิใช่การควบคุม
พฤติกรรมของเร็กให้เป็นไปตามแนวทางที่ผู้ใหญ่ต้องการ ความมุ่งหมายที่แท้จริงของวินัยคือ
เพื่อให้เกิดความต้องการที่จะทำสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์แก่สังคมด้วยตนเอง เด็กจะแสดง
พฤติกรรมออกมาในลักษณะที่สังคมยอมรับ (นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ 2515 : 155)

ภัทรา นิคมานนท์ ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีลทำ
ความรู้จักรับผิดชอบ ความเกรงใจ วินัยในตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยศึกษา
กับนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการชั้นปีที่ 1 และปีที่ 2 วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ ผล
การศึกษาพบว่า ความรู้จักรับผิดชอบและวินัยในตนเองของนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมี
ความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ภัทรา นิคมานนท์ 2517 : 52)

สุลัทร นิมิตรกุล ได้ศึกษาเรื่องความมีวินัยแห่งตน กล่าวว่า ความมีวินัยแห่งตน
จะเกิดขึ้นได้โดยการเรียนการสอนในโรงเรียน การสอนของครูนั้นการจะมีกิจกรรมที่ส่งเสริม
การทำงานเป็นหมู่คณะ และการทำงานด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง
มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานอันเป็นการฝึกฝนความมีวินัยแห่งตนแก่ผู้เรียนให้เกิดสะสมเพิ่ม
ยิ่งขึ้น (สุลัทร นิมิตรกุล 2521 : 63)

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะทำการค้นคว้าวิจัยกับกลุ่ม
ตัวอย่างในระดับประถมศึกษา ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาแล้วยังมีการค้นคว้าวิจัย
ไม่มากนัก โดยเฉพาะนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของหลักสูตรใหม่ พุทธศักราช 2521

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาว่าวิธีการของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดควมมีวินัยแห่งตนเพิ่มขึ้นหรือไม่ โดยใช้แบบสอบถามควมมีวินัยแห่งตน ซึ่งปรับปรุงจากแบบสอบถามควมมีวินัยแห่งตนของ กรุณา กิจขันธ์ มาทดสอบนักเรียน และผู้วิจัยนำมาเป็นแนวคิดในการตั้งสมมติฐานสำหรับการวิจัยครั้งนี้

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปรกิติจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความมีวินัยแห่งตนแตกต่างไปจากเดิม
3. ควมมีวินัยแห่งตนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปรกิติ มีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการทดลอง
3. การดำเนินการทดลอง
4. การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ได้แก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2523 จำนวน 78 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Random Sampling) จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 104 คน แยกนำกลุ่มตัวอย่างมาแบ่งระดับความสามารถเป็น 3 ระดับ คือ ระดับความสามารถสูง กลาง และต่ำ โดยใช้คะแนนสอบภาคปลาย ปีการศึกษา 2522 ในหมวดสังคมศึกษา โดยถือเกณฑ์ดังนี้

ระดับความสามารถสูง คือ นักเรียนที่ได้คะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป
ระดับความสามารถปานกลาง คือ นักเรียนที่ได้คะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 26

ถึง 74

ระดับความสามารถต่ำ คือ นักเรียนที่ได้คะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา

เมื่อแบ่งระดับความสามารถออกเป็นสามระดับแล้ว ใช้วิธีอีควาท (Equate) กลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่างกันสามระดับ และจะให้กลุ่มใดเป็นกลุ่มควบคุมหรือกลุ่มทดลองนั้นใช้วิธีจับสลากอีกครั้งหนึ่ง ดังแสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งตามระดับความสามารถ สูง กลาง และต่ำ

ระดับ ความสามารถ \ กลุ่ม	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม	รวม
สูง	12	12	24
กลาง	15	15	30
ต่ำ	12	12	24
รวม	39	39	78

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีระดับความสามารถสูงมีจำนวน 24 คน ระดับความสามารถปานกลางมีจำนวน 30 คน และระดับความสามารถต่ำมีจำนวน 24 คน ในแต่ละระดับของทั้งสองกลุ่ม มีจำนวนเท่า ๆ กัน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งมีแบบแผนการทดลองเป็นแบบ Pretest Posttest Control Group Design ดังแสดงไว้ในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Pretest Posttest Control Group Design

Random assigned	Pretest	Treatment	Posttest
R_E	O_1	X_1	O_2
R_C	O_1	X_2	O_2

R_E = กลุ่มทดลอง

R_C = กลุ่มควบคุม

O_1 = การทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

O_2 = การทดสอบหลังเรียน (Posttest)

X_1 = การเรียนจากการสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

X_2 = การเรียนจากการสอนตามปกติ

2. การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

ก. บทเรียนสังคมศึกษา หน่วยศาสนากับการดำเนินชีวิต โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งมีทั้งหมด 20 แผนการสอน

1. ศาสนาและหลักคำสอน
2. ความเป็นมาของพระพุทธศาสนา
3. คุณประโยชน์ของศาสนา
4. พระพุทธประวัติ
5. องค์ประกอบสำคัญของพระพุทธศาสนา
6. ศาสนากับแนวทางดำเนินชีวิตของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย
7. อุดมการณ์แห่งพระพุทธศาสนา
8. สถาปัตยกรรมและปฏิมากรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
9. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
10. การดำเนินชีวิตของพระพุทธรูปในวัดต่าง ๆ
11. พิธีสวดมนต์ไหว้พระ
12. การจัดโต๊ะหมู่บูชา
13. พิธีทำบุญตักบาตร
14. พิธีทำบุญเลี้ยงพระ
15. วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา
16. คารวะ 6
17. ทิศ 6
18. ถวายมุข 6
19. ทัศนคติที่มีต่อการปฏิบัติ
20. ขบวนการธรรม 4

ข. แบบทดสอบ เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชนิดเลือกตอบ มี 5 ตัวเลือก เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ค. แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามเรื่องความมีวินัยแห่งตน ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

การดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบและใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

ก. บทเรียนสังคมศึกษา หน่วยงานสำนักการดำเนินชีวิต ในการสร้างแผนการสอน ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักการทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และแนวปฏิบัติอย่างละเอียด (ทิศนา เขมมณี 2522 : 200 - 213) วิทยานิพนธ์ (เยาวพา เกษะคุปต์ 2517)
2. ศึกษาวิธีการเขียนบทเรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
3. พิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมและความคิดรวบยอดของแต่ละแผนการสอน
4. จัดทำแบบทดสอบ (Test Item) ให้ครอบคลุมเนื้อหาและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
5. ตรวจสอบแก้ไขในถ้อยคำ ภาษา เนื้อหาให้ถูกต้องและเหมาะสม
6. นำบทเรียนที่แก้ไขแล้วไปทำการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ได้นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองเปรียบเทียบครั้งนี้ เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

ข. แบบทดสอบ

1. ลักษณะของแบบทดสอบเป็นแบบเลือกตอบชนิด 5 ตัวเลือก แต่ละข้อมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว จำนวน 100 ข้อ
2. การตรวจให้คะแนน ใช้วิธี 0-1 โดยตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบ หรือตอบเกินหนึ่งข้อให้ 0 คะแนน

3. คุณภาพของแบบทดสอบ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบและการเขียนข้อสอบปรนัยจากเทคนิคการวัดผล (ชวาล แพร์ตกุล 2508 : 139 - 247) เมื่อสร้างแบบทดสอบเสร็จแล้วนำแบบทดสอบทั้งหมดไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องทางคำานเนื้อหา หลังจากนั้นนำไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่หนึ่ง ปีการศึกษา 2523 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มที่ใช้ในการทดลองในครั้งนี้ จำนวน 94 คน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อสอบ โดยใช้เทคนิค 27 เปอร์เซนต์ กลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ (วิเชียร เกตุสิงห์ 2523 : 125 - 132) นำค่าร้อยละของจำนวนที่ตอบถูกในแต่ละข้อของกลุ่มสูง (P_H) และกลุ่มต่ำ (P_L) ที่ได้ไปเปิดตารางสำเร็จรูปของ จุง เกห์ ฟาน (Fan, 1952 : 3 - 32) เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากมาตรฐาน (Δ) แล้วก็เลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไปไว้เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แบบทดสอบที่มีคุณภาพตามเกณฑ์จำนวน 60 ข้อ ดังแสดงไว้ในตารางภาคผนวก

นำแบบทดสอบที่เลือกไว้ 60 ข้อนี้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสีสุกหาวจวน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร K-R 20 ของ คูคเตอร์ ริชาร์ดสัน (อนันต์ ศรีโสภณ 2521 : 261 - 262) คำนวณค่าสถิติพื้นฐานของแบบทดสอบ ดังแสดงไว้ในตาราง 3

ตาราง 3 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของแบบทดสอบที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ข้อสอบฉบับที่	จำนวนข้อ	X	S	S^2	r_{tt}	SE _{meas}
1	60	27.80	8.08	65.35	0.811	3.512

ค. แบบสอบถาม

1. ศึกษาจากแบบสอบถามความมีวินัยของตนเองของ กรุณา กิจขยัน (กรุณา กิจขยัน 2517 : 103 - 105)

2. จัดทำแบบสอบถาม โดยนำมาปรับปรุงเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับทเรียน จำนวน 36 ข้อ

3. ลักษณะของแบบทดสอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ

ตัวอย่าง (๐)

เมื่อฉันทำงานอะไรไม่สำเร็จ ฉันจะเลิกทำทันที

- เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- เห็นด้วย
- ไม่เห็นด้วย
- ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4. การตรวจให้คะแนน และข้อความกำหนดให้คะแนนเต็ม ข้อความ ๔ คะแนน ในกรณีข้อความใดมีความหมายเป็นทางบวก (Positive) กำหนดให้คะแนนแต่ละความเห็นดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	4	คะแนน
เห็นด้วย	ให้คะแนน	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1	คะแนน

ส่วนข้อความที่มีความหมายเป็นเชิงลบ (Negative) ก็ให้คะแนนกลับกันเป็น 1 2 3 4 ในความเห็นที่ว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ตามลำดับ

5. คุณภาพของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามความมีวินัยแห่งตนไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มเดิม นำผลการทดสอบมาตรวจวิเคราะห์ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อตามหลักการถักกลุ่ม 25 เปอร์เซนต์เป็นกลุ่มมีวินัยแห่งตนสูง และกลุ่มมีวินัยต่ำ โดยใช้ค่าอัตราส่วนวิกฤต (t-test) เพื่อเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ดังแสดงไว้ในตารางภาคผนวก

หลังจากนั้นได้คำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตร Coefficient Alpha ของ Cronbach (วิเชียร เกตุสิงห์ 2523 : 151) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.846

3. การดำเนินการทดลอง

การทดลองวิจัยครั้งนี้ได้กระทำในวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2523 ถึงวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2523 โดยได้ทำการทดลองวันละ 2 คาบ

วิธีดำเนินการทดลองได้ทำตามลำดับดังนี้

ก. ให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มทำการทดสอบก่อนเรียน โดยใช้เวลา 2 คาบ

(Pretest)

ข. ให้กลุ่มทดลองเรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มควบคุมนั้นเรียนจากการสอนแบบปกติ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สอนเอง

ค. หลังจากเรียนครบ 20 คาบแล้ว ได้ทำการทดสอบทันที โดยใช้เวลา 2 คาบ

(Posttest)

ง. รวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้สถิติต่าง ๆ ดังนี้

ก. สถิติพื้นฐาน

ข. ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ คำนวณจากสูตรของ กู๊ดเคอร์ ริชาร์ดสัน

K-R 20 (อนันต์ ศรีโสภณ 2521 : 261 - 262)

สูตร

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{\sigma_x^2} \right]$$

r_{tt} = ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
 n = จำนวนข้อของแบบทดสอบ
 p = สัดส่วนของผู้ที่ตอบถูก
 q = สัดส่วนของผู้ที่ตอบผิด ($q = 1-p$)
 pq = ความแปรปรวนของข้อสอบแต่ละข้อ
 σ_x^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งหมด

ค. ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม คำนวณจากสูตรของ Cronbach Coefficient Alpha (วิเชียร เกตุสิงห์ 2523 : 151)

สูตร

$$\infty = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum v_i}{\sum v_t} \right]$$

∞ = ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
 $\sum v_i$ = ความแปรปรวนของข้อสอบแต่ละข้อ
 $\sum v_t$ = ความแปรปรวนของข้อสอบทั้งหมด
 n = จำนวนข้อในแบบทดสอบ

ง. ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด (Standard Error of Measurement) คำนวณจากสูตร

$$SE_{meas} = s_x \sqrt{1-r_{tt}}$$

SE_{meas} = ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด
 s_x = ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากการทดสอบ
 r_{tt} = ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

จ. การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ แบบโปรแกรม
สำเร็จ SPSS (Statistical Package for The Social Science) ที่สถาบันบริการ
คอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม คือ กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมใช้
t-test (Independent)

2. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังการเรียน
ภายในกลุ่มใช้ t-test (Dependent)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การทดลองนี้มีความมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อทดสอบสมมติฐานในการวิจัย เพื่อความสะดวกและได้เข้าใจการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมทั้งการแปลความหมายได้ถูกต้องตรงกันจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลในการทดลองครั้งนี้ ได้ใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแปลความหมายของข้อมูลดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
S^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนน
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\bar{D}$	แทน	รายเฉลี่ยของคะแนนจากการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง
$S_{\bar{D}}$	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของ $\bar{D}$
t	แทน	ค่าอัตราส่วนนัยสำคัญทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการทดลองจะกระทำเป็นลำดับขั้นดังนี้

1. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม
2. เปรียบเทียบความมีวินัยแ่ก่ตนก่อนการทดลองและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลอง
3. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความมีวินัยแ่ก่ตนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ก่อนดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเนื้อหาวิชาที่ทำการทดลองของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมว่าแตกต่างกันหรือไม่ นอกจากนี้เพื่อนำผลไปเปรียบเทียบกับผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกครั้งหนึ่งหลังจากเรียนจบเทอมเรียนทั้งหมดแล้ว โดยนำผลทางของคะแนนทดสอบของแต่ละกลุ่มมาทำการเปรียบเทียบกัน ผลการวิเคราะห์ได้แสดงไว้ในตาราง 4 5 และ 6

ตาราง 4 ความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง

กลุ่ม	N	$\bar{X}$	S^2	S	t
ทดลอง	39	33.6154	37.872	6.154	-2.00*
ควบคุม	39	36.0513	19.997	4.472	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการวาง 4 แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 6 ความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง
กับกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง

กลุ่ม	N	$\bar{X}$	S^2	S	t
ทดลอง	39	40.9743	32.024	5.659	0.32
ควบคุม	39	40.6154	16.346	4.043	

จากตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลอง
ของนักเรียนในกลุ่มทดลองและนักเรียนในกลุ่มควบคุม ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนของทั้งสองกลุ่มมีค่าใกล้เคียงกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
($t = 0.32$)

ตาราง 6 ความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลองและ
หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	N	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		$\bar{D}$	S_D	t
		$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2			
ทดลอง	39	33.6154	37.872	40.9743	32.024	-7.3590	0.626	-11.75*
ควบคุม	39	36.0513	19.997	40.6154	16.346	-4.5644	0.606	-7.54*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้งสองกลุ่ม
หลังการทดลองแตกต่างกับค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลอง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เปรียบเทียบความมีวินัยแห่งตนก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ของนักเรียน
กลุ่มทดลอง

เพื่อศึกษาว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะมีความมีวินัยแห่งตนแตกต่างไปจากเดิมหรือไม่ จึงนำคะแนนครั้งแรกกับครั้งสุดท้ายของกลุ่มทดลองมาเปรียบเทียบกัน ผลการวิเคราะห์ดังแสดงไว้ตาราง 7

ตาราง 7 ความแตกต่างของคะแนนความมีวินัยแห่งตนก่อนการทดลองและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลอง

คะแนน	N	$\bar{X}$	S^2	$\bar{D}$	$S_{\bar{D}}$	t
ก่อนเรียน	39	98.0256	92.392	-5.9231	1.668	-3.55 *
หลังเรียน	39	102.9487	134.467			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 7 แสดงค่าของคะแนนความมีวินัยแห่งตนก่อนการทดลองและหลังการทดลองของนักเรียนในกลุ่มทดลอง ผลปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความมีวินัยแห่งตน หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน

3. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความมีวินัยแ่งตนระหว่างกลุ่มทดลองกับ

กลุ่มควบคุม

ผู้วิจัยได้ศึกษาความมีวินัยแ่งตนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและนักเรียนในกลุ่มควบคุม โดยนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบสอบถามความมีวินัยแ่งตนก่อนการเรียนและหลังการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน ผลการวิเคราะห์ดังแสดงไว้ในตาราง 8 9 และ 10

ตาราง 8 ความแตกต่างของคะแนนความมีวินัยแ่งตนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง

กลุ่ม	N	$\bar{X}$	S^2	S	t
ทดลอง	39	98.0256	92.392	9.612	3.03 *
ควบคุม	39	92.3590	44.129	6.643	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 8 ปรากฏว่านักเรียนกลุ่มทดลองได้คะแนนความมีวินัยแ่งตนแตกต่างจากนักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการบูรณาการ กลุ่มด้นต้นสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปรกติ

ตาราง 9 ความแตกต่างของคะแนนความมีวินัยแห่งตนหลังการทดลองระหว่าง
กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	N	$\bar{X}$	S^2	S	t
ทดลอง	39	103.9487	134.467	11.596	* 3.58
ควบคุม	39	94.6923	126.383	11.242	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 จะเห็นได้ว่านักเรียนกลุ่มทดลองได้คะแนนความมีวินัยแห่งตนแตกต่างจากนักเรียนกลุ่มควบคุมหลังจากการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการบูรณาการกลุ่มสัมพันธ์ยังคงสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปรกติ

ตาราง 10 ความแตกต่างของคะแนนความมีวินัยแห่งตนก่อนการทดลองและหลัง
การทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	N	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		$\bar{D}$	S_D	t
		$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2			
ทดลอง	39	98.0256	92.392	103.9487	134.467	-5.9231	1.668	-3.55*
ควบคุม	39	92.3590	44.129	94.6923	126.383	-2.3333	1.337	-1.74*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการวาง 10 แอ่งค่าเฉลี่ยของคะแนนความไว้วินัยแห่งตนของทั้งสองกลุ่มหลัง
 การทดลองแตกต่างกันกับค่าเฉลี่ยของคะแนนความไว้วินัยแห่งตนก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยหลังการทดลองจะพบว่าสูงกว่าก่อนการทดลอง
 ทั้งสองกลุ่ม แต่กลุ่มที่เรียนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ค่าเฉลี่ยจะสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วย
 วิธีการสอนแบบปรกฏิ

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการทดลองเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาศิลปะกรรมหน่วยศาสนากับการดำเนินชีวิต โดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีการสอนแบบปรกิติ ซึ่งสรุปการดำเนินการทดลองและผลการทดลองตามลำดับขั้นดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปรกิติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างความมีวินัยแห่งตนของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างความมีวินัยแห่งตนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปรกิติ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันกับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปรกิติ
2. วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความมีวินัยแห่งตนแตกต่างไปจากเดิม
3. ความมีวินัยแห่งตนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปรกิติมีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการทดลอง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร จำนวน 78 คน แบ่ง

เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แต่ละกลุ่มมีจำนวนนักเรียนกลุ่มละ 39 คน ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ทำการสอนเองทั้งสองกลุ่ม การจัดตารางเรียนก็จัดให้อยู่ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน วิธีการแบ่งกลุ่มได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยสุ่มจากนักเรียนทั้งหมด 104 คน และแบ่งระดับความสามารถโดยใช้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการสอบภาคปลาย ปีการศึกษา 2522 ในหมวดสังคมศึกษาโดยถือเกณฑ์ดังนี้

ระดับความสามารถสูง คือ คะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป

ระดับความสามารถปานกลาง คือ คะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 26 ถึง 74

ระดับความสามารถต่ำ คือ คะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา

ห้องใดเป็นห้องทดลองหรือควบคุมนั้น ใช้วิธีการจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

2.1 บทเรียนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หน่วยสาธิตกับการดำเนินชีวิต ตามแบบการสร้างบทเรียนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ของ ทิศนา ขนมนนธิ และ วิทยานิพนธ์ของ เขาวพา เคชะคุปต์ แล้วนำบทเรียนที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อปรับปรุงให้ได้บทเรียนที่มีประสิทธิภาพ กับนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 1 ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง ก่อนจะนำไปใช้ทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรม หน่วยสาธิตกับการดำเนินชีวิต มีลักษณะแบบปรนัยชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .811

2.3 แบบสอบถามเรื่องความมีวินัยแห่งตนซึ่งปรับปรุงมาจากแบบสอบถามความมีวินัยแห่งตนของ กรุณา กิจขยัน (กรุณา กิจขยัน 2517 : 103 - 105) จำนวน 33 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าความเชื่อมั่น .846

3. ขั้นตอนการทดลอง ผู้วิจัยได้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2523 ก่อนทำการทดลองให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรม และทำแบบสอบถามความมีวินัยแห่งตนก่อนเรียน หลังจากนั้นดำเนินการสอนตามกระบวนการที่ได้จัดเตรียมไว้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เมื่อเรียนจบบทเรียนจำนวน 20 คาบ ตามที่กำหนดแล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรม และแบบสอบถามความมีวินัยแห่งตนด้วยข้อคำถามชุดเดิมที่ทำก่อนเรียนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อนำผลไปทำการวิเคราะห์

4. การจัดทำข้อมูล

4.1 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรม ก่อนเรียนและหลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติค่า t (t -test)

4.2 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนที่ได้จากการทำแบบสอบถามความมีวินัยแห่งตนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง โดยใช้สถิติค่า t (t -test)

4.3 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนที่ได้จากการทำแบบสอบถามความมีวินัยแห่งตน ก่อนเรียน และหลังเรียน ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติค่า t (t -test)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการ กลุ่มสัมพัทธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรม หน่วยงานกับการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปรกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 0.32$)

2. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการ กลุ่มสัมพัทธ์มีความมีวินัยแห่งตนแตกต่างจากเดิม เมื่อเรียนจบบทเรียนแล้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปรกิติมีความมีวินัยเห็นคนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การศึกษากครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรม หน่วยศาสนากับการดำเนินชีวิต และความมีวินัยเห็นคน โดยใช้บทเรียนที่สอนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีการสอนแบบปรกิติ ซึ่งจะกล่าวถึงผลที่ปรากฏตามลำดับสมมติฐานดังนี้

1. จุดมุ่งหมายประการแรกของการทดลองครั้งนี้ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้จากการเรียน ซึ่งตามสมมติฐานข้อที่หนึ่งของการวิจัยได้ตั้งไว้ว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปรกิติ จากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่าผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการสอนแบบปรกิติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 0.32$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้แสดงว่าการสอนวิชาศีลธรรมด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการสอนแบบปรกิติก็ใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ เสริมศิริ เมนะเศวต ซึ่งพบว่า การสอนที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เด็กมีความสนใจ มีความกระตือรือร้นนั้นขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของผู้สอนมีอิทธิพลทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ซึ่งอาจจะเป็นตัวสาเหตุนี้จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้งสองวิธีการไม่แตกต่างกัน (เสริมศิริ เมนะเศวต 2519 : 50) และ บัทยา เทพจักรพงศ์ ได้ทำการวิจัยด้วยเรื่อง การสอนอ่านเอาเรื่องภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการกลุ่มและด้วยวิธีแปล ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่นักเรียนกลุ่มทดลองชอบการเรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (บัทยา เทพจักรพงศ์ 2517 : 50) การเรียนวิชาศีลธรรมด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในครั้งนี้ เด็กมีความกระตือรือร้นและมีความสนใจต่อการเรียน และทำงานตามที่มอบหมายให้อย่างเต็มที่ เพราะมีกิจกรรมหลาย ๆ อย่างให้กับเด็ก ทำให้เด็กมีความไม่เบื่อต่อวิชาศีลธรรม จากการให้นักเรียนเขียนบรรยายเพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดต่อการเรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ส่วนใหญ่มีความเห็นดังนี้

ก. ด้านการเรียนการสอน

1. เป็นการเรียนรู้ที่ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
2. ได้ความรู้จากเพื่อน
3. เกิดความร่วมมือในด้านการทำงาน
4. ไม่เบื่อในวิชาที่เรียน
5. การอภิปรายร่วมกันทำให้ได้มโนคติและเข้าใจเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น
6. แสดงความคิดเห็นไ้มาก
7. ไม่เกรงครีตกการเรียนมากเกินไป

ข. ด้านความมีวินัยในตนเองและมนุษยสัมพันธ์

1. รู้จักควบคุมตนเองและหักห้ามใจตนเอง
2. มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น
3. รู้จักการเป็นผู้นำ ผู้ตาม
4. ทำให้เกิดความเข้าใจ สนิทสนมทั้งเพื่อนหญิงและชาย
5. เรียนรู้นิสัยเพื่อน
6. เป็นคนมีเหตุผล
7. มีความร่วมมือในการทำงานอย่างมีระเบียบ

แม้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อดูค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะสูงขึ้น ดังนั้นวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ก็มีแนวโน้มทำให้การเรียนของนักเรียนดีขึ้นกว่าเดิม

2. จุดมุ่งหมายประการที่สองของการทดลองครั้งนี้ เพื่อศึกษาว่าวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความมีวินัยแตกต่างกันไปจากเดิม คือพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความมีวินัยแตกต่างกันหลังจากการเรียนแตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อคุณค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 98.0256 และ 103.9487 ตามลำดับ จะเห็นว่าหลังการทดลอง คะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลองแสดงว่าวิธีการสอนแบบ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นั้นทำให้นักเรียนมีความมีวินัยแห่งตนสูงขึ้นกว่าเดิม เพราะวิธีการ เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นั้นผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักการทำงานร่วมกัน แก้ปัญหาร่วมกัน รู้จักเสียสละและช่วยเหลือผู้อื่น มีความเห็นใจ และเข้าใจผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตนเองในเรื่องเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมและ อารมณ์ นอกจากนี้รู้จักแบ่งงาน รู้จักสรุปข้อตกลงต่าง ๆ ภายในเวลาที่กำหนด ในการ ทำกิจกรรมทางการเรียนทุกขั้นตอนนั้นเท่าเทียมเป็นการส่งเสริมและฝึกฝนความมีวินัยแห่งตน ให้กับผู้เรียน การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของ เกียรติ ศรีพงษ์ ที่ว่า วินัยที่ดีย่อม มีผลจากทัศนคติอันชอบธรรม ซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนการสอนต่าง ๆ ดังนั้นจึงควร ส่งเสริมให้เด็กได้ร่วมมือกันรับผิดชอบ โดยการฝึกให้คิดและทำงานเป็นหมู่คณะ เช่น การค้นคว้า อภิปราย เป็นการฝึกให้เด็กมีความสำนึกในสิทธิและหน้าที่ (เกียรติ ศรีพงษ์ 2505 : 14) และสอดคล้องกับ วินเซนต์ ที่ว่า การที่บุคคลจะมีวินัยแห่งตนนั้นจะเป็น บุคคลที่รู้จักการบังคับใจตนเอง ปฏิบัติตามระเบียบที่ตนมีหน้าที่อยู่โดยไม่มีการบังคับ ปฏิบัติ งานด้วยความเต็มใจ ตั้งใจและไม่ถือเอาเปรียบเมื่อทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จักควบคุมตนเอง ให้เป็นไปตามต้องการและรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง (Vincent. 1961 : 42 - 43) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภพร นิमितกุล ที่กล่าวว่า กิจกรรมในการเรียน ที่ส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะและการทำงานด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนรู้จักสิทธิและหน้าที่ ของตนเองและมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานนั้น ๆ จะก่อให้เกิดความมีวินัยแห่งตนขึ้น (ศุภพร นิमितกุล 2521 : 63)

นอกจากนี้ ประเทิน มหาจันทร์ ได้กล่าวถึง การสร้างควมมีวินัยให้เกิดขึ้นแก่ผู้ เรียนนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอนที่รัดกุม กำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน มี คุณค่าและความหมายแก่เด็ก การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็ก ให้เด็กมีกิจกรรมกระทำอยู่ ตลอดเวลา (ประเทิน มหาจันทร์ 2515 : 4) ลักษณะการจัดแผนการเรียนดังกล่าวนี้ ได้จัดไว้อย่างสมบูรณ์ในบทเรียนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งเด็กจะได้รับการปลูกฝังให้มี มนุษยสัมพันธ์และมีวินัยในตนเอง

3. จุดมุ่งหมายประการที่สามของการทดลองครั้งนี้ เพื่อที่จะศึกษาถึงความแตกต่างของความมีวินัยแห่งตนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปรกติ จากผลการวิเคราะห์ที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กลุ่มนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปรกติมีความมีวินัยแห่งตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อดูจากค่าเฉลี่ยของคะแนนจะเห็นได้ว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม ค่าเฉลี่ยของคะแนนความมีวินัยแห่งตนในกลุ่มทดลองมีค่าเท่ากับ 103.9487 และกลุ่มควบคุมมีค่าเท่ากับ 94.6923 ตามลำดับ แสดงว่าวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ส่งเสริมให้ยูเรียนเกิดความมีวินัยแห่งตนมากกว่าการเรียนด้วยวิธีการสอนแบบปรกติอย่างเห็นได้ชัดเจน เพราะบทเรียนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีขั้นตอนในการทำงาน รู้จักหาผู้นำกลุ่ม รู้จักแบ่งงาน มีการวิเคราะห์การทำงาน เพื่อหาวิธีแก้ไขปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ และได้ให้อิสระแก่นักเรียนในการทำกิจกรรม นอกจากนี้ไม่เคร่งครัดต่อการเรียนมากนัก แต่เน้นถึงการทำงานของกลุ่ม จึงทำใหยูเรียนมีความรับผิดชอบในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน อันเป็นการฝึกฝนความมีวินัยแห่งตนแก่ยูเรียนให้เกิดสะสมเพิ่มขึ้น เพราะความรับผิดชอบต่อความมีวินัยแห่งตนเป็นลักษณะที่สัมพันธ์กัน ดังผลการวิจัยของ ภัทธา นิคมานนท์ (ภัทธา นิคมานนท์ 2517 : 52) และผลการวิจัยของ สุภาพรรณ พวงจันทเพชร ที่ว่า การสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้เด็กกล้าแสดงออกในด้านความคิด ไม่กลัวครูจนเกินไปและครูเน้นในแง่ของกฎ กติกาและระเบียบวินัย จึงทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในตนเองมากขึ้น (สุภาพรรณ พวงจันทเพชร 2520 : 50) และสอดคล้องกับคำกล่าวของ สมควร อภัยพันธุ์ ที่ว่า การเรียนการสอนนั้นครูมีบทบาทอย่างมากในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมความมีวินัยให้กับเด็ก ครูจะต้องไม่เคร่งครัดต่อระเบียบหรือกฎเกณฑ์จนเกินไป (สมควร อภัยพันธุ์ ม.ป.ป. : 3 - 4)

จากการทดลองสอนโดยใช้บทเรียนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรม การเรียนของนักเรียนและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะดำเนินการสอนด้วยวิธีการสอนแบบ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีความสับสนวุ่นวายพอสมควรในการจัดกลุ่ม เพราะจะมีการสลับตัวบุคคล ทุกครั้งที่ทำกิจกรรม
2. การจัดโต๊ะเรียนเพื่อเข้ากลุ่มทำกิจกรรม ทำให้เกิดเสียงรบกวนและเสียเวลา บ้าง จึงไม่สามารถควบคุมบทเรียนให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ได้
3. หลังจากจัดกลุ่มได้เรียบร้อยแล้ว การเรียนจึงดำเนินไปตามขั้นตอนด้วยดี เด็ก มีความสนุกสนานในการทำกิจกรรม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์หาเหตุผล เพื่อให้ เข้าใจปัญหาและเนื้อเรื่องที่เรียน
4. การสร้างบทเรียนและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำไปใช้ในการเรียนด้วยบทเรียน กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีขั้นตอนมากกว่าในการสอนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ แต่อุปกรณ์ บางบทเรียนสามารถนำไปใช้ในวิชาอื่น ๆ ได้ เพื่อให้เด็กรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นและ เข้าใจลักษณะนิสัยของผู้ร่วมงาน ไม่เป็นการสูญเสียเวลาทางเศรษฐกิจ
5. การที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมในการเรียน ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นสนใจ ในการทำกิจกรรมเป็นอย่างมาก นักเรียนแสดงความคิดเห็นเมื่อได้สัมผัสกับอุปกรณ์การเรียน และให้ข้อคิดว่าการเรียนวิชาศีลธรรมด้วยวิธีการนี้ทำให้ไม่น่าเบื่อ
6. นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน มีการแสดงความคิดเห็นของแต่ละคนใน กิจกรรมที่มีการอภิปราย
7. นักเรียนรู้จักการตัดสินใจ และมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น
8. ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออกตามความสามารถที่ตนเองมีอยู่
9. นักเรียนรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง กิจกรรมการเรียนส่งเสริมการทำงาน เป็นหมู่คณะ มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน เป็นการปลูกฝังความรับผิดชอบและความมี วินัยแห่งตนให้เกิดแก่ผู้เรียน

10. ครูไ้คอยใกล้ชิดกับนักเรียน เป็นผู้ประสานงานที่ดี ทำให้รู้จักนักเรียนเป็น
 อย่างดี และช่วยแก้ปัญหาให้กับนักเรียนได้มากขึ้น เพราะครูจะเป็นผู้ชี้แนะให้นักเรียนเห็น
 ข้อดีและข้อเสีย (Feed back) ทุกครั้ง เด็กจะมองเห็นแนวทางปฏิบัติได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
 และเห็นประโยชน์ของการทำงานร่วมกันยิ่งขึ้นอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าการที่ผู้ทำการวิจัยโดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 ผลการวิจัยที่ปรากฏก็มีลักษณะแตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้วิจัยเองก็ไม่สามารถที่จะชี้แจงได้ว่า
 วิธีการสอนแบบใดดีที่สุด นักการศึกษาชื่อ วิทฮอลล์ และเลวิส ได้ให้เหตุผลว่าวิธีการสอน
 ที่สมควรเป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งสมาชิกมีโอกาสพบปะสนทนา
 กันได้อย่างทั่วถึง (Face to face group) การเรียนรู้ในสภาพการณ์นี้จะก่อให้เกิดความรู้สึก
 นึกคิด อารมณ์ และทักษะขึ้น (Withall and Lewis. 1963 : 684 อ้างอิงมาจาก
 เขาวพา เฉตะคุปต์ 2517 : 7 - 8) และ พิศนา เข็มมเสน กล่าวว่า กระบวนการ
 กลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีหนึ่งในการช่วยให้ครูสามารถสอนนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ช่วยให้
 นักเรียนได้ฝึกการใช้ความคิดและแก้ปัญหาค่าง ๆ ได้ ผลการเรียนรู้ก็จะเกิดจากตัวผู้เรียน
 เอง โดยอาศัยการวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ซึ่งทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงผลการ
 เรียนรู้ได้ทันที และช่วยให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์และบทบาทหน้าที่ของตนในกลุ่ม ตลอดจน
 การเรียนรู้แบบประชาธิปไตย (พิศนา เข็มมเสน 2515 : 34 - 35 อ้างอิงมาจาก
 เขาวพา เฉตะคุปต์ 2517 : 10) ซึ่งการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้จะส่งเสริมให้เกิดความมีวินัย
 แห่งตน (สุภาพรรณ พวงจันทเพชร 2520 : 50) ฮิลการ์ด ได้กล่าวว่า ถ้าเราคิดว่า
 การสอนที่ดีที่สุด คือการบรรยายที่ดี ๆ เราก็อาจไม่สามารถสนองความต้องการที่เด็กคิดไว้
 ก็ได้ การให้เด็กได้แสดงออกจะเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่สำคัญ เพื่อที่จะได้ค้นพบความคิดใหม่ ๆ
 เฉพาะตัวของเด็กได้ ถ้าบรรยายกันในชั้นที่เด็กมีเสรีภาพในการคิดนั้นแหละคือสิ่งที่สำคัญอย่าง
 แท้จริงของการศึกษา ถึงแม้การให้การศึกษาจะไม่เป็นรูปแบบมากพอก็ตามที่ การเรียนรู้ก็อาจ
 บรรลุผลได้ (Hillgard. อ้างอิงมาจาก ชามู ธัญทิพยากุล 2522 : 108 - 109)
 ผู้วิจัยจึงเห็นด้วยที่จะใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนวิชาต่าง ๆ ได้ทุก
 สาขาวิชา โดยเฉพาะในวิชาสังคมศึกษาหน่วยศีลธรรม เพราะเป็นวิชาที่เด็กเมื่อง่าย

เรียนแล้วทำให้เบื่อหน่าย การได้เรียนจากการทำกิจกรรมเช่น สถานการณ์จำลอง ละคร บพบาทสมมติ อภิปราย จะเร้าใจเพื่อให้มีความสนุกสนานและบรรยากาศเป็นกันเอง การเรียนแบบนี้ยังเปิดโอกาสให้ครูได้พูดคุยกับนักเรียนและได้ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนตาม ความเป็นจริงด้วย บางครั้งบทบาทของนักเรียนจะมีการเปลี่ยนแปลง คือ เปลี่ยนจาก ไม่กล้าแสดงออกมาเป็นกล้าแสดงออก จากผลการวิจัยการเรียนด้วยวิธีการสอนแบบ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปรกตินี้ ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนไม่แตกต่างกันแต่มีแนวโน้มที่สูงขึ้น และความมีวินัยแห่งตนของนักเรียนก็สูงจากเดิม ซึ่งทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ถึงสองด้านในเวลาเดียวกันและผลการเรียนก็ไม่แตกต่าง ไปจากการสอนแบบบรรยาย ผู้วิจัยจึงคิดว่าควรจะนำวิธีการนี้มาใช้ในการเรียนการสอน ถึงแม้ว่าขบวนการต่าง ๆ จะยุ่งยากซับซ้อน ครูผู้สอนต้องรับผิดชอบต่อการสอนมากก็ตาม แต่ผลที่ได้รับนั้นคุ้มค่า เพราะส่งเสริมในการดำเนินจริยธรรมด้วย ซึ่งจุดมุ่งหมายของการศึกษา ในปัจจุบันให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก จึงควรที่จะได้เน้นด้านจริยธรรมในการสอนวิชา ต่าง ๆ ให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 จากการทดลองพบว่าการสอนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีแนวโน้ม ทำบรรยากาศของการเรียนสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ กล้าแสดงออกในด้านความคิดเห็น ซึ่ง สอดคล้องกับหลักการสอนที่ดี จึงควรนำไปใช้ในการสอน

1.2 ต้องเตรียมแผนการสอนและอุปกรณ์การสอน

1.3 ผู้สอนจะต้องมีความมั่นใจในหลักของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อจะได้ วิเคราะห์และแก้ปัญหาาร่วมกันกับเด็ก เพื่อผู้เรียนจะได้มองเห็นแนวทางปฏิบัติได้ดีขึ้น

1.4 ก่อนที่จะนำไปใช้ควรจะฝึกให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความคุ้นเคยและไว้วางใจ จะกล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็นเสียก่อน

1.5 เมื่อเด็กทำกิจกรรมใด ๆ ก็จะเป็นเพียงผู้ช่วยในกิจกรรมเท่านั้น ไม่ควรเป็นผู้ลงมือทำให้นักเรียนดูทั้งหมด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นั้นควรติดต่อกันประมาณ 2 คาบ ต่อครั้ง มากกว่าจะเป็นคาบเดียว

2.2 ควรจะทำการทดลองได้นานกว่า 20 คาบ

2.3 ทุกครั้งที่สอนควรพบพานพบเรียนครั้งที่ผ่านมาแล้วด้วยเพื่อนักเรียนจะได้รับสิ่งที่ต่อเนื่องกัน

2.4 โรงเรียนส่วนใหญ่ จำนวนนักเรียนในห้องหนึ่ง มักมีจำนวนมาก และมาจากสภาพแวดล้อมและพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและอายุที่แตกต่างกัน ควรจะนำตัวแปรเหล่านี้มารวมวิเคราะห์ เพื่อหาคอบดูว่าจะมีผลต่อการเรียนหรือไม่เพียงใด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ก้อ สวัสดิทานิชย์ "วอนทุกแหล่งศึกษาร่วมมือแก้ไขสังคม" มติชนรายวัน 2 (634) : 2
วันเสาร์ที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522

เกียรติ ศรีพงษ์ "การฝึกให้เด็กรู้จักความรับผิดชอบ" ศูนย์ศึกษา พฤศจิกายน 2505,
83 หน้า

กรุณา กิจชัยัน ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายใน ภายนอกตน และคุณธรรมแห่งตน เมืองที่ ปริญญาพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2517, 112 หน้า อักสำเนา

ควน ขาวหนู หน่วยการสอนสังคมศึกษาเพื่อปลูกฝังค่านิยมให้กับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ตอนต้น วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516, 133 หน้า อักสำเนา

จันทิมา ลิ้มปิเจริญ กระบวนการกลุ่มในการเรียนการสอน เกอะบิสซิเนสเพรส 2522,
99 หน้า

ฉันทนา ภาคบงกช การสอนสังคมศึกษาหน่วยวันสำคัญของชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วย
กระบวนการกลุ่ม วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517, 164 หน้า
อักสำเนา

ชาญ ชัยพิทยากุล กระบวนการกลุ่ม กรุงเทพมหานคร 2522, 171 หน้า

ชวาล แพรัตนกุล เทคนิคการวัดผล วัฒนาพานิช 2509, 152 หน้า

พิศนา แชมมณีและคณะ กลุ่มสัมพันธ์ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1 บุรพาสิด์การพิมพ์ 2522,
245 หน้า อักสำเนา

นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ ปัญหาการพัฒนาบุคลากรกับการพัฒนาการเกษตรในประเทศไทย
2515, 24 หน้า อักสำเนา

บันลือ พฤษะวัน การประถมศึกษา ไทยวัฒนาพานิช 2519, 227 หน้า

ปฐม นิคมานนท์ "การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษาและวิชาวิทยาศาสตร์
ในชั้นประถมของนักศึกษาครู ป.กศ. ที่ผ่านการเรียนวิชาวิธีสอนโดยวิธีสถานการณ์จำลอง
กับวิธีสอนตามปกติ" รายงานสรุปโครงการพัฒนาเครื่องมือ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2522, 65 หน้า

ปัทมา เทพอักษรพงศ์ การสอนอ่านเอาเรื่องภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการกลุ่ม วิทยานิพนธ์
ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517, 183 หน้า อัดสำเนา

ประเทิน มหาจันทร์ "วินัยในโรงเรียน" รวมบทความทางการศึกษา โรงเรียนสาธิต
พิบูลบำเพ็ญ วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน 2515, 107 หน้า

เปลื้อง ณ นคร จิตวิทยาสังคม วิทยาสาร 27 กุมภาพันธ์ 2516 หน้า 15

พัชรี เอี่ยมทัศน์ การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาคณิตศาสตร์หน่วย "ร้อยละ" โดยวิธีกระบวนการ
กลุ่มสัมพันธ์และวิธีการสอนแบบธรรมดา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ห้า วิทยานิพนธ์ ค.ม.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518, 160 หน้า อัดสำเนา

พนม ลิ้มอารีย์ กลุ่มสัมพันธ์ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม 2522, 116 หน้า

พนม เกศนวล "หลักสูตร 2521" มติชนรายวัน 2(20 : 7) วันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม
2522

ภัทรา นิคมานนท์ ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีลห้า ความรู้สึกรับผิดชอบวินัยใน
ตนเอง ความเกรงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2517, 68 หน้า อัดสำเนา

เขาวพา เคชะคุปต์ ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา
วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517, 294 หน้า อัดสำเนา

ลาวัณย์ วิทยาวุฒิกุล แนวคิดในการนำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะแวดล้อมมาสอนในวิชาสังคม

ศึกษาระดับมัธยมศึกษา วารสารครูศาสตร์ 6(กรกฎาคม-สิงหาคม 2519) หน้า 76

วิชัย วงษ์ใหญ่ พัฒนาหลักสูตรและการสอน พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม
2523, 220 หน้า

วิเชียร เกตุสิงห์ หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2523, 160 หน้า
อัครสำเนา

วรรณิกา ทองงอก ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่ออาชีพครู วินัยในตนเอง ผลสัมฤทธิ์ใน
การเรียนและการสอนของนิสิตฝึกสอน วิทยาลัยวิชาการศึกษา พิษณุโลก ปรินิพนธ์
กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2517, 71 หน้า

วิมลลพ พุ่มพวง ความคิดเห็นของคนไทยเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี วิทยานิพนธ์ ค.ม.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514, 56 หน้า

ศึกษาธิการ, กระทรวง, กรมวิชาการ หลักสูตรประถมศึกษาตอนปลาย ครุสภา 2519,
80 หน้า

ศุภีพร นิमितกุล การเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง
โรคติดต่อ โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการเรียนการสอนแบบปกติ ปรินิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 329 หน้า อัครสำเนา

สถาพร มาลีวัชรพงศ์ การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนศิลปะธรรมในชั้นประกาศนียบัตรวิชา
การศึกษาระดับสูง ปรินิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2517,
105 หน้า อัครสำเนา

สมควร อภัยพันธุ์ "วินัย" เอกสารประกอบการเรียน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร ม.ป.ป., 8 หน้า อัครสำเนา

สมถวิล อัจฉรินทร์ การสำรวจการวัดผลในวิชาศิลปะธรรมในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2505, 118 หน้า อัครสำเนา

สุชา จันทรเฒ "เด็กกับการร่างระเบียบวินัย" วารสารแนะแนว 6 : 49 - 53

กรกฎาคม - กันยายน 2511

สุภาพร พวงจันทร์เพชร การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศีลธรรมหน่วย "คุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย" โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการสอนแบบชมรมคา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520, 145 หน้า อัดสำเนา

สมน อมรวิวัฒน์ การใช้สิ่งแวดล้อมในการสอนศีลธรรม ศูนย์ศึกษา พฤษภาคม 2505, 97 หน้า

เสริมศิริ เมนะเสวต การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาหลักการสอนหน่วย "โรงเรียนประถมศึกษา" โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบชมรมคา วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2505, 118 หน้า อัดสำเนา

อนันต์ ศรีโสภะ สถิติเบื้องต้น ไทยวัฒนาพานิช 2521, 396 หน้า

อุไรวรรณ อินทรีย์ "จะจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของบุคคลได้อย่างไร" ศึกษาศาสตร์ 2 (1) : 26 มกราคม - เมษายน 2520

Baruch, D. New Ways in Discipline, McGraw-Hill Book Company, Inc., New York, 1949. 280 p.

Beyer, Barry K. "Conducting Moral Discussion in the classroom," Social Education, V.40 April, 1976.

Bills, Robert. "Personality Change during Student Centered Teaching" Journal of Educational Research. October, 1956.

Bonner, Hubert. Group Dynamics : Principle and Application. New York : The Ronald Press Company, 1959. 531 p.

Child Study Association of America. Our Children Today. The Viking Press, New York, 1952. 366 p.

Cartwright, Dorn, Zander and Alwin. (ed) Group Dynamics Research and Theory. 3 rd.ed., New York, Harper and Row, Publishers, 1968. 580 p.

- Davis, Keith. Human Relation 3 at Work. New York, McGraw-Hill Company, 1962. 642 p.
- Durkheim, George Simpson Emile. Selection From His Work. New York, Thomas V. Crowell Co., 1969. 439 p.
- Fan, Chung-Teh. Item Analysis Table. New Jersey Educational Testing Service, Princeton, 1952. 32 p.
- Good, Carter V. Dictionary of Education. New York : McGraw-Hill book Company Inc., 1959. 681 p.
- Gulley, Halbert E. Discussion Conference and Group Process. New York : Holt Rinehart and Winston, Inc., 1960. 388 p.
- Handerson, George. Human Relation From Theory and Practice. Oklahoma : The Macmillan Company, 1967. 526 p.
- Lex, James Joseph. "Attitude Change of Seminary Students Associated with a Course in Group Dynamics," Dissertation Abstracts, XXXIII. May, 1973.
- Lindgren, Henry Clay. Educational Psychology in the classroom. New York, 1956. 521 p.
- Mumpowe, D.L. Emotional of Education as a Factor in the Learning Process. The Journal of Education Research, 16, 6 February, 1973.
- Patterson, C.H. Humanistic Education. New Jersey, Prentice Hall Inc., Engle Cliffs, 1973.
- Ragan, William B. and Shepherd, Gene D. Modern Elementary Curriculum. 4 th ed. New York, Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1971. 570 p.
- Vincent, Elizabeth Lee. Human Psychological Development, The Ronald Press Company, New York, 1961. 522 p.
- Wesley, Edgar Bruce. Teaching Social Studies in Elementary School. Boston, Heath, 1952. 466 p.

Wilson, Irwin A. "Change in Mean Level of Thinking in Grade 1 - 8
Though, Use of Interaction Analysis System Based on Bloom's
Texonomy," The Journal of Educational Research. 9 (May - June,
1973.)

Wright, David William. "A comparative study of two leadership
Styles in Good Bound Group Discussion" Dissertation Abstract.
12 : 7121 - A, June, 1972.

ကဏ္ဍ

ภาคผนวก ก.

ตารางแสดงค่า p , x และ Δ ของแบบทดสอบ

ตาราง 11 แสดงว่า p, r และ Δ ของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 วิทยาศาสตร์กับการดำเนินชีวิต

ลำดับข้อ	p	r	Δ	ลำดับข้อ	p	r	Δ
1	.21	.57	16.3	31	.71	.33	10.8
2	.42	.21	13.8	32	.45	.60	13.5
3	.70	.24	10.9	33	.26	.41	15.6
4	.27	.29	15.4	34	.20	.24	16.4
5	.42	.37	13.9	35	.46	.29	13.4
6	.35	.43	14.6	36	.24	.21	15.9
7	.75	.25	10.4	37	.46	.44	13.4
8	.30	.46	15.1	38	.46	.29	13.4
9	.38	.21	14.2	39	.33	.31	14.7
10	.54	.29	12.6	40	.60	.33	11.9
11	.54	.29	12.6	41	.44	.25	13.6
12	.63	.38	11.7	42	.70	.46	10.9
13	.75	.36	10.3	43	.31	.71	14.9
14	.70	.46	10.9	44	.35	.43	14.9
15	.42	.29	13.8	45	.41	.53	13.9

ลำดับข้อ	p	r	Δ	ลำดับข้อ	p	r	Δ
16	.44	.41	13.6	46	.33	.40	14.8
17	.77	.32	10.1	47	.21	.40	16.3
18	.48	.24	13.2	48	.67	.40	11.2
19	.50	.20	13.0	49	.41	.45	13.9
20	.37	.66	14.3	50	.54	.44	12.6
21	.60	.25	12.0	51	.25	.43	14.6
22	.30	.24	15.1	52	.26	.50	15.6
23	.33	.40	14.8	53	.38	.30	14.3
24	.63	.38	11.7	54	.28	.53	15.4
25	.58	.37	12.1	55	.63	.28	11.7
26	.42	.21	13.5	56	.65	.64	11.5
27	.45	.67	13.5	57	.23	.32	15.9
28	.75	.25	10.4	58	.45	.60	13.5
29	.32	.28	14.9	59	.47	.63	13.3
30	.65	.35	11.5	60	.69	.37	11.0

ภาคผนวก ข.

ตารางแสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความมีวินัยแห่งตน

ตาราง 12 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความมีวินัยแห่งตน

ลำดับข้อ	t	ลำดับข้อ	t	ลำดับข้อ	t
1	5.355	12	2.402	23	7.553
2	7.692	13	4.735	24	8.635
3	6.834	14	11.402	25	6.461
4	4.511	15	8.645	26	8.105
5	3.286	16	5.933	27	4.083
6	6.580	17	3.909	28	6.121
7	4.311	18	4.224	29	7.866
8	3.610	19	2.708	30	5.396
9	8.463	20	5.676	31	19.770
10	5.113	21	10.682	32	5.844
11	4.722	22	11.578	33	3.954

ภาคผนวก ค.
แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ขอสอบวิชาสังคมศึกษา
 หน่วยศาสนากับการดำเนินชีวิต
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

คะแนนเต็ม 60 คะแนน

จงเขียนเครื่องหมาย X ลงบนตัวอักษรข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุด

1. ศาสนาคืออะไร
 - ก. คำสอนของพระพุทธเจ้า
 - ข. ศรัทธาความเชื่อที่มนุษย์มีต่อพระเจ้า
 - ค. ระบบการปฏิบัติเพื่อให้รอดพ้นจากความทุกข์
 - ง. สิ่งที่ช่วยให้มนุษย์หายกลัวจากภัยต่าง ๆ
 - จ. พิธีกรรมบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ
2. ความจริงอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนเราคืออย่างไร
 - ก. ชีวิตดำเนินไปตามพรหมลิขิต
 - ข. พระเจ้าสร้างมนุษย์ขึ้นมาเพื่อชดใช้บาป
 - ค. ชีวิตมีการสร้างสรรค์และเราสามารถเลือกแนวทางในการดำรงชีวิตได้
 - ง. คนเราเลือกเกิดไม่ได้จึงไม่มีทางพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น
 - จ. ไม่ควรคิดรบนชวนชวายเป็นเพื่อความเจริญก้าวหน้าเพราะชีวิตเราไม่แน่นอน
3. จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของศาสนาคืออะไร
 - ก. มุ่งอธิบายถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์
 - ข. มุ่งศึกษาในทางรูปธรรม
 - ค. มุ่งจัดระเบียบสังคมให้เป็นปกติสุข
 - ง. มุ่งแก้ไขปัญหามั่วสุมต่าง ๆ ของชีวิตโดยอาศัยพิธีกรรม
 - จ. มุ่งชี้ให้คนเข้าใจชีวิตจนเลิกเบียดเบียนกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ต้องอาศัยการบังคับ

4. คุณค่าของมนุษย์อยู่ที่
 - ก. ทำดี เว้นชั่ว ทำใจให้ผ่องใส
 - ข. ความเมตตากรุณาต่อเพื่อนร่วมทุกข์
 - ค. ความกตัญญูทุกเวที
 - ง. ความมีมนุษยธรรม คือ ศีล 5 ธรรม 5
 - จ. ความไม่เห็นแก่ตัว
5. หลักคำสอนของแต่ละศาสนา มักคล้ายคลึงกันในข้อใด
 - ก. มีพระเจ้าองค์เดียว
 - ข. ให้แนวทางว่าอะไรควรละเว้น อะไรควรปฏิบัติ
 - ค. มนุษย์สามารถล้างบาปได้
 - ง. เมื่อถึงสิ้นโลกจะมีการตัดสินบาปบุญคุณโทษของมนุษย์
 - จ. ศาสดาของทุกศาสนาเป็นผู้แทนของพระเจ้ามาให้คำอบรมสั่งสอนมนุษย์
6. บุคคลที่ขาดการปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอน จะเป็นบุคคลอย่างไร
 - ก. คนมีปัญญาสูง
 - ข. คนมีความทุกข์
 - ค. คนมีความเชื่อมั่นในตนเอง
 - ง. คนมีความขยันหมั่นเพียร
 - จ. คนมีความโลภ
7. ความเชื่อของคนเราควรจะเกิดจากสิ่งใด
 - ก. เชื่อคนที่เรานับถือ
 - ข. เชื่อโดยคล้อยตามคนส่วนใหญ่
 - ค. เชื่อโดยใช้ปัญญาไตร่ตรอง
 - ง. เชื่อเพราะได้ยินมา
 - จ. เชื่อเพราะความเกรงกลัว

8. ศาสนาพุทธเกิดขึ้น ณ. ที่ใด
 - ก. ประเทศศรีลังกา
 - ข. ตอนใต้ของประเทศอินเดีย
 - ค. บริเวณตะวันออกเฉียงกลาง
 - ง. ชมพูทวีปหรืออินเดียโบราณ
 - จ. บริเวณแหลมทอง
9. ข้อใดเป็นคุณสมบัติของพระธรรม
 - ก. ใช้ได้ทุกเวลา
 - ข. ใช้เฉพาะเวลาตาย
 - ค. ใช้เฉพาะพุทธศาสนิกชน
 - ง. ใช้เมื่อบุคคลมีความไม่สบายใจ
 - จ. ใช้เฉพาะที่สบายใจเท่านั้น
10. ผู้ที่จะเข้าใจและรู้สพระธรรมเป็นอย่างดี ต้องปฏิบัติอย่างไร
 - ก. ออกบวช
 - ข. ศึกษาพระธรรมและถือปฏิบัติ
 - ค. บำเพ็ญภาวนา
 - ง. ถือศีล
 - จ. กระทำพิธีเรี่ยกวัญญาณให้ได้
11. สัญลักษณ์ของการตรัสรู้นิยมใช้รูปใด
 - ก. คันโพธิ์
 - ข. เปลวเพลิง
 - ค. เตมาธรรมจักร
 - ง. ทนสาละสองต้น
 - จ. รูปวัด

12. ข้อใดเป็นความหมายของคำว่า " พระพุทธเจ้า "

ก. ผู้สงบสุข	ข. ผู้ตรัสรู้
ค. ผู้สั่งสอน	ง. ผู้ปฏิบัติตามลัทธิ
จ. ผู้วิเศษ	
13. เหตุที่บุคคลธรรมดาแก่ทุกข์ไม่ได้ คือข้อใด

ก. ศึกษารธรรมน้อย	ข. ศึกษารธรรมมากเกินไป
ค. ตักทิละสไม่ได้	ง. โลกเจริญในทางวิถุมากขึ้น
จ. แก่ทุกข์ที่ผิดวิธีและไม่รู้จักทดลอง	
14. สถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้า คือที่ใด

ก. เมืองกุสินารา	ข. สวนจุมพินีวัน
ค. กรุงกบิลพัสดุ์	ง. กรุงเทวะทนะ
จ. แคว้นสักกะ	
15. คำว่า "สิทธิตะ" มีความหมายว่าอย่างไร

ก. ลูกที่ประเสริฐกว่าบิดามารดา
ข. จะได้เป็นศาสดาเอกของโลก
ค. จะได้เป็นจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่
ง. มีความต้องการสำเร็จ
จ. หวัง หรือ เครื่องผูกมัด
16. ผู้ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูเจ้าชายสิทธิตะหลังจากพระมารดาสิ้นพระชนม์คือใคร

ก. พระนางสิริมหามายา
ข. พระนางยโสธรา
ค. พระนางปชาบดีโคตมี
ง. นางอุบลวรรณา
จ. พระนางพิมพา

17. พระอรหันต์ หมายถึง ผู้มีคุณสมบัติอย่างไร
- ผู้พ้นวิบากกรรม
 - ผู้ที่หมกมุ่นและรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวง
 - ผู้ที่ค้นพบพระธรรมด้วยตนเองเป็นครั้งแรก
 - ผู้ที่ตายไปแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์
 - ผู้ที่จะเป็นศาสดาองค์ต่อไป
18. เอหิภิกขุ หมายถึง ภิกษุรูปใด
- ภิกษุที่บรรลอรหันต์
 - ภิกษุที่พระพุทธเจ้าบวชให้เอง
 - ภิกษุที่บวชใหม่
 - ภิกษุที่บวชในสมัยพุทธกาล
 - ภิกษุที่เคร่งครัดในพระธรรมวินัย
19. ความทุกข์ หมายถึง ความว่าอย่างไร
- ความเจ็บปวด
 - ความอึดอัด
 - ความไม่สบายกายไม่สบายใจ
 - ความโลภ ความโกรธ ความหลง
 - ความทรมาณของจิตใจ
20. การแสดงความเคารพต่อสิ่งที่ควรเคารพ เช่น พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ และสถานที่ควรเคารพ เช่น พระเจดีย์ พระอุโบสถ ฯลฯ สถานที่ต่อไปนี้ สถานที่ใดควรเคารพ
- ศาลา
 - โบสถ์
 - กุฏิ
 - หอผ้า
 - ถูกทุกข้อ

21. ลักษณะของศาลในวัด ไครน่าจะเป็นตุลาการ
- ก. พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งในวัด ข. คณะสงฆ์ในวัด
- ค. เจ้าอาวาส ง. พระภิกษุที่มีอายุมากที่สุด
- จ. พระภิกษุที่มีพรรษานานที่สุด
22. เขียนสองเล่มที่เราใช้บูชาพระ หมายถึงอะไร
- ก. พระพุทธรูป กับ พระธรรม ข. พระธรรม กับ พระสงฆ์
- ค. พระพุทธรูป กับ พระสงฆ์ ง. พระธรรม กับ พระวินัย
- จ. พระพุทธรูป กับ พระไตรปิฎก
23. หลักสำคัญของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า " ไครลิกขา " ได้แก่สิ่งใด
- ก. เบญจศีล อุโบสถศีล ข. เบญจศีล เบญจธรรม
- ค. พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ง. พระไตรปิฎก
- จ. ศีล สมาธิ ปัญญา
24. ลักษณะการเผยแพร่ศาสนาของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างไร
- ก. อบรมสั่งสอนเฉพาะพวกกษัตริย์
- ข. อบรมสั่งสอนพวกนักบวชทั่วไป
- ค. ให้การอบรมสั่งสอนโดยไม่เลือกชนชั้น
- ง. ส่งสาวกออกไปเผยแพร่ศาสนาแก่ประชาชนที่เป็นคนดี
- จ. ไม่เผยแพร่พุทธศาสนาไปยังนักบวชนิกายอื่น
25. เหตุผลข้อใดที่ทำให้พระพุทธศาสนาประดิษฐานมั่นคงในประเทศไทยมาตราบเท่าทุกวันนี้
- ก. กษัตริย์ไทยทุกพระองค์เลื่อมใสและคำฐพุทธศาสนาตลอด
- ข. คนไทยไม่นิยมเลียนแบบวัฒนธรรมของชาติอื่น
- ค. ไทยมีนโยบายไม่ยุ่งเกี่ยวในด้านศาสนากับชาติอื่น
- ง. ชาวไทยนิยมสร้างวัดและพระพุทธรูป
- จ. ผู้นำประเทศพยายามกีดกันการเผยแพร่ศาสนาอื่นมานานแล้ว

- [illegible]

42. ศาสดาของศาสนาอิสลาม คือใคร
ก. พระอัลเลาะห์	ข. โต๊ะอินหม่าม
ค. นบีมะหะหมัด	ง. จูฬาราชมนตรี
จ. คาโต๊ะบูติกรรม	

43. จังหวัดใดในประเทศไทยที่มีชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก
- ก. สตูล ยะลา ปัตตานี สงขลา ข. สตูล ยะลา ปัตตานี นครศรีธรรมราช
- ค. สตูล ยะลา ปัตตานี สงขลา ง. สตูล ยะลา ปัตตานี พัทลุง
- จ. สตูล ยะลา ปัตตานี นราธิวาส
44. คัมภีร์อัลกุรอาน (โคหฺรฺอัน) เป็นหลักคำสอนของศาสนาใด
- ก. ศาสนาคริสต์ ข. ศาสนาฮินดู
- ค. ศาสนาซิกข์ ง. ศาสนาอิสลาม
- จ. ศาสนาฮินดู
45. ในเดือนที่ 9 แห่งปีศาสนาอิสลามนั้นชาวมุสลิมประกอบพิธีกรรมใด
- ก. การสวดมนต์ ข. การให้ทาน
- ค. การขุดงค์ ง. การถือศีลอด
- จ. การทำสาธารณประโยชน์
46. คริสต์ศาสนามีรากฐานมาจากศาสนาใด
- ก. ศาสนาพราหมณ์ ข. ศาสนายิวหรือยูดาห์
- ค. ศาสนาเชน ง. ศาสนาของชาวบาบิโลน
- จ. ศาสนาของโรมัน
47. วันคริสต์มาสมีความสำคัญอย่างไร
- ก. เป็นวันสารภาพบาป ข. เป็นวันทำพิธีเข้าเป็นคริสตศาสนิกชน
- ค. เป็นวันรื่นเริงประจำปีของชาวยุโรป ง. เป็นวันบังเกิดของพระเยซู
- จ. เป็นวันที่พระเยซูทรงฟื้นชีพ
48. คำสอนของพระเยซูเน้นความสำคัญ
- ก. ความเมตตา ข. ความกรุณา
- ค. ความเสียสละ ง. การให้อภัยซึ่งกันและกัน
- จ. ถูกทุกข้อที่กล่าวมา

49. พิธีกรรมในศาสนาพุทธเกี่ยวข้องกับศาสนาใดมากที่สุด

ก. ศาสนาอิสลาม	ข. ศาสนาซิกข์
ค. ศาสนาคริสต์	ง. ศาสนาพราหมณ์
จ. ศาสนาขงจื้อ	

50. คำสอนในศาสนาซิกข์มีความมุ่งหมายให้ชาวซิกข์เป็นอย่างไร

ก. ประหยัด	ข. ซื่อสัตย์
ค. มีความเพียรพยายาม	ง. ไม่แบ่งชั้นวรรณะ
จ. ถูกทุกข้อที่กล่าวมา	

51. "คุรุ ครันถ สาหิพ" เป็นชื่อของสิ่งใด

ก. พิธีกรรมของศาสนาซิกข์	ข. ศาสดาของศาสนาซิกข์
ค. คัมภีร์ของศาสนาซิกข์	ง. เทวสถานของศาสนาซิกข์
จ. วรรณคดีของศาสนาซิกข์	

52. วรรณคดีชั้นสูงของจีนคือ "เก็ง และ ชู" มีความสำคัญอย่างไร

ก. เป็นวรรณคดีเรื่องแรกของจีน	ข. เป็นคัมภีร์ของศาสนาขงจื้อ
ค. เป็นวรรณคดีที่ดัดแปลงขึ้นใหม่	ง. เป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด
จ. เป็นวรรณคดีที่ได้แบบอย่างมาจากศาสนาพราหมณ์	

53. หลักคำสอนในศาสนาขงจื้อ มีความมุ่งหมายอย่างไร

ก. ให้เชื่อในพระเจ้าองค์เดียว	ข. ให้ถือศีลภาวนา
ค. ให้มีความจริงใจต่อกัน	ง. ให้เคารพจารีตประเพณีดั้งเดิม
จ. ปลุกฝังนิสัยอันดีงามเกี่ยวกับความประพฤติของคนในสังคม	

54. แม้ว่าเด็กหญิงมรกต จะไม่พอใจที่เพื่อนแอบนำเอากระเป๋าไปซ่อน แต่เด็กหญิงมรกตรู้จักควบคุมอารมณ์และสีหน้าโดยพยายามคิดให้อภัยต่อเพื่อนผู้นั้นแสดงว่า เด็กหญิงมรกต มี
ธรรมะ ในข้อใด

ก. จิตตะ	ข. วิมังสา
ค. โสรัจจะ	ง. ชันติ
จ. นันทะ	

ภาคผนวก ง.
แบบทดสอบความมีวินัยแห่งตน

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้ ถามเกี่ยวกับความรู้สึกหรือการกระทำบางอย่างของนักเรียนในเรื่อง
ทั่ว ๆ ไป และเรื่องเกี่ยวกับการเรียน โดยให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วพิจารณาว่านักเรียน
มีความรู้สึก หรือปฏิบัติเหมือนข้อความนั้น ๆ หรือไม่ คำตอบที่นักเรียนเลือกตอบจะไม่ผิด เพียง
แต่ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามนี้ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะ
เป็นได้ ไม่จำเป็นต้องเหมือนเพื่อน

การเลือกตอบให้นักเรียนพิจารณาข้อความดังนี้ ข้อสอบนั้นตรงกับลักษณะการ
กระทำ หรือความรู้สึกของนักเรียนหรือไม่ ถ้าข้อความนั้นตรงกับสิ่งที่นักเรียนกระทำหรือรู้สึก
มากที่สุด นักเรียนก็เลือกเอาคำว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถ้าหากข้อความนั้นตรงกับการกระทำ
หรือความรู้สึกของนักเรียนแต่ไม่เหมือนกันทีเดียว ก็เลือกเอาคำว่า เห็นด้วย ถ้าข้อความนั้น
ไม่ตรงกับการกระทำหรือความรู้สึกของนักเรียนก็ให้เลือกคำว่า ไม่เห็นด้วย และถ้าไม่ตรง
กับการกระทำหรือความรู้สึกของนักเรียนอย่างมาก ก็เลือกเอาคำว่า ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตัวอย่าง (๐) ฉันชอบทำงานด้วยตัวเองมากกว่าให้คนอื่นทำให้

นักเรียนจงพิจารณาว่า ข้อความนี้เป็นจริงสำหรับนักเรียนหรือไม่ สมมติว่า จริง
นักเรียนก็จะต้องพิจารณาว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือ เห็นด้วย โดยให้นักเรียนทำเครื่องหมาย
ลงหน้าคำเหล่านั้น เช่น

ตัวอย่าง (๐) ฉันชอบทำงานด้วยตัวเองมากกว่าให้คนอื่นทำให้

..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ในแต่ละข้อนั้นนักเรียนจะเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น
คำตอบของนักเรียนจะไม่มีการทบทวนเพื่อนต่อนักเรียนเลย ขอให้ตอบตามความจริงตรงกับ
สภาพตัวเองมากที่สุด

แบบสอบถาม

1. เมื่อนันท่างานอะไรไม่สำเร็จจน
จะเลิกทำทันที
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. บางครั้งฉันจำเป็นต้องพูดเท็จเพื่อ
เอาตัวรอด
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. ฉันรู้สึกสนุกสนานกับเพื่อน ๆ ที่ได้
แอบเก็บผลไม้ในสวนคนข้างบ้าน
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. ฉันเคยแกล้งทำเป็นไม่สบายเพื่อที่
จะได้ไม่ต้องทำอะไร
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5. ฉันตั้งใจว่าจะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ถูกต้องที่สุด
เท่าที่จะทำได้
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
6. บางครั้งฉันจะไม่ยอมรับผิดทั้ง ๆ ที่ทำผิด
เพราะกลัวถูกลงโทษ
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
7. ฉันชอบหัวหน้าที่ทำงานอย่างเคร่งครัด
จริงจัง
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
8. ฉันกลัวตกงานเมื่อครูสอนผิด
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

9. ฉันชอบทำอะไร ๆ ตามใจตนเอง

เสมอ ทำให้รู้สึกสบายใจดี

..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง

..... เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

10. ฉันรักพ่อแม่มากและคิดว่าฉัน

สามารถขโมยของที่ท่านต้องการ
มาให้ท่านได้

..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง

..... เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

11. ฉันอดคิดหาเพื่อนไม่ได้เมื่อเขาได้

รับคำชมเชย

..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง

..... เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

12. ถ้ามีโอกาสได้เป็นหัวหน้า ฉันคิดว่า
ฉันสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำได้อย่าง

..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง

..... เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

13. เมื่อฉันทำผิด ฉันอยากให้คนอื่นมีส่วนได้
รับโทษด้วย

..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง

..... เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

14. ฉันมักจะชื่นชมในความสำเร็จของคนอื่น

เสมอ

..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง

..... เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

15. การกลั่นแกล้งคนอื่นในบางครั้งทำให้ฉัน
รู้สึกสนุก

..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง

..... เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

16. เมื่อฉันทำอะไรไม่ได้ดังใจ ฉันรู้สึกโกรธ
ทันที

..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง

..... เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วย

..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

17. เมื่อฉันตัดสินใจทำอะไร ฉันมักจะ
ทำได้สำเร็จเสมอ
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
18. เมื่อเห็นบุคคลอื่นประพฤติตัวไม่ดี
ฉันมักไม่สบายใจ
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
19. ฉันรู้สึกไม่สบายใจ ถ้าพ่อแม่แบ่ง
ขนมให้ฉันมากกว่าพี่น้องคนอื่น
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
20. เวลาเรียนในห้องเรียน เมื่อฉัน
ไม่เข้าใจฉันจะถามครูทันที
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
21. ฉันไม่ชอบท่าแบบฝึกหัดต่าง ๆ ของแม่
ว่ามันจะง่าย
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
22. ฉันเห็นว่าเลขข้อที่ยากมาก ๆ ทำเองไม่
ได้ควรลอกเพื่อนดีกว่าไม่ทำส่งครูเลย
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
23. ถ้าหากพบเงินจำนวนมากในขณะที่มีงาน
มหรสพ ฉันจะเอาเงินนั้นไปเที่ยวงานจะ
ไม่คืนเจ้าของ แม่จะรู้ว่าเป็นเงินของใคร
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
24. ถ้าแม่ชวนไปเที่ยวงานฉันจะไปทันที แม้
การบ้านไม่เสร็จ เพราะครูใจดีไม่เคย
ทำโทษ
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

25. เมื่อเลิกเรียนกลับถึงบ้าน ฉันจะ
ต้องเก็บกระเป๋าหนังสือ เปลี่ยน
เสื้อผ้าแล้วเก็บไว้เป็นที่ย่างมี
ระเบียบทุกวัน
..... เห็นควยอย่างยิ่ง
..... เห็นควย
..... ไม่เห็นควย
..... ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง
26. วันพรุ่งนี้จะต้องสอบวัดผลปลายปี
แต่ฉันถ่ายภาพนักร้องกลางแปลงมาขาย
ไม่เก็บเงิน และเป็นเรื่องที่น่า
อายมาก ฉันจะต้องไปดูภาพนักร้อง
เสียก่อน
..... เห็นควยอย่างยิ่ง
..... เห็นควย
..... ไม่เห็นควย
..... ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง
27. ขณะที่ฉันกำลังเล่นกับเพื่อนอย่าง
สนุกอยู่นั้น ฉันแกล้งทำเป็นไม่ได้
ยิน ถ้าหากว่ามีใครมาเรียกให้
กลับบ้าน หรือเรียกไปช่วยงาน
..... เห็นควยอย่างยิ่ง
..... เห็นควย
..... ไม่เห็นควย
..... ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง
28. ฉันช่วยพ่อทำงานมากกว่าช่วยแม่เพราะ
พ่อมักพาฉันไปเที่ยวด้วยเสมอ
..... เห็นควยอย่างยิ่ง
..... เห็นควย
..... ไม่เห็นควย
..... ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง
29. เวลาฉันฟังผู้อื่นพูด ฉันมักไม่สามารถรอ
จนผู้อื่นพูดจบ มักแสดงความคิดเห็นหรือ
โต้แย้งออกมาก่อนที่ผู้อื่นจะพูดจบ
..... เห็นควยอย่างยิ่ง
..... เห็นควย
..... ไม่เห็นควย
..... ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง
30. ถ้าฉันมีอำนาจมาก ๆ ฉันจะทำทุกสิ่งทุก
อย่างตามใจฉัน
..... เห็นควยอย่างยิ่ง
..... เห็นควย
..... ไม่เห็นควย
..... ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง

30. ถ้าฉันมีอำนาจมาก ๆ ฉันจะทำทุก
สิ่งทุกอย่างที่ฉันอยากทำ
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
31. ฉันชอบทำงานด้วยตัวฉันเองมาก
กว่าให้คนอื่นทำให้
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
32. ฉันชอบให้มีคนมาพะเน้าพนอเอาใจฉัน
มาก ๆ
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
33. ฉันรู้สึกรำคาญเมื่อห้องเรียนมีสภาพไม่
เรียบร้อย
..... เห็นด้วยอย่างยิ่ง
..... เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วย
..... ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-

ภาคผนวก จ.

แผนการสอนวิชาศิลปะรวมโดยกลุ่มสัมพันธ์

หน่วย " การสนทนากับการดำเนินชีวิต "

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิต มศว. ปทุมวัน

รวม 20 แผนการสอน จำนวนคาบละ 50 นาที

หน่วยเรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 1 ศาสนาและหลักคำสอน

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกสาเหตุของการเกิดศาสนาได้
2. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าศาสนาสอนให้คนมีศีลธรรม
3. นักเรียนสามารถอธิบายได้ว่าศาสนาทำให้นักเรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
4. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
2. นักเรียนสามารถเข้าใจในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น
3. นักเรียนสามารถคิดอย่างมีเหตุผล
4. นักเรียนสามารถแก้ปัญหาาร่วมกันได้

2. ความคิดรวบยอด

ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจมนุษย์ให้ตั้งอยู่ในความดี ไม่ประพฤติไปในทางที่ชั่วให้อยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุขในสังคม

3. เนื้อหา

มูลเหตุที่เกิดศาสนา

1. เกิดจากความกลัวของมนุษย์ จำเป็นต้องหาที่พึ่งทางใจ เพื่อให้คลายความกลัว
2. เกิดจากความต้องการหาหนทางให้พ้นทุกข์

หลักคำสอน

ศาสนาเกิดขึ้นจากเจตจำนงของมนุษย์ที่ประสงค์จะหลุดพ้นจากความทุกข์ทางใจ เมื่อพระศาสดาอุบัติขึ้นในโลกก็ได้เผยแผ่ธรรมให้ได้ประพฤติปฏิบัติตามธรรมนั้นเมื่อปฏิบัติตามคำสั่งสอนก็จะเกิดความสุขทั้งส่วนตัวและส่วนรวม

ศาสนาทุกศาสนามีหลักคำสอนของตนเองให้ทุกคนประพฤติดี เว้นจากการทำชั่ว

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

1. ให้นักเรียนดูภาพข่าวการฆ่ากันตายจากหนังสือพิมพ์
2. อภิปรายถึงสาเหตุของข่าวที่นำมาให้ดูและช่วยหาสาเหตุและวิธีแก้ปัญหา

4.2 ขั้นปฏิบัติ

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 7-8 คน
2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสนทนากันเป็นรอบ ๆ ใช้เวลารอบละ 7 นาที
ในหัวข้อ
 - ก. ความสุขของฉัน
 - ข. ความทุกข์ของฉัน
 - ค. เมื่อเกิดปัญหานักเรียนแต่ละคนมีวิธีแก้ปัญหายังไร
 - เมื่อฉันไม่สบายใจฉันจะ.....
 - เมื่อฉันมีปัญหาฉันจะ.....

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา

1. อภิปรายสรุปความแตกต่างของคำว่า ความสุข ความทุกข์ คนส่วนใหญ่มักจะพอใจในคำไหนมากกว่า และให้ช่วยกันคิดถึงสาเหตุของความสุขและความทุกข์
2. อภิปรายเชื่อมโยงจากภาพที่นำมาให้นักเรียนดูว่าเขาขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจหรือไม่ เพราะเหตุใด

3. อภิปรายถึงวิธีแก้ปัญหาเมื่อเกิดปัญหาหรือมีความทุกข์
4. อภิปรายถึงประโยชน์ของศาสนาที่มีต่อการแก้ปัญหาคือความทุกข์ของคนเรา
5. อภิปรายสาเหตุการเกิดของศาสนา

ค่านิยมสัมพันธ ครูนำการอภิปรายดังนี้

1. นักเรียนพอใจในความร่วมมือของกลุ่มหรือไม่
2. การทำงานของกลุ่มดำเนินไ้เร็ว หรือช้า เพราะอะไร
3. นักเรียนในกลุ่มยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนหรือไม่
4. กลุ่มดำเนินงานไปไ้ดีเพียงใด ขณะที่กลุ่มประสบปัญหา

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้

1. อภิปรายถึงประโยชน์ของศาสนา
2. ให้นักเรียนเสนอแนะการที่จะทำให้มีชีวิ้อยู่ในสังคมไ้มีความสุขในสถานะการณ์ของบ้านเมืองที่เป็นอย่างไ้ในขณะนี้
3. อภิปรายถึงศาสนาที่สำคัญว่ามีศาสนาอะไรบ้าง
4. ร้องเพลง "เกิดมาทำไม"

4.5 กิจกรรมเสริม ให้นักเรียนตีความหมายจากเพลง

5. การประเมินผล

ค่านิยม สังเกตจาก

1. การสนทนาของกลุ่ม
2. การร่วมกันอภิปราย
3. การตีความหมายจากเพลง

ค่านิยมสัมพันธ สังเกตจาก

1. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการทำงานร่วมกัน
2. ผลการทำงานของกลุ่ม

6. สื่อการเรียน

- ภาพขาว
- แผนภูมิเพลง

เพลงเกิดมาทำไม

เกิดร่วมฟ้า แดนดินเดียวกัน
 จงมีใจยึดมั่นอยู่ในศีลธรรม
 เว้นทำชั่ว ทำดี มีน้ำใจงดงาม

โอ้ชาวสยามจะเป็นสุขทุกคืนวัน

ก่อกรรมดี แม้ยากเพียงใด มันไม่เหลือวิสัย

ถ้าเราตั้งใจจะทำ ละชั่วไม่ได้ เพราะใจโหดลงที่ต่ำ

โอ้ชาวสยามจะเป็นสุขทุกคืนวัน

หากเราเฝ้าองค่านใน รักโกรธเกลียด ไซ้

เหน้อยใจเท่ากัน จิตประภัสสรนั้นเป็นสิ่งที่ควรไฝ่ฝัน

ตามคูใจให้รู้เท่าทัน นั้นแหละจะพบนิพพาน

หน่วยเรื่งศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 2 คุณประโยชน์ของศาสนา

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถอธิบายคุณประโยชน์ของศาสนาที่มีแก่ตนเองได้
2. นักเรียนสามารถอธิบายคุณประโยชน์ของศาสนาที่มีต่อสังคมได้
3. นักเรียนสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือได้
4. นักเรียนสามารถบอกวิธีที่จะส่งเสริมและสร้างไว้ซึ่งสถาบันศาสนาได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถร่วมมือกันในการทำงาน
2. นักเรียนสามารถวางแผนร่วมกันในการทำงาน
3. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ

2. ความคิดรวบยอด

ศาสนามีคุณประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของบุคคลซึ่งเมื่อปฏิบัติตามจะได้รับความเข้าใจในชีวิต ทำให้สามารถแก้ปัญหาได้เป็นลำดับจะพบความสุขยิ่งขึ้น จนกระทั่งบรรลุเป้าหมายของชีวิต คือ หมคทุกข์

3. เนื้อหา

ศาสนาทุกศาสนาสอนคนให้ละเว้นความชั่ว ประพฤติความดี ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เบียดเบียน ชุมเห่งซึ่งกันและกัน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีคุณธรรม อันเป็นประโยชน์และ จำเป็นสำหรับตนเองและสังคม ทำให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข นำความสุขมาสู่ประเทศ ชาติตลอดถึงโลกเป็นส่วนรวม ถ้าไม่มีศาสนามนุษย์ก็จะมีชีวิตอยู่ไม่ต่างจากสัตว์ ไม่มี

ความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อต่อกัน ไม่มีความเคารพในกรรมสิทธิ์ของกัน ใครมีกำลังมาก มีอำนาจมากก็จะใช้อำนาจใช้อิทธิพลของตนข่มเหงคนอื่น

เมื่อศาสนามีประโยชน์และจำเป็นสำหรับมนุษย์ มนุษย์จำเป็นต้องมีศาสนาเพื่อความ สุขความสงบ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องช่วยกันสร้างส่งเสริมสถาบันศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองตลอดไป

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

1. ครูเขียนคำว่า"ธรรมะ" บนกระดานดำ แล้วให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายถึง ความหมายของคำนี้ ครูจดบันทึกไว้บนกระดานดำ
2. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 7 คน โดยมีอาสาสมัครกลุ่มละ 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์การทำงานของกลุ่ม

4.2 ขั้นปฏิบัติ

1. แจกภาพให้แต่ละกลุ่ม ๆ ละ 1 ภาพ
2. จากภาพที่ครูแจกให้ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันหาสิ่งที่เป็นธรรมะจากภาพ
3. ตรวจให้คะแนนสิ่งที่เป็นธรรมะ

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

ด้านเนื้อหา ครูและนักเรียนร่วมอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. ธรรมะ คือ อะไร
2. ศาสนาช่วยให้มนุษย์พบความสุขจริงหรือไม่
3. ถ้ามีใครมาถามนักเรียนว่าไปวัด ไปโบสถ์ ไปสุเหร่าเพื่ออะไร นักเรียน จะให้เหตุผลอย่างไร
4. ในสภาพบ้านเมืองในขณะนี้ ให้นักเรียนมีความสุขได้นั้นนักเรียนทำ อย่างไร
5. จากภาพที่อยู่ในมือของนักเรียนกับสถานการณ์ของโลกปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร

คำถามนุญสัมพันธ์ ครูถามนักเรียนถึงเรื่องการทำงานของแต่ละกลุ่ม

1. ถามผู้สังเกตการณ์

ก. งานของกลุ่มสำเร็จได้อย่างไร

ข. ใครเป็นผู้นำกลุ่ม เลือกได้อย่างไร

2. ถามสมาชิก

ก. ใครที่ทำงานกลุ่มอย่างลำบากใจมากที่สุด เพราะอะไร

ข. นักเรียนพอใจในงานที่ทำหรือไม่ เพราะอะไร

ค. สมาชิกทุกคนในกลุ่มพอใจหรือไม่

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้ ครูถามนักเรียนว่า เราจะมีวิธีช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างไรบ้าง

4.5 กิจกรรมเสริม 1. ให้นักเรียนกลุ่มเดิมต่ออักษร "อย่าเห็นแก่ตัว" ให้เป็น

ภาพธรรมะ

คำอธิบาย ก. นักเรียนจะได้รับซองกลุ่มละ 1 ซอง ภายในซองจะมีชิ้นส่วน ซึ่งเป็นพยัญชนะ มีทั้งหมด 14 ชิ้น

ข. ให้นำชิ้นส่วนนั้นมาเรียงเป็นคำ จะได้ความหมายและเป็น

ภาพธรรมะสวยงาม 1 ภาพ

2. อภิปรายความหมายของข้อความและภาพธรรมะ

5. การประเมินผล

ด้านเนื้อหา สังเกตจาก

1. จากการตีความหมายของภาพเป็นความหมายทางธรรมะ

2. การอภิปราย

คำถามนุญสัมพันธ์ สังเกตจาก

1. ความร่วมมือในการทำงาน

2. การอภิปรายวิเคราะห์เกี่ยวกับการทำงานของกลุ่ม

6. สื่อการเรียนรู้

- ภาพศาสนา 1 ภาพ
- ตัวอักษรที่จะนำมาต่อเป็นภาพ
- กระดาษ

หน่วยเรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 5 ความเป็นมาของพระพุทธศาสนา

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าศาสนาพุทธมีต้นกำเนิดมาจากอินเดีย
2. นักเรียนสามารถบอกได้ว่า พระบรมศาสดาสืบเชื้อสายมาจากชนชาติอริยกะหรืออารยัน
3. นักเรียนสามารถชี้ที่ตั้งของประเทศอินเดียในแผนที่ได้
4. นักเรียนสามารถบอกความสำคัญของพระพุทธศาสนาได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถร่วมมือกันในการทำงาน
2. นักเรียนสามารถช่วยเหลือกันและกันในการทำงาน
3. นักเรียนสามารถสังเกตความต้องการของผู้อื่น
4. นักเรียนสามารถยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2. ความคิดรวบยอด

พระพุทธศาสนามีต้นกำเนิดมาจากอินเดีย พระบรมศาสดาของศาสนาสืบเชื้อสายมาจากชนชาติอริยกะ ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชมีการบำรุงพระศาสนาและได้จับพระพวกเดียวยุทธ์ให้สึกหมด และได้ส่งพระเถระไปประดิษฐานพระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย การที่ศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองได้นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้นำของประเทศและประชาชนทุกคนในประเทศ

3. เนื้อหา

พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในอินเดีย เพราะอินเดียเป็นต้นกำเนิดของพระพุทธศาสนา จนกระทั่งถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พระองค์ทรงเห็นว่าต่อไปภายหน้าพระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ในอินเดียไถ่ยาก เพราะมีพวกเดียรถีย์ปลอมตนเข้ามาบวชอย่างมาก อาศัยพระพุทธศาสนาหาเงินค่าแรงชีวิต พระองค์มีพระประสงค์จะบำรุงพระศาสนาจึงจับพวกเดียรถีย์ที่ปลอมบวชให้สึกทั้งหมด และได้ส่งพระเถระไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ต่าง ๆ ได้ส่งพระเถระ 2 รูป มายังประเทศไทย คือ พระโสณเถระ กับ พระอุตตรเถระ มาประกาศพระพุทธศาสนาในสุวรรณภูมิ ในสมัยทวารวดี ซึ่งมีเมืองหลวงอยู่ที่นครปฐม

พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองอยู่ในประเทศไทยตราบนานทุกวันนี้ เห็นได้จากสมัยพ่อขุนรามคำแหง ได้อาราธนาพระสงฆ์ลังกาวงศ์ไปสอนพระพุทธศาสนาที่สุโขทัย และตั้งให้เป็นสังฆราช ตำแหน่งสังฆราชของไทยมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย

สมัยอยุธยาชาวไทย ได้นับถือและบำรุงพระพุทธศาสนาตลอดมา จนถึงสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้ทรงสร้างวัดขึ้นในพระราชวัง และในสมัยพระเจ้าทรงธรรมทรงพบรอยพระพุทธบาทที่จังหวัดสระบุรี

สมัยรัตนโกสินทร์ กษัตริย์ทุกพระองค์ ได้ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยั่งยืน เช่น ทรงสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต ชำระพระไตรปิฎก อันเป็นตำราคำสอน ทางพระพุทธศาสนาจากอักษรขอมเป็นอักษรไทย จัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นสองแห่ง คือ มหามงกุฎราชวิทยาลัย และจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

ในปัจจุบัน พระพุทธศาสนาได้แพร่หลายไปในยุโรปและอเมริกา ชาวยุโรปและอเมริกาที่นับถือพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นผู้ที่มีความรู้ดี ที่เขานับถือพระพุทธศาสนา เพราะได้ค้นคว้าหลักธรรมที่ดีจริง อันมีอยู่ในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

1. แบ่งนักเรียนเป็น 6 กลุ่ม ๆ ละ 6-7 คน เพื่อให้กลุ่มช่วยกันนำบัตรคำที่กลุ่มของตนมีอยู่ไปติดบนกระดานคำให้ถูกต้อง
2. อธิบายกติกาให้ทุกกลุ่มฟัง ดังนี้
 - 2.1 ในช่องที่แจกให้แต่ละกลุ่ม จะมีบัตรคำอยู่ 4 ชิ้นส่วน
 - 2.2 ให้นำชิ้นส่วนที่มีเครื่องหมายดอกจันขึ้นไปติดบนกระดานคำก่อน
 - 2.3 ส่วนที่เหลือนั้นให้กลุ่มร่วมกันปรึกษาคำว่าจะนำไปติดตรงส่วนไหนของบัตรคำชิ้นแรกจึงจะทำให้เนื้อความถูกต้อง
 - 2.4 ถ้ากลุ่มใดนำชิ้นส่วนไปติดได้ถูกต้องและเสร็จก่อนจะได้คะแนน 4 คะแนน กลุ่มที่เสร็จช้ากว่าจะได้คะแนนเป็น 3, 2, 1 การตรวจให้คะแนนทราบได้เพราะแต่ละกลุ่มที่ได้บัตรคำจะมีสีตรงมุมบัตรคำแตกต่างกัน
 - 2.5 ขณะที่ปรึกษากันนั้น ห้ามส่งเสียงดังรบกวนกลุ่มอื่น

4.2 ขั้นปฏิบัติ

1. แจกของบัตรคำให้แต่ละกลุ่มพร้อมกัน
2. เริ่มลงมือทำงานตามกติกา
3. เมื่อเรียงได้ถูกต้องแล้วให้กลุ่มที่ 1 รับผิดชอบงานในบัตรคำแถวที่ 1 กลุ่มที่ 2 แถวที่ 2 ที่เหลือก็เรียงลำดับไปเรื่อย ๆ
4. ให้แต่ละกลุ่มเขียนสรุปเนื้อหาจากชิ้นส่วนที่กลุ่มตนต้องรับผิดชอบเพื่อนำมารายงานหน้าชั้น

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

ด้านเนื้อหา ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายดังนี้

1. ตัวแทนแต่ละกลุ่มรายงานหน้าชั้น
2. อธิบายซักถามเพิ่มเติมเนื้อหาให้ละเอียดยิ่งขึ้น

2.1 นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างอื่นหรือไม่ว่า ศาสนาพุทธน่าจะมีต้นกำเนิดมาจากที่อื่น

2.2 ศาสดาของพระพุทธศาสนา คือใคร สืบเชื้อสายมาจากชนชาติใด

2.3 การที่เรามีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่

2.4 ในปัจจุบันนี้จะเห็นว่าวัฒนธรรมตะวันตกเผยแพร่เข้ามาอย่างมาก เช่น ในการแต่งกาย การรับประทานอาหาร การแสดงความรัก นักเรียนคิดว่าเราควรจะรับของเขามาใช้หรือไม่ ทั้ง ๆ ที่ชาวยุโรปหันมานิยมวัฒนธรรมของไทย

2.5 ทำอย่างไรจึงจะทำให้พุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมากกว่าที่เป็นอยู่ขณะนี้

ค่านิยมสัมพันธ กรุณาการอภิปรายดังนี้

1. สมาชิกในกลุ่มคนใดบ้างที่ทองการจะทำงานคนเดียว
2. สมาชิกในกลุ่มคนใดรู้สึกรำคาญ และทนไม่ได้ที่เพื่อนทำงานช้า
3. ขณะที่ออกมาคิดบัตรคำนั้น ผู้ที่ออกมาคิดบัตรคำและสมาชิกที่นั่งอยู่มีความรู้สึกอย่างไร
4. สมาชิกคนใดที่เห็นเพื่อนต่างกลุ่มทำผิด แล้วทองการจะออกมาช่วยเพื่อน
5. กลุ่มมีวิธีการทำงานอย่างไรงานของกลุ่มจึงสำเร็จตามจุดหมาย

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้ เพราะเหตุไรพระพุทธศาสนาในประเทศไทยจึงเจริญรุ่งเรือง

4.5 กิจกรรมเสริม ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายในหัวข้อที่ว่า "พระพุทธศาสนาเหมาะกับระบอบประชาธิปไตย" แล้วส่งผู้นำกลุ่มมารวมอภิปรายหน้าชั้นอีกครั้งหนึ่ง

5. การประเมินผล

ด้านเนื้อหา สืบได้จาก

1. การตีพิมพ์ตรงตามวัตถุประสงค์
2. การช่วยกันสรุปและวิเคราะห์เนื้อหา
3. การอภิปรายจากกิจกรรมเสริม

ด้านมนุษยสัมพันธ์ สืบได้จาก

1. การเป็นครูจัดการสังเกต
2. ความร่วมมือกันในการทำงาน
3. การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
4. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

6. สื่อการเรียนรู้

- บัตรคำ 24 ชิ้น ขนาด 8 x 5 นิ้ว

	สมัยรัชกาลที่ 1	สมัยอยุธยา	สมัยรัตนโกสินทร์	สมัยทวารวดี	พระเจ้าอโศกมหาราช
1	2	3	4	5	6
	พ่อขุนรามคำแหง	พระมหารัชมังคลาจารย์	พระแก้วมรกต	นครปฐม	พระโสภณเถระ
7	8	9	10	11	12
เขปาล	ตำแหน่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า	พระเจ้าทรงธรรม	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม	องค์พระปฐมเจดีย์	พระสุทธาทิศา
13	14	15	16	17	18
อินเดียน		รอยพระพุทธรูป	ภาพพระพุทธรูปจากอุคคินทรปุระ		
19		20	21		
อริยยะ			วิทยาลัยสงฆ์มหามกุฏราชวิทยาลัย		
22			23		
			วิทยาลัยสงฆ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย		
			24		

คำอธิบาย

- นักเรียนแต่ละกลุ่มจะได้รับของที่บรรจุบัตรคำ 4 ชิ้น
- การบรรจุชิ้นส่วนใส่ในกล่องของ ให้ใส่ตามรหัสต่อไปนี้

ของที่ 1	บรรจุชิ้นส่วนหมายเลข	1,	8,	15,	21	
ของที่ 2	"	"	2,	18,	22,	16
ของที่ 3	"	"	3,	19,	20,	10
ของที่ 4	"	"	4,	7,	14,	9
ของที่ 5	"	"	5,	24,	12,	13
ของที่ 6	"	"	6,	23,	11,	17
- ให้สมาชิก 1 คนจากกลุ่มเป็นผู้สังเกตการณ์กลุ่ม บันทึกความเป็นไปในกลุ่มโดยครูผู้สอนจะแจกใบสังเกตการณ์กลุ่มให้

ใบสังเกตการณ์

ท่านคิดว่า การทำงานของกลุ่มนี้มีลักษณะ.....(โดยใส่เครื่องหมาย ✓
ลงใน ☐ ที่ต้องการ

ก. ลักษณะของบุคคลในกลุ่ม

1. หน้าสดชื่น	☐	ทุกคน	☐	ไม่ทุกคน	ยกเว้น.....
2. รื่นเริงแจ่มใส	☐	ทุกคน	☐	ไม่ทุกคน	ยกเว้น.....
3. สง่เสียงกัง	☐	ทุกคน	☐	ไม่ทุกคน	ยกเว้น.....
4. ตั้งใจทำงาน	☐	ทุกคน	☐	ไม่ทุกคน	ยกเว้น.....
5. เคนตลอดเวลา	☐	ทุกคน	☐	ไม่ทุกคน	ยกเว้น.....

ข. มีบรรยากาศอย่างไร

1. ร่วมมือกัน	☐
2. ไม่สามัคคีกัน	☐
3. ทะเลาะกัน	☐
4. วุ่นวายเพราะแย่งกัน	☐
5. ต่างคนต่างเกี่ยงกันทำงาน	☐

ค. ความรู้สึกของท่านคิดว่างานกลุ่มนี้สำเร็จ เพราะใคร ชื่อ.....

.....

เหตุผล เพราะ.....

หน่วยศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 4 พระพุทธประวัติ

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกพระนามเดิมของพระพุทธเจ้าได้
2. นักเรียนสามารถบอกพระนามพระราชบิดาและพระราชมารดาของพระพุทธเจ้าได้
3. นักเรียนสามารถบอกพระนามของพระราชโอรสได้
4. นักเรียนสามารถบอกชื่อปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 คนได้
5. นักเรียนสามารถบอกชื่อปฐมเทศนาที่พระพุทธเจ้าแสดงได้
6. นักเรียนสามารถบอกชื่อสังเวชนียสถาน 4 แห่งได้
7. นักเรียนสามารถบอกชื่อสถานที่ที่ทรงแสดงปฐมเทศนาแก่ปัญจวัคคีย์ได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถค้นคว้าและแก้ปัญหาาร่วมกันได้
2. นักเรียนสามารถทำงานกันเป็นกลุ่ม
3. นักเรียนสามารถเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีได้
4. นักเรียนสามารถบอกวิธีการทำงานร่วมกันได้
5. นักเรียนสามารถให้คำวิจารณ์และรับฟังคำวิจารณ์ได้

2. ความคิดรวบยอด

ศาสนาของศาสนาพุทธ ทรงกำเนิดจากสกลกษัตริย์ แต่ก็เกิดความต้องการจะหาวิธีพ้นทุกข์และเมื่อค้นพบวิธีแล้ว ก็ทรงมีเมตตาต่อผู้อื่น และทรงมีพระกรุณาธิคุณมากโดยออกสั่งสอนประชาชน ทรงประกาศพระพุทธศาสนาเป็นเวลานาน 45 ปี

3. เนื้อหา

- พระพุทธเจ้าประสูติ
- พระพุทธเจ้าเสด็จออกบวช
- พระพุทธเจ้าตรัสรู้
- พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา
- พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพาน

4. การดำเนินการกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

1. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 6 คน โดยกำหนดให้ผู้เล่นเกม 5 คน และผู้สังเกตการณ์ 1 คน
2. ครูอธิบายวิธีเล่นเกมต่อภาพพระพุทธประวัติ ซึ่งตัดเป็นภาพติดต่อกันตามตัวอย่าง กลุ่มที่เป็นเลขคู่ห้ามพูดกัน กลุ่มที่เป็นเลขคี่พูดปรึกษากันได้
3. แจกใบสังเกตการณ์ให้ผู้สังเกตการณ์

4.2 ขั้นปฏิบัติ

4. แจกซองอุปกรณ์ให้นักเรียนแต่ละคนในกลุ่ม ในซองจะมีชิ้นส่วนที่จะนำมาต่อเป็นภาพ 1 ภาพได้
5. กลุ่มที่ต่อภาพได้เสร็จก่อนให้ยกมือ
6. เมื่อกลุ่มต่อภาพได้เรียบร้อยแล้ว ให้กลุ่มร่วมกันอภิปรายจากภาพนั้นว่ามีความสำคัญอย่างไร ผู้สังเกตการณ์เข้าร่วมอภิปรายด้วย
7. ผู้สังเกตการณ์ของแต่ละกลุ่มมารายงานวิธีการทำงานของกลุ่มที่ตนสังเกต
8. กลุ่มนำผลงานที่ได้ร่วมกันอภิปรายรายงานหน้าชั้น

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

ด้านเนื้อหา ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายดังนี้

1. ให้ตัวแทนของนักเรียนแต่ละกลุ่ม รายงานเนื้อหาที่กลุ่มได้จากการต่อภาพ
2. ร่วมกันอภิปรายถึงความแตกต่างและความหมายของภาพที่ถือว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร
3. ร่วมกันสรุปพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนปรินิพพาน
4. ครูอธิบายเนื้อหาเพิ่มเติมและสรุปให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง

ด้านมนุษยสัมพันธ์ ครูและนักเรียนร่วมอภิปรายการทำงานของกลุ่ม

1. ให้ผู้สังเกตการณ์กลุ่มรายงานให้สมาชิกของกลุ่มทราบ และให้สมาชิกผู้นำกิจกรรมได้แสดงความรู้สึกโต้ตอบด้วย
2. ครูตั้งคำถามดังนี้
 - 2.1 ใครที่ทำงานของกลุ่มด้วยความลำบากใจมากที่สุด เพราะอะไร
 - 2.2 นักเรียนพอใจในงานที่ทำหรือไม่ เพราะอะไร
 - 2.3 การทำงานของกลุ่มมีอุปสรรคอะไรบ้าง
 - 2.4 ใครในกลุ่มที่ถูกยกย่องให้เป็นผู้ออกมารายงานผลงานของกลุ่ม
 - 2.5 กลุ่มทำงานเสร็จเร็ว หรือช้า เพราะอะไร
 - 2.6 บรรยากาศในกลุ่มขณะทำงานเป็นอย่างไร
 - 2.7 การทำงานให้เสร็จด้วยดี ควรมีวิธีอย่างไร

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้

พระพุทธประวัติให้คติอะไรต่อการดำรงชีวิตบ้าง

4.5 กิจกรรมเสริม

1. จัดบอร์ดพระพุทธประวัติ
2. ทำแบบฝึกหัด
3. เล่นเกมตอบคำถามจากที่นักเรียนได้ช่วยกันเขียน

5. การประเมินผล

ด้านเนื้อหา สังเกตจาก

1. การรายงานของกลุ่ม
2. การตั้งคำถาม
3. การตอบคำถาม
4. การทำแบบฝึกหัด
5. การจัดบอร์ดพระพุทธประวัติ

ด้านมนุษยสัมพันธ์ สังเกตจาก

6. ความร่วมมือในการทำงาน
7. การอภิปรายวิเคราะห์เกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์ซึ่งจะเป็นเครื่องบ่ง
 - 7.1 บรรยากาศในกลุ่ม
 - 7.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการทำงานร่วมกัน
 - 7.3 คนที่กลุ่มยกย่อง
 - 7.4 การตัดสินใจ

6. สื่อการเรียน

- ภาพต่อเนื่องกับพระพุทธประวัติ 8 ภาพ
- กระดาษโรเนียว
- หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ประเทศของเรา เล่ม 2
- แบบฝึกหัด

แบบฝึกหัด

1. ดินแดนที่ประสูติของพระพุทธเจ้าปัจจุบันอยู่ในประเทศใด
2. พระพุทธเจ้าประสูติที่ไหน
3. ผู้ที่เคยทำนายนอนาคตของเจ้าชายสิทธัตถะ เมื่อยังทรงพระเยาว์ แล้วต่อมาได้เป็นตามผลของคำทำนายนั้นคือใคร
4. ครูค่าแรกผู้สอนวิชาศิลปศาสตร์ต่าง ๆ ให้กับเจ้าชายสิทธัตถะคือใคร
5. เจ้าหญิงที่อภิเษกสมรสกับเจ้าชายสิทธัตถะ คือใคร
6. เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบรรพชาเมื่อพระชนมายุเท่าไร
7. เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะออกบรรพชานั้น ราहुล พระโอรสมีพระชนมายุเท่าไร
8. สถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ปัจจุบันคือเมืองอะไร
9. เมืองกุสินารา ปัจจุบันคือเมืองอะไร
10. เอิหิกขุอุปสมบท หมายถึงอะไร
11. วันที่พระพุทธศาสนามีพระรัตนตรัยครบบริบูรณ์ คือวันใด
12. เหตุที่พระพุทธเจ้าเสด็จออกบรรพชา เพราะเหตุใด
13. หลักธรรมอันเป็นจริงสูงสุดที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ คืออะไร
14. พระอรหันต์ หมายถึง ผู้ที่มีคุณสมบัติอย่างไร
15. ผู้ที่พระพุทธเจ้ามีพระประสงค์จะเสด็จไปเทศนาโปรดเป็นครั้งแรกหลังจากตรัสรู้คือใคร..
16. พุทธคยา มีความสำคัญอย่างไร
17. คุณลักษณะที่ชี้ชัดว่าพระพุทธเจ้ามีพระกรุณาธิคุณเป็นเลิศได้แก่คุณลักษณะใด
18. อัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้า คือใคร
19. ความทุกข์ หมายถึงความว้าวอย่างไร
20. สามเณรองค์แรกที่พระพุทธเจ้าบวชประทานให้ คือใคร
21. สถานที่ที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาอยู่ที่ไหน

ใบสังเกตการณ์

1. ใครออกความคิดเห็นมากที่สุด
 2. บรรยากาศของกลุ่ม ยึดแน่นแจ่มใส
 ปรีกษาหารือกัน
 ทะเลาะกัน
 แย่งกัน
 รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
 ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 ไม่ช่วยเหลือกัน
 3. ใครบ้างที่ทำให้งานของกลุ่มไม่เสร็จ
 4. กลุ่มทำงานกันอย่างไร (เร็ว หรือ ช้า เพราะเหตุใด)

 5. ทำนคกศึกษาบ้างหรือไม่
 6. ความรู้สึกของผู้สังเกตการณ์ต่องานทำงานของกลุ่มที่ประจำอยู่
-
-

หน่วยเรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 5 องค์ประกอบสำคัญของพระพุทธศาสนา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกความหมายของพระรัตนตรัยได้
2. นักเรียนสามารถบอกคุณของพระพุทธเจ้าได้
3. นักเรียนสามารถบอกคุณของพระธรรมได้
4. นักเรียนสามารถบอกคุณของพระสงฆ์ได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผล
2. นักเรียนสามารถยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. นักเรียนสามารถตอบสนองความต้องการของผู้อื่น
4. นักเรียนสามารถฝึกความเป็นผู้นำ ผู้ตามได้

2. ความคิดรวบยอด

พระพุทธศาสนามีองค์ประกอบสำคัญ 3 อย่าง หรือ คือ แก้วอันประเสริฐสามดวงอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

3. เนื้อหา

องค์ประกอบสำคัญที่แสดงสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า คือ พระรัตนตรัย (แก้วสามดวง) ได้แก่ พระพุทธ หมายถึง พระพุทธเจ้าผู้ให้กำเนิดพระพุทธศาสนา พระธรรม หมายถึง คำสั่งสอนเรื่องความจริง ที่ช่วยทำให้นมนุษย์พ้นจากความทุกข์ คือ อริยสัจ 4 พระสงฆ์ หมายถึง ผู้ปฏิบัติตามคำสอนและเป็นผู้เผยแพรพระพุทธศาสนา

พระพุทธ หมายถึง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงสอนให้คนทั้งหลายทำความดีด้วย
วิธีกำจัดกิเลส

พระธรรม หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงนำเอาสัจธรรมที่ค้นพบ
มาสั่งสอนมวลมนุษยชาติ หลักธรรมคำสอนซึ่งเสมือนหัวใจของศาสนาได้แก่ อริยสัจ 4 คือ
คำสอนที่จะชี้ช่องทางให้มนุษย์พ้นจากความทุกข์ ประกอบด้วย

1. ทุกข์ หมายถึง ความไม่สบายใจ
2. สมุทัย หมายถึง ต้นเหตุของความทุกข์ ได้แก่ ตัณหา แบ่งออกเป็น
 - ก. ออยากมี ออยากเป็น
 - ข. ไม่อยากมี ไม่อยากเป็น
 - ค. ความทะนอยากในกาม
3. นิโรธ หมายถึง ทางไปสู่การดับทุกข์หรือดับตัณหา
4. มรรค หมายถึง วิธีปฏิบัติไปสู่निโรธมี 8 อย่าง
 - ก. สัมมาทิฐิ ความเข้าใจเรื่องราวอย่างถูกต้อง
 - ข. สัมมาสังกัปปะ ความคิดที่จะทำอะไรอย่างถูกต้อง
 - ค. สัมมาวาจา การพูดที่มีความเป็นจริงและถูกต้องกับโอกาส
 - ง. สัมมากัมมันตะ การกระทำที่ไม่เป็นพิษภัย
 - จ. สัมมาอาชีวะ การกระทำสำหรับเลี้ยงชีวิตที่ไม่เป็นพิษภัย
 - ฉ. สัมมาวายามะ ความพยายามที่ไม่เป็นพิษภัย
 - ณ. สัมมาสติ การระลึกถึงแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์
 - ญ. สัมมาสมาธิ การมีใจจดจ่ออยู่แต่ในสิ่งที่ดีมีประโยชน์

พระสงฆ์ หมายถึง ผู้ที่ศรัทธาและจิตใจ ใฝ่เรียนรู้พระธรรมและปฏิบัติตามอย่าง
พระพุทธเจ้า พระสงฆ์ไม่เห็นแก่ความสวยงาม ไม่เห็นแก่กิน ไม่เห็นแก่นอน พระสงฆ์จึง
เป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา หากไม่มีพระสงฆ์ก็จะมีผู้ใดที่พยายามเรียนรู้พระธรรมอย่าง
จริงจัง

4. การดำเนินกิจกรรม

- 4.1 ขั้นนำ 1. ให้อู๋ ดอกไม้ รูป เขียน แล้วอภิปรายเชื่อมโยงกับความหมาย
ของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ กรุจดบันทึกไว้บนกระดาน

4.2 ขั้นปฏิบัติ

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้วิธีจับฉลากตามสี ผู้ที่ได้สีแดงจะอยู่
รวมกัน ผู้ที่ได้สีเขียวก็อยู่รวมกัน อีกสีที่เหลือก็รวมกันเป็นกลุ่มอีกกลุ่มหนึ่ง
2. ให้อู๋สีแดงร่วมกันอภิปรายถึงคุณของพระพุทธเจ้า กลุ่มสีเขียวอภิปรายถึง
กลุ่มของพระสงฆ์
3. กลุ่มแต่ละกลุ่มปรายงานผลงานหน้าชั้น

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย

1. อภิปรายถึงข้อสรุปของแต่ละกลุ่มและการให้เหตุผล
2. ครูเพิ่มเนื้อหาที่ยังไม่เคยเอ่ยถึงให้นักเรียน

คำถามนุญสัมพันธ์ อภิปรายตามหัวข้อดังนี้

1. การเลือกตัวแทนของกลุ่มทำได้อย่างไร
2. ผู้ถูกรับเลือกออกมาเป็นตัวแทนมีความรู้สึกอย่างไร
3. สมาชิกผู้ใดบ้างที่ต้องการออกไปเป็นตัวแทนของกลุ่มแต่เพื่อไม่เลือกและมีความ
ความรู้สึกอย่างไร
4. การทำงานของกลุ่มเร็วหรือช้า นักเรียนมีวิธีการทำงานอย่างไร
5. กลุ่มมีข้อขัดแย้งกันหรือไม่ สมาชิกผู้ใดไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ้าง

- 4.4 ขั้นประยุกต์ใช้ อภิปรายถึง "พระพุทธศาสนาต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์"

- 4.5 กิจกรรมเสริม ทำแบบฝึกหัด

5. การประเมินผล

ด้านเนื้อหา สืบได้จาก

1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมจากการอภิปราย
2. การตอบคำถาม

ด้านมนุษยสัมพันธ์ สืบได้จาก

1. ความร่วมมือในการทำกิจกรรม
2. ดูจากการวิเคราะห์เกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์

6. สื่อการเรียนรู้

- ดอกไม้ ฐาน เขียน
- ภาพ พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์
- แบบฝึกหัด

หน่วยศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 6 ศาสนากับแนวทางดำเนินชีวิตของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถเปรียบเทียบสาระและหลักการสำคัญของศาสนาต่าง ๆ ที่คนไทยนับถือได้
2. นักเรียนสามารถตอบได้ว่าจุดมุ่งหมายของศาสนาทุกศาสนามีจุดมุ่งหมายเหมือนกัน คือ ให้ประพาศคือละเว้นความชั่ว
3. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าสัญลักษณ์ประจำศาสนาต่าง ๆ ได้ เช่น คริสต์ อิสลาม พุทธ คืออะไร
4. นักเรียนสามารถเข้าใจถึงวิธีปฏิบัติตนให้เข้ากับสังคมที่ต่างศาสนาได้
5. นักเรียนสามารถให้เหตุผลว่าความเชื่อที่ต่างกันทางศาสนา ไม่เป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถสังเกตความต้องการของผู้อื่น
2. นักเรียนสามารถยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. นักเรียนสามารถวางแผนการทำงานได้
4. นักเรียนสามารถให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. ความคิดรวบยอด

ศาสนาแต่ละศาสนา มีเป้าหมายสูงสุด คือ สอนให้กระทำความดี งดเว้นการเบียดเบียน ออกหน ออกถื่น เสียสละ มีเมตตา แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในพิธีกรรมต่าง ๆ ภาษาที่ใช้บทสวดมนต์ ศาสนาในประเทศไทยมีหลายศาสนา คือ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาฮินดู ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลามและศาสนาซิกข์

3. เนื้อหา

- จำนวนประชากรของประเทศไทยที่นับถือศาสนาต่าง ๆ
- หลักการและเป้าหมายสำคัญของศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู)
- หลักการและบทบัญญัติ 10 ประการ ของคริสต์ศาสนา
- หลักปฏิบัติและสัญลักษณ์ 5 อย่างของศาสนาซิกข์
- ความหมายของคำว่า อิสลาม และหลักในการทำความดีที่สำคัญ 2 ประการ

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

1. ให้นักเรียนคิดบัตรคำไว้อ้างหลังทุกคนโดยให้หัวหน้าแถวเป็นผู้คิดให้บัตรคำเหล่านั้นจะเป็นเนื้อเรื่องเกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ

4.2 ขั้นปฏิบัติ

2. นักเรียนทุกคนจะท่องถามเพื่อนว่า สิ่งที่คุณอ้างหลังตนเองนั้นมีใจความว่าอย่างไร
3. ให้นักเรียนที่มีข้อความที่เป็นเรื่องเดียวกัน รวมกลุ่มกันโดยใช้เวลาเร็วที่สุด
4. กลุ่มใดสมาชิกรวมกลุ่มกันเสร็จก่อนให้หาที่นั่งด้วยกัน เพื่อนำข้อมูลนั้นมาเรียบเรียงให้ได้ใจความ
5. แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อความเหล่านั้น

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา กรุณาคำถามเพื่อให้นักเรียนอภิปราย ดังนี้

1. ข้อความที่จัดกลุ่มถูกต้องเพียงใด
2. พิธีที่จัดกับพิธีฮัจญ์แตกต่างกันอย่างไร
3. เมืองเมกกะมีความสำคัญอย่างไร
4. นิยายโปรแทสแตนท์และคาทอลิก หมายความว่าอะไร
5. พระพรหม พระศิวะ พระนารายณ์ มีความสำคัญต่อศาสนาพราหมณ์อย่างไร

6. บทบัญญัติ 10 ประการกับหลักศรัทธา 6 ประการของศาสนาแตกต่างกันอย่างไร
7. ศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลต่อชาวไทยหรือไม่ ยกตัวอย่างพิธีทางศาสนาพราหมณ์
8. สัญลักษณ์ของศาสนาคริสต์ คือ ไม่กางเขน สัญลักษณ์ของศาสนาอิสลามคืออะไร
9. ศาสนาอะไรที่ไ้หักเห้นจากการรับประทานเนื้อสัตว์
10. คุรุนานักเทพ คือ ใคร
11. คัมภีร์หู่จิง คือ คัมภีร์ของใคร

ค่านมุษยสัมพันธ์ คุรนำการอภิปรายดังนี้

1. การรวบรวมสมาชิกเข้ากลุ่มนักเรียนมีวิธีการอย่างไร
2. ใครให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนบ้าง
3. การทำงานของกลุ่มมีข้อบกพร่องอะไรบ้าง
4. นักเรียนมีวิธีทำงานให้สำเร็จตามจุดประสงค์ได้อย่างไร

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้ ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายว่า

ถ้านักเรียนมีเพื่อนต่างศาสนา นักเรียนจะทำอย่างไร จึงจะทำให้สัมพันธ์ภาพของนักเรียนกับเพื่อนดำเนินไปอย่างดีตลอด

4.5 กิจกรรมเสริม ทำแบบฝึกหัด

5. การประเมินผล

ค่านเนื้อหา สังเกตจาก

1. การทำกิจกรรมจับกลุ่ม
2. ผลการรายงานหน้าชั้น

ค่านมุษยสัมพันธ์ สังเกตจาก

1. ความร่วมมือในการทำงาน
2. บรรยากาศในการทำงานกลุ่ม

6. สื่อการเรียนรู้

- บัตรคำ
- คลิป
- หนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา เล่ม 2 (ส.102)

ศาสนาคริสต์

โปรแตสแตนท์	คาทอลิก	บทบัญญัติ 10 ประการ	วันคริสต์มาส
พระเยซู	ชาวยิว	ถือจุ้ม	พระคัมภีร์ไบเบิล

ศาสนาอิสลาม

อัลเลาะห์	มุสลิม	อดิกะห์มา 6 ประการ	นมาสการ 5 เวลา
ถือศีลอด	หิญาบ	นครเมกกะ	สันติสุข ความสงบสุข

ศาสนาขงจื้อ

คัมภีร์หวงจิง ปี 5 คัมภีร์	ชี่กิง	ซูกิง	ซุนซิว
หวงจิง	อี้จิง	เม่งจื่อ	ผู้ทรงสัจธรรม สอนให้รักสัจธรรมไม่เค

ศาสนาพราหมณ์

พระพรหม	พระศิวะ	ชญาโยค	ภทติโยค
ปรมาตมัน	พระนารายณ์	พระเวท	สอนให้กลัวความชั่ว ยิ่งกว่าความตาย

ศาสนาซิกข์

คุรุนานักเทพ	การไว้มวยาว	งดเว้นจากการไม่ รับประทานเนื้อสัตว์	คัมภีร์ กรันธาสาฮิน
ปาหลุ	สิงห์	คุรุโควินทสิงห์	ความจริงคือยาที่ แก้โรคความชั่วใจ

แบบฝึกหัด

- ศาสนาที่คนส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือได้แก่ศาสนาใดบ้าง
 -
 -
 -
 -
- เทพเจ้าของฮินดู คือใคร.....
- คัมภีร์ของศาสนาฮินดู เรียกว่าอะไร.....
- คัมภีร์ของศาสนาอิสลาม เรียกว่าอะไร.....
- คัมภีร์ของศาสนาคริสต์ เรียกว่าอะไร.....
- พระศาสดาของศาสนาอิสลาม คือใคร.....
- พระเจ้าสูงสุดในศาสนาคริสต์ คือใคร.....
- ในเดือน 9 แห่งปีศาสนาอิสลามนั้นชาวมุสลิมนิยมประกอบพิธีกรรมอะไร.....
- " คุรุ กรันธ สาหิพ " เป็นชื่อของอะไร.....
- วันครีตสมาสมีความสำคัญอย่างไร.....
- พิธีศีลจุ่ม คืออะไร.....
- พิธีศีลมหาสนิท คืออะไร.....
- ศาสดาของศาสนาซิกข์ คือใคร.....
- เทพเจ้าผู้สร้างของศาสนาพราหมณ์ คือใคร.....
- จังหวัดทางภาคใต้ที่มีชาวไทยอิสลามอยู่มาก ได้แก่จังหวัดใดบ้าง.....
 -
 -
 -
 -

หน่วยเรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 7 อคมการแห่งพระพุทธศาสนา

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเรียกว่าอะไร
2. นักเรียนสามารถให้เหตุผลได้ว่าคนพุทธจริง ทำจริง จะได้รับผลอย่างไร
3. นักเรียนสามารถยกตัวอย่างการประพฤติชั่วทางกาย ทางวาจา ทางใจได้
4. นักเรียนสามารถยกตัวอย่างการทำความดีทางกาย ทางวาจาและทางใจได้
5. นักเรียนสามารถนำหลักการนี้ไปปฏิบัติเพื่อความอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถเป็นผู้ฟังผู้ชมที่ดี
2. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. นักเรียนสามารถเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม
4. นักเรียนสามารถเข้าใจความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้อื่น

2. ความคิดรวบยอด

พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตามหลักธรรมโดยตั้งอยู่ในเบญจศีลและเบญจธรรม มีสัจจะหรือความซื่อสัตย์จะเป็นคนที่มีเกียรติ คนพุทธจริงทำจริงย่อมได้รับการสรรเสริญ เป็นที่นิยมชมชอบของสังคมทำให้เข้ากับสังคมได้

3. เนื้อหา

- หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเรียกว่าพุทธโอวาท หรือโอวาทปาติโมกข์ แปลว่า พระโอวาทที่สำคัญหรือเป็นหลักเป็นประธาน เป็นหลักปฏิบัติของพุทธศาสนา โดยย่อมี 3 ประการ

ก. ไม่ทำความชั่ว คือ เว้นจากการทุจริตทางกาย ทางวาจา ทางใจ

ข. ทำความดี คือ ประกอบสุจริตทางกาย ทางวาจา ทางใจ

ค. การทำจิตให้ผ่องใส

- แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา คือ สัจธรรม คือ

1. ความจริงต่อความดี คือ ทำแต่ความดีไม่เห็นเข้าหาความชั่ว แม้จะถูกล่อลวงทรัพย์สินเงินทองก็ไม่ทิ้งความดี

2. ความจริงต่อหน้าที่ คือ ปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความระมัดระวัง ไม่ประมาท เลินเล่อ ไม่หลีกเลียง เช่น นักเรียนมีหน้าที่เรียน ก็เรียนให้ดีที่สุด ไม่ทำการทุจริต

3. ความจริงต่อวาจา ไฉนแก่ พูดความจริง ไม่พูดเท็จ รักษาคำพูดที่ได้พูดไปแล้ว

4. ความจริงต่อบุคคล เป็นผู้ประพฤติดีต่อคนอื่นอย่างสม่ำเสมอ เช่น ต่อพ่อแม่ ครู อาจารย์ เพื่อนฝูง

จริงต่อมิตร เรียกว่า ซื่อตรง

จริงต่อท่านผู้บังคับ เรียกว่า กตัญญูกตเวที

จริงต่อเจ้านาย เรียกว่า สวามิภักดิ์

5. ความจริงต่อการทำงาน ตั้งใจทำงานให้สำเร็จ ไม่ย่อท้อกับงาน ไม่ทอดทิ้งกับความลำบาก ทำงานด้วยความพยายามอดทนอดกลั้น

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ ครูเล่าเรื่องค้างให้ฟัง

4.2 ขั้นปฏิบัติ

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่มตามสี โดยครูแจกบัตรสีให้ แล้วให้แต่ละกลุ่มช่วยกันต่อเติมเรื่องตอนท้ายให้จบ

2. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาแสดงบทบาท จากเรื่องที่ช่วยกันแต่งต่อเติม โดยกำหนดให้มี

ก. ผู้แสดง 2 คน

ข. ผู้ประกาศ 1 คน

ค. ผู้สังเกตการณ์ 2 คน

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา ครุตามคำถาม ดังนี้

1. จากเรื่องราวที่ฟังและการต่อเติมเรื่องของแต่ละกลุ่ม
 - 1.1 การแก้ปัญหาของแต่ละกลุ่มเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด
 - 1.2 ความรู้สึelnักเรียนต่อการกระทำของหนอยเป็นอย่างไร
2. จากเรื่องที่ฟังมีข้อคิดอย่างไร
3. นักเรียนเคยทำอย่างหนอยหรือไม่ และเคยมีวิธีแก้ไขอย่างไรบ้างจากการกระทำนั้น
4. การทำของหนอยเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร

คำถามนุชนิยมสัมพันธ์ กลุ่มร่วมอภิปรายดังนี้

1. สมาชิกให้ความร่วมมือในการแต่งนิทานค้างหรือไม่
2. งานของกลุ่มสำเร็จได้ควยวิธีใด
3. มีวิธีเลือกตัวแทนของกลุ่มอย่างไร
4. สมาชิกทุกคนให้ความสนใจในการแสดงของเพื่อนหรือไม่
5. ผู้ที่ไม่ได้รับเลือกคนใดต้องการจะเป็นผู้แสดงเอง
6. ใครบ้างที่แสดงบทบาทอย่างเหมาะสม
7. ใครไม่พอใจบ้างกับข้อสรุปของกลุ่มต่าง ๆ ใครเห็นว่าดีแล้ว

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้ กลุ่มร่วมอภิปรายดังนี้

1. ข้อคิดในวันนี้จะสามารถนำไปปรับปรุงข้อบกพร่องของนักเรียนได้อย่างไรบ้าง
2. บอกสิ่งที่คุณคิดว่าตนเองปฏิบัติถูกต้องตามหลักการของศาสนาและมีความภูมิใจ

4.5 กิจกรรมเสริม แจกบทเพลง เพื่อให้นักเรียนได้วิเคราะห์ว่าในแต่ละบทเพลงเป็น การทำผิดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ทางใดบ้าง และให้ นักเรียนตั้งชื่อเพลง

5. การประเมินผล

ค่านี้อา สังเกตจาก

1. การอธิบายจากเรื่องที่เล่าค้างไว้
2. การอธิบายจากสถานการณ์จำลอง
3. กิจกรรมเสริม

ค่านมโนยสัมพันธ์ สังเกตจาก

1. การอธิบายและการมีส่วนร่วมของเพื่อนทุกคน
2. ความสนใจในการแสดงความคิดเห็นของเพื่อน มีสมาชิกคนใดบ้างในกลุ่มที่ไม่ได้สนใจอยู่กับการทำงานของกลุ่มเลย
3. ความเต็มใจในการแสดงละครของอาสาสมัคร
4. ความสนใจในการแสดงละคร

6. สื่อการเรียนรู้

- สถานการณ์จำลอง
- ละคร 1 เรื่อง
- กระดาษเปล่า 2 แผ่น

เรื่อง

เป็นวันหนึ่งหลังจากเลิกเรียนแล้วหนอยกับเพื่อน ๆ 4 - 5 คน ได้ไปที่ร้านของเล่น หนอยเห็นปืนซึ่งใช้แบคเตอร์ หนอยก็อยากได้เป็นอย่างมาก แต่เมื่อดูราคาที่ติดไว้หนอยก็รู้สึกไม่สบายใจ เพราะราคาแพง ราคา 600 บาท หนอยมีเงินอยู่เพียง 200 บาท ซึ่งเป็นเงินที่เก็บออมไว้จากรายได้ประจำวันที่คุณแม่ให้ แต่หนอยอยากได้มากจึงมาบอกให้คุณพ่อคุณแม่ซื้อให้ เนื่องจากหนอยมีของเล่นอยู่มาก คุณพ่อคุณแม่จึงไม่ซื้อให้ หนอยจึงคิดหาเงิน โดยไปขายหนังสือพิมพ์ในตอนว่างจากเรียน ซึ่งได้ค่าแรงวันละ 18 บาท หนอยคิดว่าเป็นวิธีเดียวที่จะหาเงินไปซื้อได้ วันหนึ่งขณะที่พ่อกำลังล้างรถ หลังจากส่งนายจ้างเรียนบวชแล้ว หนอยก็ช่วยพ่อล้างรถตามกระเป๋าสตางค์ของนายจ้างตกอยู่ที่เบาะรถ หนอยเห็นก็อยากจะได้เอาไว้อย่างเดียว แต่ไม่กล้า จึงนำกระเป๋านั้นไปให้พ่อ พ่อก็รับไว้ เพื่อจะนำไปคืนให้เจ้านายในวันรุ่งขึ้น ความที่อยากจะได้เป็นอย่างมาก และเห็นว่าเงินในกระเป๋านั้นมีมาก และพ่อก็ไม่ได้เอาออกมา นับหนอยจึงแอบหยิบเงินในกระเป๋าสตางค์นั้นไป 400 บาท พ่อรุ่งเช้าพอนำกระเป๋ามาคืนให้นายจ้าง นายจ้างเปิดกระเป๋ากลับพบว่าเงินหายไป 400 บาท จึงโทษพ่อของหนอยเป็นคนเอาไป แต่ก็ได้คาดโทษว่า ถ้าไม่นำเงินมาคืน จะไล่ออกจากงาน

เมื่อกลับมาบ้านในตอนเย็น ก็ได้เรียกหนอยมาถาม และเล่าเรื่องให้ลูกฟัง หนอยรู้สึกสงสารคุณพ่อกับคุณแม่ เพราะต้องทำให้คุณเดือดร้อน แต่ก็ไม่ทราบว่าจะอย่างไร เพราะได้นำเงินนั้นไปซื้อปืนแล้ว หนอยจึงสารภาพกับคุณพ่อว่าเป็นคนหยิบเงินนั้นไปเอง หนอยจึงคิดที่จะนำปืนนั้นไปคืนที่ร้าน เมื่อไปถึงร้านก็ลังเลใจไม่ยากคืน บังเอิญพบกับน้าณิดพอดี เกินขอบของพระพุทธรูป เมื่อเห็นเช่นนั้นก็เข้าไปทักท้วง ขณะที่คุยอยู่นั้น น้าณิดก็ล้วงกุญแจในกระเป๋าสตางค์โดยไม่มองในช่วงที่หยิบกุญแจออกมา ชนบัตรใบละ 500 บาท ที่อยู่ในกระเป๋าก็ก็งัดขึ้นมา และหล่นลงที่ใกล้กับหนอยขึ้น หนอยเห็นดังนั้นก็คิดว่า จะบอกน้าณิด แต่ความรู้สึกที่ตนมีอยู่ขณะนั้นคืออยากได้เงิน ทำให้หนอยไม่บอกน้าณิด แล้วค่อย ๆ เหยียบชนบัตรไว้ เมื่อน้าณิดจะกลับได้ชวนหนอยไปด้วย หนอยก็รับคำ ขณะที่น้าณิดหันหลัง หนอยก็รีบกลับลงหยิบเงินใส่กระเป๋าสตางค์ และเดินตามน้าณิดไป ระหว่างทางน้าณิดได้คุยกับหนอยในเรื่องต่าง ๆ และบันทึกกับหนอยว่า เงินไม่ค่อยพอใช้

ระยะนี้เป็นช่วงที่เปิดเทอมต้องเสียเงินค่าเทอม ค่าหนังสือให้ลูก และนอกจากนี้ยังก่าน้ำ ค่าไฟ
เมื่อมาถึงหน้าบ้าน หนอย ป้านักก็รอรถให้หนอยลง ขณะที่เปิดประตูจะลงจากรถ หนอยก็มี
ความสนใจในการกระทำของนกว่าถูกหรือไม่
.....
.....

นักเรียนแต่ละกลุ่มมีความคิดเห็น

1. ใหญ่แทนของกลุ่มแต่ละกลุ่มสรุปเหตุการณ์ที่กลุ่มคนคัดการณ์ไว้ตอนท้ายเรื่อง
2. ร่วมกันอภิปรายและวิเคราะห์จากผลงานของกลุ่ม

บทละคร

ลูกตอย แม่ละ ๗ เมื่อกี้ผมใช้หนังสือตีถึงนกล่ตัวหนึ่งละ นี่ไงละ
แม่ นี่ลูกรักของแม่ ทำไมจึงไปรังแกนกมันละ นกมันทำอะไรลูกหรือเปล่าละ
ลูกตอย เปล่าละ ผมเห็นมันสวยก็เลยอยากไ้มัน
แม่ ลูกก็ควานกมันเจ็บไหมจะตีลูกไปยิงมันนะ
ลูกตอย ก็ว่ามันคงเจ็บละ
แม่ ถ้าใครยิงลูกบ้าง ลูกจะเจ็บไหมจะ
ลูกตอย เจ็บซีอะ
แม่ ลูกรักชีวิตของลูกไหมจะ
ลูกตอย รักมากละ
แม่ แล้วลูกก็ควานกมันรักชีวิตของมันไหมละ
ลูกตอย คงรักเหมือนกันละ
แม่ เมื่อลูกก็รักชีวิตของลูก และนกมันก็รักชีวิตของมัน ลูกลองสรุปชีว่า พอไปนี้ลูกควรจะไปยิงนกอีกไหมจะ
ลูกตอย ไม่ควรละ
แม่ ดีแล้ว ที่ลูกรักของแม่สำนึกผิด ที่นี้ถ้าหากคราวหน้าลูกยังไปยิงอีกละ ควรจะให้แม่ทำ
อย่างไร
ลูกตอย ควรจะลงโทษผมละ
แม่ เอาละ คราวนี้แม่จะไม่ทำโทษลูก เพราะลูกอาจจะทำไปโดยไม่รู แต่คราวหน้าถ้า
ลูกทำผิดละก้อ แม่จะต้องลงโทษลูก ตกตงนะจะ
ลูกตอย ตกตงอะ

จากการที่นักเรียนได้ดูละครแล้ว นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับครอบครัวนี้

1. แม่อบรมเลี้ยงดูลูกอย่างไร (เผด็จการ หรือ ประชาธิปไตย)
2. ลูกให้เหตุผลอย่างไรในการที่ใช้น้ำแข็งตีกิ่งนก
3. แม่ให้ข้อคิดอะไรกับลูก
4. ลูกเชื่อฟังคำสั่งเพื่อนของแม่ไหม
5. การที่ลูกเชื่อฟังคำสั่งเพื่อนของพ่อแม่ ลูกเป็นบุคคลอย่างไร
6. นักเรียนคิดใหม่ว่าการที่คอยทำเช่นนั้นผิดศีลธรรมหรือไม่ เพราะเหตุใด
7. การกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำที่เรียกว่าประพฤติดังใด (ทางกาย ทางวาจา ทางใจ)
8. ค่อยให้สัญญากับแม่ว่าจะไม่ทำเช่นนั้นอีก แต่ถ้าคอยไม่รักษาสัญญา จะเรียกว่าประพฤติดังใด

แผนภูมิเพลง

เพลง

ฉันเป็นนกเกาะอยู่บนกิ่งสนทม	กางปีกสวยมเพลิ้นชมทิวธรรมชาติ
แตมาวันนี้ดวงชีวิตฉันจนถึงฆาต	ช่างแสนอนาถเด็กชั่วชาติยังฉันลงคอ
เด็กเอ๋ยอย่าฆ่าฉันนะ	ฉันมีภาระต้องหาเหยื่อเพื่อลูกที่หอ
เด็กน้อยกลับใจไว้ชีวิตไม่คิดรีรอ	น้ำตาคลอชีวิตเขาเหมือนเราเช่นกัน

เพลง

อหิณาทานคือความต้องการของจิต	เจตนาเป็นพิษคิดโลภโมโหสัน
ของใครใครรัก ใครใครก็มักผูกพัน	อย่าทำใจหุ่นดินซึ่งหรือไปวังราว
ประทุษร้ายทรัพย์สินในตัวคนอื่น	จิตใจต้องผืนผ้าแต่เรื่องอื้อฉาว
ถึงได้ไปแล้วไม่แคล้วมีราคีขาว	เปลี่ยนจากคำเป็นขาวมือขาวเราร้อนใจเอย

เพลง.....

(สร้อย) ลาลา ลาลา ลาลาลา ลาลาลาลา

พูดเท็จ พูดหยาบ พูดส่อเสียด พูดเพ้อเจ้อ ตะโกนกรูออกมาว่านั่นใจ อย่าเอ็ดไปหมาป่า
 มากินลูกแกะ ชาวบ้านไถยิ่น เสียงศาสาทยา หมาป่าสักตัวหนึ่งไม่เห็นมี

เพลง.....

อย่าเลยอย่าทำให้นันท่าจิต

อย่าทำอ้อฉาวเรื่องควาโงกย

ของรักดังดวงใจ

ก็คิดเสียก่อนอย่ามารุกทำเป็นคุกคาม

อย่าเลยอย่าคิดนึกประเวณี

เป็นสิ่งที่ผิดสำหรับตัวข้าเจ้าเลวทราม

ใครมาทำลายข้อยูกไว้ไม่งาม

ใครทำตามศีลขอสามไม้นึกเออ

ใบสังเกตการณ์

ท่านคิดว่า การทำงานของกลุ่มนี้ (ใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความ)

ก. บรรยากาศ

- 1. รวมมือกันดี
 2. ไม่สับสนดี
 3. ทะเลาะกัน
 4. วุ่นวายเพราะแย่งกันทำงาน
 5. ต่างคนต่างเกี่ยงกันทำงาน

ข. ลักษณะท่าทางของแต่ละคน ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่ต้องการ

1. หน้าตาสดชื่น.....ทุกคน..... ไม่ทุกคน ยกเว้น
 2. ราวเรียงแจ่มใส.....ทุกคน..... ไม่ทุกคน ยกเว้น
 3. ตั้งใจทำงาน.....ทุกคน..... ไม่ทุกคน ยกเว้น
 4. ส่งเสียงดัง.....ทุกคน..... ไม่ทุกคน ยกเว้น
 5. เกินตลอกเวลา.....ทุกคน..... ไม่ทุกคน ยกเว้น

ค. ความรู้สึกของท่านคิดว่างานกลุ่มนี้สำเร็จเพราะใคร ชื่อ

เหตุผล เพราะ.....

หมายเหตุ ห้ามผู้สังเกตการณ์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการทำงานกลุ่ม เช่น การพูดกับสมาชิกในกลุ่มหรือตักเตือน ยกเว้น นอกเวลา

หน่วยเรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 8 วรรณกรรมที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกชื่อหนังสือที่เป็นวรรณกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเล่มแรกในประวัติวรรณคดีไทยได้
2. นักเรียนสามารถยกตัวอย่างสำนวน คำพังเพย สุภาษิตที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาได้
3. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าสำนวนที่เป็นคำสอนอันเนื่องมาจากอิทธิพลของพระพุทธศาสนาโดยตรงเรียกว่าอะไร
4. นักเรียนสามารถอธิบายได้ว่าสุภาษิตพระร่วง คืออะไร
5. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าชาดกในพระไตรปิฎก แบ่งออกเป็นหมวดเรียกว่าอะไร

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล
2. นักเรียนสามารถมีความเป็นผู้นำ
3. นักเรียนสามารถสื่อความหมายได้อย่างเหมาะสม

2. ความคิดรวบยอด

การศึกษาวรรณกรรมทำให้เข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ แนวความคิด ศิลปะและแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ

3. เนื้อหา

วรรณกรรม คือ เรื่องราวที่เขียนหรือแต่งขึ้น วรรณกรรมที่เป็นคติสอนใจ เช่น วรรณกรรมทางศาสนา ย่อมสร้างคตินิยมอันเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมทางจิตใจให้แก่คนใน

ประเทศตัวอย่างวรรณกรรมทางศาสนาของอินเดียที่เผยแพร่ให้แก่ไทย คติธรรมเหล่านั้น เช่น การบริจาคทาน การเคารพเชื่อฟังผู้ปกครอง และความรักดีต่อสถาบันกษัตริย์ ได้ถ่ายทอดสืบทอดกันมาจนเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมไทยจนทุกวันนี้

วรรณกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

1. ไตรภูมิพระร่วง
2. ชาตก
3. นิทานคติ หรือ นิทานสุภาษิต
4. สำนวน คำพังเพย สุภาษิต

พุทธศาสนสุภาษิต เป็นหนังสือที่เก็บรวบรวมคำสอนนั้น ๆ จากคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา ปัจจุบันใช้เป็นตำราสำหรับพระสงฆ์ที่ศึกษาความรู้พระพุทธศาสนาระดับนักธรรมตรี เช่น

อตุตา หิ อตุตโน นาโถ แปลว่า คนเป็นที่พึ่งของคน

วิริเยน ทุกขมจฺเจติ แปลว่า คนล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร

สุภาษิตพระร่วง เป็นคำสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อบุคคลประเภทต่าง ๆ เช่น ผู้อาวุโสกว่า ผู้ที่เสมอกัน และผู้ที่ต่ำกว่า ซึ่งตรงกับคำสอนในพระพุทธศาสนาเรื่องทศ 6 นอกจากนี้ก็มีคำสอนเกี่ยวกับความกตัญญู การวางตัว การคบคน ความรอบคอบ

คำสอนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อผู้อาวุโส

จงนบนอบผู้ใหญ่

คำสอนเรื่องการคบคน

ปลูกไมตรีอย่ารูปร่าง

คำสอนเรื่องความกตัญญู

ครูบาสอนอย่าโกรธ

คำสอนเรื่องความรอบคอบ

เข้าเถื่อนอย่าลืมพรา

คำสอนเรื่องการวางตัว

อย่านั่งชิดผู้ใหญ่

สำนวนไทยและคำพังเพย จะสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่เลื่อมใสศรัทธาใน
พระพุทธศาสนา เช่น
ชนทรายเข้าวัด
ขายผ้าเหวี่ยง
เด็กคอกไม้รวมตน
 ฯลฯ

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

1. ให้นักเรียนนั่งล้อมเป็นวงกลม
2. ขออาสาสมัครจำนวน 20 คน ให้เล่นเกมแสดงท่าทางให้ตรงกับสำนวนไทย
"สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น สิบตาเห็นไม่เท่ามือคลำ" แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม
กลุ่มละ 10 คน
3. ให้แต่ละกลุ่มเลือกผู้นำกลุ่ม 1 คน
4. นักเรียนที่เหลือจะเป็นผู้สังเกตการณ์
5. ให้นักเรียนช่วยกันทายว่ากิจกรรมที่ทำนั้นตรงกับสำนวนคำพังเพยอะไร

4.2 ขั้นปฏิบัติ

6. นำธงรักพ่อใส่ภาชนะที่หีบสี่เหลี่ยมเป็นช่อง 2 ใบ ใส่สิ่งของ 4 ชนิดลงไปใน
ภาชนะ 2 ใบนั้น
7. สมาชิกกลุ่มที่ 1 ไม่ให้คำกล่าวของที่อยู่ในภาชนะหีบ ผู้นำกลุ่มทำได้แค่เพียงคน
เดียว เมื่อทราบว่ามียะไรอยู่ในภาชนะนั้น ก็จะบอกเพื่อนคนที่อยู่ข้าง ๆ
เมื่อเพื่อนทราบก็จะบอกต่อ ๆ ไป
8. สมาชิกกลุ่มที่ 2 สามารถใช้มือคลำสิ่งที่อยู่ในภาชนะนั้นได้ทุกคน
9. เมื่อทำเสร็จแล้วให้แต่ละคนเขียนสิ่งที่ตนได้ยินและได้สัมผัสมาลงบนกระดาษ
10. รวมกันอภิปรายความหมายจากกิจกรรม แล้วสรุปเป็นคำพังเพย

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา ครูตั้งคำถามนำ ดังนี้

1. จากเรื่องที่ได้อ่านเขาเล่าต่อ ๆ กันมา กับการที่ได้ประสบกับตัวเอง นักเรียนคิดว่าอย่างไรมีประโยชน์กว่ากัน
2. การที่เราจะมองผู้อื่นว่าเป็นคนดีหรือไม่ดีนั้นเราใช้อะไรเป็นเครื่องตัดสิน
3. ขณะที่นักเรียนมีความคิดว่าจะทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ถ้ามีคนมาบอกนักเรียนหรือหักท้วงว่าอย่าทำเลยมันยาก กว่าที่จะเสร็จก็จะต้องลำบาก นักเรียนจะเชื่อตามคำบอกหรือไม่
4. ถ้านักเรียนไม่เชื่อนักเรียนพยายามทำให้เสร็จด้วยตัวของนักเรียนเอง จะตรงกับพุทธศาสนสุภาษิตอะไร
5. ครูเพิ่มเติมข้อความให้ละเอียดตามเนื้อหาที่ได้วางไว้

คำถามนุชนิยมสัมพันธ

1. การที่สมาชิกในกลุ่มไม่ร่วมมือช่วยนักเรียนมีความรู้สึกละอายใจอย่างไร
2. งานที่นักเรียนทำสำเร็จนั้นมีอุปสรรคอะไรบ้าง
3. บรรยากาศในกลุ่มขณะทำงาน ทุกคนมีความพอใจกับงานของกลุ่ม ทุกคนยิ้มแย้มแจ่มใส สนุกสนาน

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้

1. อภิปรายถึงวรรณกรรมทางพุทธศาสนา
2. ให้ทุกคนไปคิดสำนวนไทยและคำพังเพย พร้อมทั้งความหมายมาประมาณคนละ 10 สำนวน

4.5 กิจกรรมเสริม ให้คำพุทธศาสนสุภาษิต 1 หัวข้อ ให้เขียนเรียงความ

5. การประเมินผล

ด้านเนื้อหา สังเกตจาก

1. จากการอธิบายจากกิจกรรม
2. จากการอธิบายเกี่ยวกับวรรณกรรมทางพุทธศาสนา
3. การเขียนเรียงความ
4. การทำแบบฝึกหัด

ด้านมนุษยสัมพันธ์ สังเกตจาก

1. มีใครบ้างที่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น
2. สมาชิกผู้ใดที่ผูกขาดการพูดแต่ผู้เดียว
3. สมาชิกทุกคนในกลุ่มให้ความร่วมมือทุกครั้งหรือไม่

6. สื่อการเรียน

- ภาชนะที่ม 2 ใบ
- สิ่งของที่จะใส่ในภาชนะ 4 ชนิด ตามความต้องการของผู้สอน
- หนังสือเรียนสังคมศึกษา ประเทศไทยของเรา ชั้น ม.1

หน่วยเรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 9 สถาบันศรัทธาและปฏิบัตินที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกความหมายของสถาบันศรัทธาและปฏิบัตินได้
2. นักเรียนสามารถอธิบายความแตกต่างของโบราณสถานและโบราณวัตถุได้
3. นักเรียนสามารถให้เหตุผลได้ว่าวัดมีคุณประโยชน์อย่างไร
4. นักเรียนสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการสร้างวัด การสร้างพระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ ได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. นักเรียนสามารถสังเกตความต้องการของกลุ่ม
3. นักเรียนสามารถแก้ปัญหาาร่วมกัน

2. ความคิดรวบยอด

พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของไทย จะเห็นได้จากวัดและพระพุทธรูปที่ได้รับการสร้างอย่างวิจิตรด้วยวัตถุที่ตกแต่งอย่างสวยงาม แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทยมาช้านาน

3. เนื้อหา

- ประวัติการสร้างวัดและพระพุทธรูปในสมัยต่าง ๆ
- ความหมายของคำว่าสถาบันศรัทธาและปฏิบัติน
- ความสำคัญของปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

1. ชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า จะเล่นเกม จับคู่ "ถนนโมตรี"
2. นักเรียนจะได้รับชิ้นส่วนคนละ 1 ชิ้นส่วน

4.2 ขั้นปฏิบัติ

1. นักเรียนลงมือทำกิจกรรม ให้นักเรียนแต่ละคนพยายามค้นหาที่จะสามารถนำชิ้นส่วนมาต่อกับของตนเอง ให้ได้ภาพที่ถูกต้องและข้อความที่สัมพันธ์กัน ถ้านักเรียนทำได้ถูกต้องนักเรียนจะได้เนื้อหาของภาพจากชิ้นส่วนที่นักเรียนนำมาต่อกัน การที่จะได้ข้อความสมบูรณ์ถูกต้องจะต้องประกอบด้วยสมาชิก 4 คน กลุ่มใดทำเสร็จก่อนให้ยกมือ
2. เมื่อได้สมาชิกครบแล้วให้กลุ่มเตรียมผลงานมารายงานหน้าชั้น

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา ครูและนักเรียนร่วมอภิปราย

1. ทุกกลุ่มรายงานผลงานหน้าชั้น
2. รวมนักเรียนอภิปรายความแตกต่างของภาพ ให้เหตุผลได้ว่า
 - 2.1 ภาพเหล่านั้นเมื่อแบ่งแล้วจะได้กี่ชนิด
 - 2.2 แต่ละชนิดที่แบ่งนั้นมีชื่อเฉพาะว่าอะไร
 - 2.3 ภาพเหล่านั้นเป็นศิลปะสมัยใด
 - 2.4 ปัจจุบันอยู่ที่ไหน
3. ครูอธิบายเนื้อหาเพิ่มเติมให้ละเอียด และอธิบายคำว่า จิตรกรรม เพิ่มเติมให้ครบอีก 1 อย่าง

ค่านมนุษย์สัมพันธ์ สังเกตจาก

1. ให้ผู้สังเกตการณ์กลุ่มรายงานวิธีหาสมาชิกให้สมาชิกของกลุ่มทราบดังนี้
 - 1.1 การทำงานของสมาชิกทำได้เร็วหรือช้า เพราะเหตุใด
 - 1.2 การทำงานมีอุปสรรคหรือไม่
 - 1.3 กลุ่มทำงานโดยมีผู้นำกลุ่มหรือไม่
 - 1.4 ผู้นำกลุ่มใช้อำนาจบังคับหรือไม่
 - 1.5 สมาชิกพอใจในการที่มีผู้นำกลุ่มหรือไม่

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้

นำภาพมาให้นักเรียนดู แล้วให้แยกออกเป็นภาพสถาปัตยกรรม ปฏิมากรรม และจิตรกรรม

4.5 กิจกรรมเสริม

ทำสมุดภาพเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม ปฏิมากรรม และจิตรกรรม

5. การประเมินผล

ค่านเนื้อหา สังเกตจาก

1. การรายงานหน้าชั้น
2. สมุดภาพ

ค่านมนุษยสัมพันธ์ สังเกตจาก

1. ความร่วมมือในการทำงานของกลุ่ม
2. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. บรรยากาศในการทำงานของกลุ่ม
4. การเป็นผู้รู้จักการสังเกต

6. สื่อการเรียน

- แผนภาพเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมและภูมิมากรรม 10 ภาพ ตัดออกเป็น 2 ส่วน
- บัตรคำ 10 ชิ้น เพื่ออธิบายภาพ ตัดออกเป็น 2 ส่วน

รูปที่	1	องค์พระปฐมเจดีย์
รูปที่	2	พระพุทธรูปยืนราช
รูปที่	3	พระพุทธรูปยืนสี่
รูปที่	4	พระแก้วมรกต
รูปที่	5	พระธาตุขอมสมุทร
รูปที่	6	วัดเบญจมบพิตร
รูปที่	7	วัดอรุณราชวราราม
รูปที่	8	วัดพระศรีสรรเพชญ์
รูปที่	9	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
รูปที่	10	พระปรางค์สามยอด

หน่วยเรื่งศาณากับการดำรงชีวิต

แผนการสอนที่ 10 การดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนในวัยต่าง ๆ

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถอธิบายถึงลักษณะความเป็นอยู่ของครอบครัวไทยได้
2. นักเรียนสามารถเปรียบเทียบลักษณะวัฒนธรรมทางครอบครัวของสังคมไทยและชาวตะวันตกได้
3. นักเรียนสามารถยกตัวอย่างหน้าที่ของสมาชิกแต่ละวัยได้ถูกต้อง
4. นักเรียนสามารถอธิบายถึงลักษณะวัฒนธรรมของสังคมไทยที่นับถือพุทธศาสนามาแต่โบราณได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. นักเรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. นักเรียนมีความสามัคคี

2. ความคิดรวบยอด

ลักษณะของครอบครัวสังคมไทย สอนให้มีความศรัทธามั่นคงในการทำบุญและให้ทานมีจิตใจโอบอ้อมอารี ให้อภัยเพื่อนมนุษย์ มีความเชื่อฟังเคารพนับถือบุคคลตามลำดับอาวุโส และยึดมั่นในความกตัญญูต่อผู้มีคุณ มีความเกรงใจผู้อื่น มีความรอบคอบ ไม่แสดงอารมณ์อย่างเปิดเผย บุคคลในแต่ละวัยต้องปฏิบัติตนตามหน้าที่ของตน

3. เนื้อหา

การดำเนินชีวิตประจำวันของพุทธศาสนิกชน โดยแบ่งออกเป็นวัยต่าง ๆ 4 วัย คือ วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา

วัยเด็ก เป็นวัยที่มีความสุขที่สุด เพราะมีแต่เรื่องกิน เที่ยว เล่น ศึกษาเล่าเรียน และคอยรับการอบรมจากผู้ใหญ่ วัยนี้จำเป็นต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้รู้ระเบียบของสังคม ครอบครัวไทยเป็นครอบครัวที่อบอุ่น เด็กไทยได้รับการทะนุถนอมจากบิดามารดาอย่างดี การที่เป็นคนว่าง่ายเชื่อฟังผู้ใหญ่ ยอมเฝ้าให้เป็นคนอ่อนน้อม ไปที่ใดก็ได้รับความเอ็นดู

วัยหนุ่มสาว ของพุทธศาสนิกชนชาวไทย มีการดำเนินชีวิตที่สำคัญอยู่ 2 ตอน คือ การอุปสมบท การแต่งงาน

การอุปสมบท เมื่อบุตรชายอายุ 20 ปี ขึ้นไปเรียกว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ถือว่าใจคอหนักแน่นอดทนต่อความทวิภระหายได้ ก็ต้องเตรียมตัวเข้าอุปสมบท การบวชยังเป็นการสนองคุณบิดามารดา และยังเป็นการสืบต่อพระศาสนา การบวชมี 2 แบบคือ อุปสมบท และบรรพชา

การแต่งงาน สมัยก่อนเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่จะดูแลจัดหาให้โดยที่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงไม่จำเป็นต้องรู้จักกันมาก่อน แต่ในปัจจุบันหญิงและชายมีโอกาสเลือกเองและนำมาแนะนำให้บิดามารดาของตนได้รู้จัก

วัยผู้ใหญ่ มีหน้าที่ 2 อย่างคือ

1. ทำงานเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว รวมทั้งบิดามารดา หรือญาติผู้ใหญ่ที่เคยอุปการะ
2. ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนบุตรหลานของคนเพิ่มขึ้นอีก

วัยชรา เป็นวัยปลายของชีวิต ถ้าเปรียบกับการเดินทาง วัยชราคือวัยที่เดินทางมาถึงที่หมายแล้ว สมควรได้พักผ่อน และใช้ชีวิตส่วนใหญ่เข้าวัด ฟังเทศน์ ฟังธรรม

ตามวัฒนธรรมของครอบครัวชาวพุทธ ผู้ที่เป็นลูกหลานจะต้องเลี้ยงดูบิดามารดา คนชราในประเทศไทย จึงเป็นบุคคลที่โชคดี ไม่ต้องถูกทอดทิ้งให้เหงา ทุ้อดาบย เมื่ออยู่กับลูกหลานคนไหนก็ยังช่วยดูแลบ้าง ดูแลหลานเล็ก ๆ อบรมสั่งสอนกิริยามารยาทแก่เด็ก ๆ เป็นที่ปรึกษาให้แก่คนหนุ่มสาวในเรื่องธุรกิจการงานต่าง ๆ ที่ตนเคยทำมาก่อน ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่นเพิ่มขึ้นอีก

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ แบ่งนักเรียนออกเป็น 6 กลุ่ม

4.2 ขั้นปฏิบัติ

1. ขออาสาสมัครกลุ่มละ 1 คน เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มออกมาแสดงละครตามบทที่กำหนดให้ (บทละครมีอยู่ท้ายเรื่อง)
2. ที่เหลือจะเป็นผู้สังเกตการณ์
3. ให้นักเรียนช่วยกันตั้งชื่อของบทละคร

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา ครูตั้งคำถามนำ ดังนี้

1. ครอบครัวนี้มีความสุขหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. ดูชายในเรื่องนี้ทำให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความสุขในคำใด
3. ใครที่นักเรียนคิดว่ามีความสุขที่สุดในบ้าน
4. การบวชนั้นมีเวลานานเท่าไร
5. คนโบราณหาวิธีอะไรจะลงโทษชีวิตในวัยหนุ่มด้วยวิธีใด
6. ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวประชาธิปไตยหรือลัทธิศักดินา
7. คำว่า เปียก หมายความว่าอะไร
8. คำว่า คดุมดงขน หมายความว่าอะไร
9. ชายฉะเลียง หมายความว่าอะไร
10. อุปสมบทและบรรพชา แตกต่างกันหรือไม่
11. การบวชนั้นเป็นการสนองคุณบิดามารดา นอกจากนี้ยังจะให้ประโยชน์อะไรแก่เราอีก
12. หนอยเป็นคนอย่างไร ปฏิบัติตัวได้เหมาะสมกับวัยของเขาหรือไม่
13. วันเข้าพรรษาคงกับวันอะไร เดือนอะไร

ค่านิยมสัมพันธ ครูและนักเรียนร่วมอภิปราย

1. นักเรียนที่เป็นอาสาสมัครของกลุ่มออกมาทำงานโดยถูกกลุ่มบังคับหรือไม่
2. ใครอยากจะเป็นตัวแทนของกลุ่มแต่เพื่อนไม่เลือก
3. ใครออกมาโดยที่กลุ่มไม่ได้เลือก
4. สมาชิกในกลุ่มพอใจหรือไม่ที่ตัวแทนของกลุ่มได้ออกมาทำงานแทน

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้

นักเรียนยกตัวอย่างไคววร้ายของตนซึ่งอยู่ในช่วงระดับชั้นนี้ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อกับใครบ้าง

4.5 กิจกรรมเสริม

ให้อธิบายหัวข้อ "คนโบราณเรียกคนที่ยังไม่ได้บวชเรียนว่า "คนดิบ" คนที่บวชเรียนแล้วเรียกว่า "คนสุก" เราจะเรียกคนที่ไม่ได้บวชเรียนว่าเป็นคนสุก ในกรณีใดบ้างได้หรือไม่

5. การประเมินผล

คำถามเนื้อหา สังเกตจาก

1. การตอบคำถามจากการสุเคราะห์แล้ว
2. การตั้งชื่อเรื่องจากละคร

ค่านิยมสัมพันธ สังเกตจาก

1. ความร่วมมือในการทำงาน
2. ความสามัคคี
3. การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

6. สื่อการเรียน

- บทละคร

ครอบครัว ๆ หนึ่งมีสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 6 คน ประกอบด้วยบุคคลวัยต่าง ๆ คือ ยาย วัย 70 ปี (วัยชรา) พ่อ วัย 50 ปี แม่ วัย 50 ปี วัย 45 ปี (วัยผู้ใหญ่) ลูกชาย วัย 25 ปี ลูกสาว วัย 22 ปี (วัยหนุ่มสาว) ลูกสาวคนเล็ก วัย 11 ปี (วัยเด็ก)

นิก ฟีโอละ คุณพ่อบอกนิกว่า พี่จะบวชปีหน้า แน่ใจหรือคะว่าจะบวชได้ นิกว่าฟีโอทน หิวไม่ไหวแน่เลย ฟีโอทานจุกออกจะตายไป

ฟีโอ แรก ๆ ก็อาจจะหรมานหน่อย แต่พี่จะลองฝึกตัวเองก่อน กว่าที่จะถึงปีหน้าพี่ก็คงจะ เคยชินเองละนิก

คุณยาย เป็นลูกผู้ชายก็ต้องมีความอดทนอย่างนี้นะหลานเอ๋ย ใคร ๆ ที่เขามีลูกมีหลาน เป็นผู้ชายก็จะคอยรอวันนี้นักทั้งนั้นละ พ่อคุณแม่คุณ รอที่จะได้เห็นชายผ้าเหลือง การบวชนี้ก็เป็นภาระสนองคุณบิดามารดา ยายดีใจที่ฟีโอคิดจะบวชก่อนเปียค

หนอย อะไรของคุณยายคะ "เปียค ๆ นะ"

คุณยาย หนูเอ๋ย เขาแป่สว่า แต่งงานนะซี

นิก คุณยายคะ หนอยเคยได้ยินเขาพูดว่ากลุ่มดงชน นั่นคืออะไรคะ

คุณยาย อ้อ การที่ผู้ชายหรือผู้หญิงเขาแต่งงานกันโดยที่ทั้งสองฝ่ายไม่ได้รักใคร่กันเป็นเพียง แต่ผู้ใหญ่เห็นดีด้วย พอใจก็จัดการให้แต่งงานด้วยกัน สมัยนี้อะไรมันก็เปลี่ยนไป ทั้งหญิงและชายมีอิสระจะเลือกได้เองตามความพอใจ

แม่ ทั้งลูกนิก ลูกหนอย อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันเลย มากวนอะไรคุณยายอีกละ ลูก หนอยทำการบ้านแล้วหรือยัง

หนอย ทำเสร็จแล้วคะ เคี้ยวนี้ครูยังชมลูกเลยคะว่าลูกเรียนหนังสือดีกว่าเดิม

พ่อ ดีแล้วละลูก พ่อก็ดีใจด้วย ที่ลูกของพ่อตั้งใจเรียนดี ก็เหลือหนอยอีกคนเคี้ยวเท่านั้น ที่พ่อยังเป็นห่วงอยู่

- หนอย คุณหอคะ ฟีโตเขาจะบวชนานเท่าไร
- พอ จำนวนวันที่บวชนั้นมีตั้งแต่ 7 วัน 15 วัน 1 เดือน 3 เดือนหรือที่เรียกว่า หนึ่งพรรษา การบวชมี 2 แบบ บวชเป็นพระ เรียกว่า อุปสมบท บวชเณร เรียกว่า บรรพชา พ่อก็ไม่บังคับแล้วแต่ความต้องการของฟีโต
- โต ฟีก็จะบวช 1 พรรษาเฉย ก่อนเข้าพรรษาเล็กน้อย บวชครั้งเดียวในชีวิตก็จะบวชให้นาน หนอย จะได้ศึกษาพระธรรมวินัยมาก ๆ หนอย
- นิก ประเดี๋ยวจะแกว้คันะคะ นิกพูดเณระคะฟีโต นิกจะชวนเพื่อน ๆ มาช่วยทำคอกไม้
- คุณยาย คีแล้วละพ่อคุณ ยายจะได้ทำบุญใส่บาตรทุกเช้า โตต้องแวะมาที่บ้านด้วยก็แล้วกับจะให้ยายไปถึงวัดยายคงไปไม่ไหวแน่ ตอนนี้ซาไมคอยจะคี หนอยเอ๊ย หยิบวิทยุมาให้ยายด้วย จะเปิดฟังเทศน์ เดี๋ยวนี้คนไม่ค่อยมีศีลธรรม ขารันพันเหง ซกตอยกันไม่เว้นแต่ละวันใจร้อนกันหมด
- หนอย คุณยายซา คุณครูให้หนอยเขียนบทสวดมนต์พอดี หนอยเขียนไม่ค่อยได้กะ
- คุณยาย มา ๆ เอมามาจะสอนให้ โอ้ย เด็กสมัยนี้ห่างวัดห่างวาทีเป็นอย่างนี้ละ ขนาดคอยตักเตือนกันบ่อย ๆ ยังเป็นอย่างนี้

หน่วยเรื่งศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 11 พิธีสวดมนต์ไหว้ครู

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าการสวดมนต์ไหว้พระจะทำได้เมื่อไร
2. นักเรียนสามารถอธิบายได้ว่าการที่สวดมนต์ไหว้พระมีจุดประสงค์เพื่ออะไร
3. นักเรียนสามารถแสดงวิธีการกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ได้
4. นักเรียนสามารถบอกลักษณะความแตกต่างของการกราบของชายและหญิงได้
5. นักเรียนสามารถท่องบทสวดมนต์และเขียนได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้
2. นักเรียนสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. ความคิดรวบยอด

การสวดมนต์ไหว้พระ เพื่อระลึกถึงความดีของพระพุทธ พระธรรม และสงฆ์ จะช่วยให้เรามีจิตใจบริสุทธิ์ และต้องกระทำทุกวัน

3. เนื้อหา

พิธีสวดมนต์ไหว้พระจะท้าว้นละ 2 ครั้ง คือ เวลาเช้าและเวลาเย็น โดยมีมรรยาทในการกราบพระตามประเพณีนิยม คือ การกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ เว้นแต่สถานที่ที่จะแสดงความเคารพนั่นไม่สมควรแก่การกรานั้น เช่น ในยานพาหนะจะใช้การไหว้แทน

การกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ การกราบพระที่ถูกต้อง ต้องกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์เสมอ การกราบแบบนี้หมายถึงให้ส่วนของร่างกาย 5 ส่วนจรดพื้น คือ หน้าผาก 1 ข้อศอก 2 เข่า 2

1. นั่งคุกเข่า ปลายเท้าตั้ง (ชาย) ส่วนหญิงนั่งราบท่าเทพธิดา
2. ยกมือขึ้นประนมในท่าไหว้ ให้หัวแม่มือจรดหน้าผาก
3. ก้มลงกราบ โดยให้แขนทั้งสองข้างลงพร้อมกัน มือทั้งสองคว่ำ วางห่างกันเล็กน้อย พอให้หน้าผากจรดพื้นได้ (ชาย: สอกลต่อเขา หญิง: สอกลล้อมเขา)
4. ลุกขึ้นนั่งในท่าคุกเข่า และกราบในลักษณะนี้จนครบ 3 ครั้ง
5. ไหว้ โดยใช้หัวแม่มือจรดกลางหน้าผากอีกครั้งหนึ่ง แล้วลดตัวลงนั่งในท่าปกติ

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม นักเรียนชาย 1 กลุ่ม นักเรียนหญิง 1 กลุ่ม

4.2 ขั้นปฏิบัติ

1. ขอบาสาส์มิตร ชาย 2 คน หญิง 2 คน
2. ให้กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ตามความรู้เดิมที่ตนมีอยู่
3. แลกภาพแบบการกราบที่ถูกต้องให้อาสาสมัครทำตาม
4. ให้นักเรียนคนอื่นดูความแตกต่างของวิธีการของชายและวิธีการของหญิง
5. ถ้าเห็นว่าสมาชิกยังไม่เข้าใจจะสาธิตให้ดูอีกครั้ง โดยขอบาสาสมัคร ชุดที่ 2 จำนวนเท่าเดิม ทำให้ดูอีกครั้ง
6. ให้นักเรียนจับคู่ฝึกการกราบ

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายดังนี้

1. ทำไมการกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์จึงต่างกับการกราบผู้ใหญ่
2. การกราบทั้งสองแบบแตกต่างกันตรงไหน
3. การไหว้พระภิกษุกับการไหว้บุคคลธรรมดาต่างกันอย่างไร
4. เรากราบพระเพื่ออะไร
5. การกราบพระของหญิงและชายแตกต่างกันหรือไม่
6. เราจะสวดมนต์ไหว้พระเวลาใด

คำถามนุขยสืบพันธ์ ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายดังนี้

1. ความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มเป็นอย่างไร
2. บรรยากาศในขณะที่กำลังฝึกกราบแบบจุจางคประดิษฐ์เป็นอย่างไร

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้

1. การสวมมนต์ไหว้พระมีประโยชน์อย่างไร
2. บทสวดมนต์มีประโยชน์อย่างไรต่อเรา

5. การประเมินผล

คำถามเนื้อหา สังเกตจาก

1. การทำกิจกรรม
2. การทำแบบฝึกหัด

คำถามนุขยสืบพันธ์ สังเกตจาก

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรม

6. สื่อการเรียนรู้

- ภาพการกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์
- ภาพการไหว้
- หนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา ส. 102

หน่วยเรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต
แผนการสอนที่ 12 การจัดโต๊ะหมู่บูชา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าการจัดโต๊ะหมู่บูชาที่นิยมกันมีกี่แบบ
2. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าโต๊ะหมู่บูชาควรตั้งหันหน้าไปทางทิศใด
3. นักเรียนสามารถให้เหตุผลได้ว่าทำไมจึงนิยมทำเช่นนั้น
4. นักเรียนสามารถให้เหตุผลได้ว่าทำไมจึงต้องวางพระพุทธรูปไว้สูงสุดหรือตรงกลาง

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. เพื่อให้ นักเรียนสามารถประสานความคิดในการทำงานร่วมกันได้
2. เพื่อให้ นักเรียนสามารถเข้าใจความแตกต่างของการรับรู้ของเพื่อนร่วมกลุ่ม

2. ความคิดรวบยอด

การจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชานั้นเป็นวัฒนธรรมประจำชาติไทย จัดเป็นศาสนพิธีอย่างหนึ่งในศาสนาที่ีต่าง ๆ ทั้งงานมงคลและอวมงคล ทั้งงานหลวงและงานราษฎร์ ซึ่งเราควรรักษาไว้เป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติ เป็นประเพณีที่เชิดหน้าชูตาของประเทศ

3. เนื้อหา

- โต๊ะหมู่บูชาที่นิยมใช้กันอยู่ประจำเป็นแบบหมู่ 5 หมู่ 7 หมู่ 9
- เครื่องตั้งมีจำนวนตามโต๊ะหมู่บูชานั้น ๆ เราตั้งตามลำดับความสูงของโต๊ะแต่ละตัว คือ ตัวสูงสุดตั้งพระพุทธรูป แจกัน เชิงเทียน ถ้าหากเป็นการตั้งหน้าพระพุทธรูป เช่น ในโบสถ์ วิหาร ก็ตั้งพานดอกไม้แทนพระพุทธรูป ส่วนตัวต่ำสุดกระถางธูปกับเชิงเทียน

พระพุทธรูป เป็นสัญลักษณ์หรือรูปจำลองของพระพุทธรูปเจ้าตั้งไว้สูงสุดหรือตรงกลาง
 เทียน นิยมตั้งเป็นคู่ คือ มุมซ้ายและมุมขวาของพระพุทธรูป เป็นสัญลักษณ์แทน
 พระธรรม เพราะพระธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้รู้สิ่งที่นิยมนับ ชั่วดี เหมือนทำความดีให้สว่าง
 รูป นิยมใช้ 3 ดอก ซึ่งหมายถึง พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระมหากรุณาคุณ
 ดอกไม้ นิยมใช้ดอกบัว เพราะลักษณะของดอกเหมือนหัวใจ เหมือนมือที่เกะพุ่มไหว
 และยังเป็นเครื่องหมายของความอดทนขึ้นด้วย ตั้งไว้สองข้างพระพุทธรูป

โต๊ะหมู่บูชา หมู่ 5 มี

1. กระจกหมู่ 1 กระจก
2. เชิงเทียน 3 คู่ หรือ 4 คู่
3. พานดอกไม้ 5 พาน
4. แจกัน 2 คู่

โต๊ะหมู่บูชา หมู่ 7 มี

1. กระจกหมู่ 1 กระจก
2. เชิงเทียน 5 คู่
3. พานดอกไม้ 5 พาน
4. แจกัน 2 คู่

โต๊ะหมู่บูชา หมู่ 9 มี

1. กระจกหมู่ 1 กระจก
2. เชิงเทียน 6 คู่
3. พานดอกไม้ 7 พาน
4. แจกัน 3 คู่

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 คน โดยวิธีนับ 1,2,3 ให้ทุกคนจำกลุ่มของตนเองไว้ว่ามีใครบ้าง 6
1-6
2. ให้ผู้ที่มีเลขหนึ่งออกไปนอกห้อง ผู้ที่มีเลข 2 แยกไปอยู่หลังชั้น ผู้ที่มีเลข 3 อยู่หน้าชั้น 1-2
34
5 6

4.2 ขั้นปฏิบัติ

1. ครูอธิบายสิ่งที่จะให้นักเรียนกลุ่มที่นับ 1 ทำ โดยให้ดูภาพการจัดโต๊ะหมู่บูชา ซึ่งมี 3 แบบ คือ หมู่ 5 หมู่ 7 หมู่ 9 ซึ่งแต่ละคนอาจจะได้ภาพที่ซ้ำกัน นักเรียนจะต้องดูให้ละเอียดว่ามีสิ่งใดตั้งอยู่ตรงไหนบ้าง เพื่อที่จะจำไปบอกให้คนที่นับ 34 ชาติ ชาติ ให้เวลากลุ่มที่นับ 12 สังเกตภาพ
2. ครูก็จะให้คำอธิบายแก่กลุ่มที่นับ 34 ว่า จะต้องทำตามคำบอกของสมาชิกหมายเลข 1 พร้อมกับแจกกระดาษให้กลุ่มนี้ และให้นั่งรอในที่นั่งของตนเอง
3. ครูอธิบายแก่สมาชิกที่นับ 3 ซึ่งเป็นผู้สังเกตการณ์ ให้สังเกตการทำงานของคนที่นับ 12 และนับ 34 5 6
4. เมื่อทุกคนเข้าใจคนที่นับ 1 ก็จะเข้ามาอยู่ที่กลุ่มของตนเอง แล้วเริ่มลงมือทำตามกติกา 12
5. เมื่อทำเสร็จแล้วให้นักเรียนหากกลุ่มที่ได้ภาพเหมือนกับของตนเองแล้วให้ช่วยกันดูว่า ภาพที่วาดออกมานั้นของใครถูกต้องที่สุด โดยให้สมาชิกที่นับ 1 ที่ได้ภาพเดียวกันเป็นผู้ตรวจให้กันว่าถูกต้องหรือไม่ 12
6. ให้แต่ละกลุ่มที่ได้ภาพเหมือนกัน นำผลงานของกลุ่มมาปรึกษากันว่า ในภาพของกันนั้นมีอะไรบ้าง เพื่อมารายงานหน้าชั้น

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา ครูตั้งคำถามเพื่อนำการอภิปราย ดังนี้

1. ภาพที่นักเรียนวาดนั้นเป็นภาพอะไร
2. นักเรียนเคยเห็นสิ่งเหล่านี้บ้างไหม เคยเห็นที่ไหน
3. สิ่งเหล่านี้มีไว้ทำอะไร
4. อุปกรณ์ที่ใช้มีอะไรบ้าง
5. แต่ละอย่างมีความหมายอย่างไรบ้าง
6. ทำไม จึงต้องจัดรูปประพุทธรูปไว้สูงกว่าสิ่งอื่น ๆ

คำถามนัยสัมพันธ์ ครูนำการอภิปรายดังนี้

1. ผู้ถูกตั้งออกความคิดเห็นว่ามีความรู้สิ่งใดบ้างที่จะต้องถูกบังคับให้ทำตามคำสั่ง
2. ผู้สั่งงานมีความรู้สิ่งใดบ้างที่ผู้วาดไม่เข้าใจคำบอกของคน
3. ผู้สั่งใช้อำนาจในการสั่งหรือไม่
4. ผู้ถูกสั่งอยากจะทำอะไรนอกเหนือไปจากที่เพื่อนบอกไหม

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้

สามารถบอกได้ว่าการจัดโต๊ะหมู่บูชาจะจัดไว้ในที่ใดบ้าง และวันสำคัญ ๆ ของชาติวันใดบ้าง

4.5 กิจกรรมเสริม วาดแผนผังโต๊ะหมู่บูชา ทั้ง 3 แบบ

5. การประเมินผล

คำถามเนื้อหา สังเกตจาก

1. จากการตอบคำถาม
2. การทำแบบฝึกหัด

กานมนนยสัมพันธ์ ดังเกิดจาก

1. การทำงานของกลุ่ม
2. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. การยอมรับฟังคำสั่งจากเพื่อน
4. การรับรู้ในแง่ต่าง ๆ กันของเพื่อน

6. สื่อการเรียนรู้

- ภาพโปสเตอร์ชุมชน
- กระดาษเปล่า
- กิ๊ต

หน่วยเรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 13 พิธีทำบุญตักบาตร

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกวิธีการทำบุญแบบต่าง ๆ เช่น การตักบาตรได้
2. นักเรียนสามารถบอกวิธีปฏิบัติในการตักบาตรได้
3. นักเรียนสามารถกล่าวคำอธิษฐานก่อนตักบาตรได้
4. นักเรียนสามารถกล่าวคำกรวดน้ำได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้
2. นักเรียนรู้จักการฟังพาดภัยกัน
3. นักเรียนสามารถฝึกการเป็นผู้นำ

2. ความคิดรวบยอด

พิธีทำบุญตักบาตร คือ พิธีถวายอาหารแด่พระภิกษุ สามเณร เราอาจถวายในเวลาเช้าขณะพระท่านออกเดินบิณฑบาตก็ได้ หรืออาจไปทำกันที่วัดก็ได้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนอย่างหนึ่ง เป็นการช่วยต่ออายุพระพุทธศาสนา เพราะพระภิกษุสามเณรเป็นผู้สละโลกออกบวชแล้วยอมไม่ประกอบอาชีพ จะศึกษาพระธรรมวินัยปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าและแนะนำสั่งสอนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม

3. เนื้อหา

การตักบาตร คือ การเอาข้าวและกับใส่ลงไปในบาตรของพระภิกษุสามเณร การตักบาตรหรือใส่บาตรนี้เป็นการทำบุญแบบง่าย ๆ ไม่ต้องมีพิธีรีตองอะไรมาก ที่บ้านเรารับประทานอาหารอย่างไรก็ทำบุญตักบาตรอย่างนั้น

การตักบาตร เป็นการทำบุญที่สามารถทำได้ทุกโอกาสทุกวัน
การทำบุญที่จะถือว่าได้บุญ จะต้องประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์สำหรับทำบุญบริสุทธิ์
2. เจตนาของผู้ถวายบริสุทธิ์
3. ผู้รับเป็นผู้มีศีล

ข้อควรปฏิบัติในการตักบาตร

1. ก่อนตักบาตรควรถวญญูให้เสียก่อน เป็นการแสดงความเคารพต่อพระภิกษุ
2. ก่อนจะตักบาตร นิยมตั้งจิตอธิษฐานก่อน โดยถือขันข้าวด้วยมือทั้งสอง นิ่ง
กระเหยงยกลขันข้าวขึ้นเสมอหน้าผากพร้อมกับกล่าวคำอธิษฐานว่า
 สุนันน์ วณ ทานํ อสวกุชฺชวณํ โหตุ
 แปลว่า ทานที่ข้าพเจ้าให้คือแล้ว ขอจงเป็นเครื่องนำมาซึ่งความสิ้นไปแห่งอัสวกุเลส
3. เมื่ออธิษฐานจบแล้ว ลูกขึ้นยืน มือซ้ายถือขันข้าว มือขวาจับทัพพี อย่าให้ข้าวสุก
หล่นออกมานอกบาตร
4. ระวังอย่าให้ทัพพีหรือถ้วยใส่ข้าว กระทบขอบบาตร อย่าเอาทัพพีเคาะกับขอบบาตร
5. ขณะตักบาตรอย่างชวนพระสนทนา อย่าถามพระ เช่น ถามว่า "ท่านชอบแกงไก่
ไหมถ้าชอบวันหลังจะทำถวาย" ทั้งนี้เพราะมีพระวินัยห้ามพระภิกษุฉันของผู้ถวายระบุชื่ออาหาร
ดังคำพึงเพี้ยห้ามไว้ว่า "ตักบาตรอย่าถามพระ"
6. ถ้ามีดอกไม้รูปเทียน ควรจะถวายด้วย ถ้าผู้ที่ตักบาตรเป็นผู้ชายก็ส่งดอกไม้ รูป
เทียน ถวายกับมือพระ ถ้าเป็นหญิงต้องรอให้ท่านปิดฝาบาตรเสียก่อนแล้วจึงวางดอกไม้ รูป
เทียน ถวายบนฝาบาตร
7. เมื่อตักบาตรเสร็จแล้ว ยืนตรง น้อมตัวลง หรือนั่งลงยกมือไหว้พระสงฆ์
8. หลังจากตักบาตรแล้ว ก็นิยมกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษคนที่ ไม่ต้อง
รอให้พระกลับถึงวัดก่อนนั้น แล้วจึงกรวดน้ำ เพราะบุญกุศลเกิดขึ้นในขณะที่ใส่บาตรเสร็จ ไม่ใช่
เกิดตอนพระฉันอาหาร

วิธีกรวดน้ำ จะกรวดลงบนแผ่นดินที่สะอาดก็ได้ หรือจะใช้แก้วกรวดน้ำลงในภาชนะอื่น แล้วไปเทลงบนดินก็ได้ วิธีกรวดน้ำใช้น้ำสะอาดใส่ภาชนะไว้พอสมควร มือขวาจับภาชนะน้ำ ใช้มือซ้ายประคอง รั้นน้ำลงไม่ให้ขาดสาย แล้วว่าบทกรวดน้ำในใจจนจบ

บทกรวดน้ำแบบสั้น

อิติ เม ภูตินิ โหตุ สุขिता โหนตุ ภูตโย

แปลว่า ขอบุญนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า ขอญาติทั้งหลายจงเป็นสุข ๆ

เกิด

1. เอน้ำที่กรวดแล้วไปเทลงดินตรงที่สะอาด ส่วนมากเอาไปรดโคนต้นไม้ใหญ่ นอกบ้าน อย่า เทลงกระโถนหรือใต้ถุนบ้านเป็นอันขาด เพราะน้ำที่กรวดเป็นสักขีพยาน ใน การทำบุญของตน ถือว่าเป็นของสูง.

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

1. ให้ดูภาพการตักบาตร แล้วอภิปรายความหมาย
2. ขออาสาสมัครชาย 2 คน แสดงเป็นพระ
3. ขออาสาสมัครหญิง 2 คน แสดงเป็นภรรยาส
4. ขออาสาสมัครอีก 1 คน ที่จะทำหน้าที่พิธีกร
5. แจกข้อควรปฏิบัติในการตักบาตรให้ผู้แสดงอ่านก่อนแล้วปฏิบัติตามขั้นตอนของ ข้อปฏิบัติของการตักบาตรให้ผู้แสดง แสดงตามบทบาทนั้น ๆ

4.2 ขั้นปฏิบัติ

1. ให้อาสาสมัครทั้งหมดตกลงกันเพื่อแสดงการตักบาตรจำลอง
2. ให้นักเรียนแสดงการตักบาตรจำลองตามที่กำหนดให้

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา ครูถามคำถาม เพื่อนำการอภิปราย ดังนี้

1. การศึกษาตรควรมีขั้นตอนอย่างไรและควรปฏิบัติอย่างไร
2. การศึกษาตรให้ประโยชน์อะไรแก่เรา
3. อาหารที่ใช้ในการศึกษาตรควรมีลักษณะอย่างไร
4. เมื่อได้ทำบุญแล้วนักเรียนรู้สึกอย่างไร
5. หลังจากการศึกษาตรแล้วเราควรทำอย่างไร
6. ผูกดวงคำกรวดน้ำพร้อมกัน
7. การที่คนโบราณท่านเรียกพระภิกษุว่า "พระโปรกสัตว์" หมายความว่าอะไร
8. ตามสำนวนคำพังเพยที่กล่าวว่า "ศึกษาธรรมตามพระ" หมายความว่าอะไร

คำถามขยายสัมพันธ์

1. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร เมื่อเพื่อนไม่ให้ความร่วมมือ
2. การทำงานของกลุ่มทำได้เร็วหรือช้า
3. ผู้นำของกลุ่มมีใครบ้างที่ทำให้งานดำเนินไปตามแผน

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้

1. อภิปรายซักถามว่า นักเรียนเคยใส่บาตรบ้างหรือไม่ และเคยใส่บาตรในโอกาสใด
2. ให้นักเรียนกลับไปปฏิบัติในการใส่บาตรให้ถูกต้อง
3. **เขียน** รายงานเกี่ยวกับข้อปฏิบัติในการศึกษาตรตามขั้นตอนได้

5. การประเมินผล

คำถามเนื้อหา สังเกตจาก

1. การอภิปรายจากสถานการณ์จำลอง
2. การเขียนรายงานเกี่ยวกับข้อปฏิบัติในการศึกษาตร

ค่านมุษยสัมพันธ์ สืบได้จาก

1. ความร่วมมือกันในการทำงานของกลุ่ม
2. การช่วยเหลือและการเป็นผู้นำของกลุ่ม

6. สื่อการเรียน

- บัตรจำลอง
- อาหาร
- แก้วนํ้า

หน่วยเรื่งศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 14 การทำบุญเลี้ยงพระ

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกได้ว่า การทำบุญเลี้ยงพระทำได้ในโอกาสใดบ้าง
2. นักเรียนสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องในการจัดพิธีทำบุญเลี้ยงพระ
3. นักเรียนสามารถต้อนรับพระเมื่อพระมาถึงบ้านได้อย่างถูกต้อง
4. นักเรียนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนของพิธีการทำบุญได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถร่วมมือในการทำงาน
2. นักเรียนสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. นักเรียนสามารถเป็นผู้นำและปฏิบัติตามที่ดีในการทำงาน

2. ความคิดรวบยอด

การทำบุญเลี้ยงพระนั้นพุทธศาสนิกชนจะจัดทำในวันพิเศษต่าง ๆ เพื่อจะได้ทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และเพื่อประโยชน์ของตนเอง

3. เนื้อหา

พุทธศาสนิกชนทำบุญเลี้ยงพระในโอกาส

- ก. วันคล้ายวันเกิด
- ข. วันขึ้นปีใหม่
- ค. วันเสาร์-อาทิตย์

การทำบุญเลี้ยงพระบำเพ็ญพิธีการดังนี้

ก. การต้อนรับพระ

1. เตรียมน้ำล้างเท้าพระกับน้ำปูไว้สำหรับเช็ดเท้าตรงเชิงบันไดสำหรับขึ้นเรือน
2. เมื่อพระท่านมาถึงเชิงบันได ถักน้ำล้างเท้าของท่าน ถ้ำเท้าของท่านเปื้อนเฉพาะไต้ผ้าเท้า เพียงเทน้ำให้ไหลไปชำระให้ผ้าเท้าเท่านั้น
3. เมื่อพระท่านนั่ง ณ ที่ที่เราจัดไว้เรียบร้อยแล้วให้ยกน้ำสำหรับฉันมาประเคน
4. เมื่อพระท่านสวดมนต์เราควรพนมมือตั้งใจฟังด้วยความเคารพ
5. เมื่อถึงเวลานั้นอาหาร เราควรช่วยยกอาหารมาประเคนและคอยดูแลเติมสิ่งที่ขาด

ข. ขั้นตอนของพิธีการ

1. เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ขณะนั้นทุกคนควรพนมมือพร้อมทั้งระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยไปพร้อมกัน
2. อาราธนาศีล แปลว่า ขอศีล
3. อาราธนาพระปริตร แปลว่า ขอความคุ้มครอง
4. ถวายอาหารและเครื่องใช้ที่สมควร
5. อุทิศส่วนกุศล คือ ความศรัทธาแก่วางสับไปแล้ว แก่คนทั้งหลายโดยพิธีกรวณน้ำและแผ่เมตตา

ค. พิธีแผ่เมตตา มีจุดมุ่งหมายให้เรามีความเชื่อเพื่อ ไม่ผูกพยาบาทและไม่ทำอันตรายใคร เป็นมิตรกับทุกคนและกับสัตว์ทุกชนิด ฉะนั้นควรแผ่เมตตาทุกคืนก่อนนอนและทุกครั้งที่ทำบุญ

4. การบำเพ็ญกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

1. ให้นักเรียนนั่งลงเป็นวงกลม
2. ครูให้ดูภาพเกี่ยวกับการจัดทำบุญเลี้ยงพระ

3. ครูถามนักเรียนทีละคนว่าการจัดทำบุญอย่างที่เราเห็นในภาพ เขาจัดเมื่อใด ที่ไหน
4. ใครเคยเห็นการจัดทำบุญแบบนี้บ้าง

4.2 ชั้นปฏิบัติ

5. ขออาสาสมัคร 6 คน เพื่อแสดงบทบาท สมมติ พ่อ,แม่ และลูก 4 คน โดยเป็นลูกสาว 2 คน ลูกชาย 2 คน
6. สมาชิกที่เหลือเป็นผู้สังเกตการณ์
7. ขอผู้สังเกตการณ์ 2 คน ช่วยแจกบทบาทของตัวละคร

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา ครูตั้งคำถามเพื่อนำการอภิปราย

1. การทำบุญเลี้ยงพระที่บ้านมักทำในโอกาสใด
2. ทำบุญนั้นเพื่ออะไร
3. การประเคนของถวายพระระหว่างชายกับหญิงต่างกันหรือไม่
4. การทำบุญเลี้ยงพระมักจะทำในเวลาไหน
5. การทำบุญในพิธีสงฆ์นี้จะนิมนต์พระกี่รูป
6. ใครเป็นผู้อาราธนาศีล
7. ใครเป็นผู้ให้ศีล
8. ใครเป็นผู้อาราธนาพระปริตร
9. เมื่ออาราธนาจบแล้วจะท่องกรณหรือไม่
10. การแผ่เมตตา มีประโยชน์อย่างไร

คำถามมนุษยสัมพันธ์ ครูตั้งคำถามเพื่อนำการอภิปราย

1. การทำงานของนักเรียนมีอุปสรรคอะไรบ้าง
2. มีสมาชิกผู้ใดบ้างที่ไม่ให้ความร่วมมือ
3. ใครเป็นผู้นำในการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงาน

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้

1. ให้นักเรียนอธิบายเกี่ยวกับขั้นตอนของการจัดพิธีทำบุญเลี้ยงพระ
2. ปีกอาราธนาศีล อาราธนาธรรม อาราธนาพระปริตร โดยมีแผนภูมิหรือเอกสารประกอบ

5. การประเมินผล

ค่านเนื้อหา สังเกตจาก

1. การแสดงบทบาท
2. การอภิปรายวิเคราะห์เนื้อหา

ค่านมนุษยสัมพันธ์ สังเกตจาก

1. ความร่วมมือในการทำงาน
2. การเป็นผู้นำ
3. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

6. สื่อการเรียนรู้

บทบาทสมมติ "การจัดวางแผนทำบุญเลี้ยงพระในวันขึ้นปีใหม่ที่บ้าน"

สมมติให้ครอบครัวหนึ่งเป็นครอบครัวแบบประชาธิปไตย กำลังคิดจัดทำบุญเลี้ยงพระในวันขึ้นปีใหม่ จึงมีการประชุมวางแผนที่จะจัด มีตัวละครที่แสดง 6 ตัวละครทุกคนจะต้องแสดงตามบทบาทที่ได้รับ

บทบาทของพ่อ : ปรึกษากับครอบครัวปีใหม่นี้จะจัดทำบุญเลี้ยงพระที่บ้าน โดยขอความคิดเห็นจากลูก ๆ และภรรยา และพูดถึงขั้นตอนของพิธีการให้ลูก ๆ ฟัง

บทบาทของแม่ : เห็นสมควรที่จะให้จัดมีการทำบุญเลี้ยงพระที่บ้าน สนับสนุนความคิดเห็นของพ่อเพราะจะได้เป็นสิริมงคลของบ้าน

บทบาทของลูกชายคนโต : รับจะทำหน้าที่แทนเจ้าภาพ เพราะเห็นว่าคุณพ่อแก่แล้ว จะนั่งพับเพียบนาน ๆ ไม่ได้ ลูกขึ้นก็ลำบาก จะพูดทบทวนถึงขั้นตอนที่เจ้าภาพต้องทำอีกครั้งหนึ่ง

บทบาทของลูกชายคนที่ 2 : รับจะเป็นผู้ไปรับพระ และก่อนรับพระ และก่อนรับพระ พูดถึงจำนวนพระที่จะนิมนต์มาถวาย

บทบาทของลูกสาวคนโต : รับจะช่วยคุณแม่จัดอาหารถวายพระ และจะชวนเพื่อนมาร่วมทำบุญที่บ้านด้วย

บทบาทของลูกสาวคนเล็ก : พูดถึงการแผ่เมตตา เพราะต้องการจะอยู่เย็นเป็นสุข ในปีใหม่ที่จะถึงนี้

หน่วยเรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 15 วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชาได้
2. นักเรียนสามารถบอกถึงความสำคัญของวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชาได้
3. นักเรียนสามารถบอกถึงวันและเดือนของวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชาได้
4. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าเมื่อถึงวันสำคัญทางพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนจะต้องปฏิบัติอย่างไร เพื่อระลึกถึงพระพุทธรูปเจ้า

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
2. นักเรียนสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. ความคิดรวบยอด

วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นวันที่พุทธศาสนิกชน ควรไปทำบุญที่วัด มีการสักการะถวายอาหารแด่พระภิกษุ และฟังเทศน์ เพราะเป็นพิธีที่จะช่วยให้เราแสดง ความเคารพเป็นพิเศษต่อพระรัตนตรัย และควรเข้าร่วมในพิธีเวียนเทียน

3. เนื้อหา

3.1 วันวิสาขบูชา คือ วันเพ็ญเดือน 6 แต่ปีที่มีเดือน 8 สองหน จะเลื่อนไปเป็นวันเพ็ญเดือน 7 ชาวพุทธถือว่าเป็นวันคล้ายวันพระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพาน

3.2 วันมาฆบูชา คือ วันเพ็ญเดือน 3 แต่ในปีที่มีเดือน 8 สองหน จะเลื่อนไปเป็นวันเพ็ญเดือน 4 วันนี้เป็นวันที่ระลึกมหาสังนิบาตแห่งสาวก คือ

ก. พระภิกษุ 1,250 รูป ได้เดินทางมาเฝ้าพระพุทธเจ้าจากที่ต่าง ๆ โดยไม่ได้นัดหมายกันมาก่อน

ข. พระภิกษุเหล่านั้นได้รับอุปสมบทจากพระพุทธเจ้าโดยตรง เรียกว่า เอนิภิกขุอุปสัมปทา

ค. พระภิกษุเหล่านั้น ล้วนเป็นอรหันต์

ง. พระจันทร์เสวยมาฆฤกษ์

ทรงแสดงโอวาท สรุปหลักการของพระพุทธศาสนา คือ มุ่งให้ทุกคนทำความดีละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์

3.3 วันอาสาฬหบูชา คือ วันเพ็ญเดือน 8 เป็นวันก่อนเข้าพรรษา 1 วัน เป็นวันที่ทรงแสดงปฐมเทศนา คือ เทศน์กัณฑ์แรกแก่ปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน กรุงพาราณสี ผลของการแสดงพระธรรมครั้งนี้ คือ พระพุทธเจ้ามีศิษย์ผู้เข้าใจในหลักธรรมเป็นคนแรก คือ พระโกณฑัญญะ เป็นคนแรกที่ขออนุญาตบวชเป็นพระภิกษุ วันนี้จึงเป็นวันที่ระลึกถึงพระสังฆรัตนะซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

1. ครูให้นักเรียนดูดอกไม้ รูป เขียน แล้วร่วมกันอภิปรายว่าหมายถึงอะไรและใช้ในโอกาสอะไรบ้าง
2. แบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม

4.2 ชั้นปฏิบัติ

1. วางวัดจำลองไว้ตรงกลางของแต่ละกลุ่ม
2. ครูสั่งให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเดินเป็นวงกลม โดยไม่บอกว่าให้เดินเวียนไปทางไหน
3. เปรียบเทียบการเดินของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม ครูตั้งคำถามว่าใครเคยเดินแบบนี้บ้าง การเดินชนิดนี้เรียกว่าอะไร
4. แจกภาพวันสำคัญทั้ง 3 ให้แต่ละกลุ่ม ได้ร่วมกันอภิปรายถึงวันสำคัญ

4.3 ชั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา

1. การเวียนเทียน ทำในโอกาสใด ที่ไหน
2. วันสำคัญทางพุทธศาสนามีกี่วัน แต่ละวันมีความหมายอย่างไร
3. ทำไมจึงต้องมีวันทั้ง 3 นี้ในประเทศไทย
4. การปฏิบัติตนของพุทธศาสนาในวันสำคัญนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง
5. การเดินเวียนเทียน ที่ถูกต้องเดินกี่รอบ
6. ทิศทางของการเดินเวียนเทียน เดินอย่างไร ทำไมจึงเดินเช่นนั้น

คำถามนุชนิยมสัมพันธ์ ครูถามคำถามนำ

1. การเลือกผู้นำของกลุ่มใครเป็นผู้เลือก
2. กลุ่มมีความพอใจในผู้นำของตนหรือไม่
3. การทำงานของกลุ่มมีอุปสรรคอะไรบ้าง
4. สมาชิกของกลุ่มควรจะทำอะไรบ้างที่จะให้งานสำเร็จอย่างรวดเร็ว

4.4 ชั้นประยุกต์ใช้

นักเรียนสามารถบอกขั้นตอนของพิธีที่พุทธศาสนิกชนทั่ว ๆ ไปทำในวันสำคัญทางพุทธศาสนาทั้ง 3 วันได้

4.5 กิจกรรมเสริม

ให้นักเรียนจัด Board เกี่ยวกับวันทั้ง 3 โดยให้แต่ละกลุ่มรับผิดชอบงานของตน

5. การประเมินผล

ด้านเนื้อหา สังเกตจาก

1. การรายงานผลงานหน้าชั้น
2. การตอบคำถาม
3. การจัด Board

ด้านมนุษยสัมพันธ์ สังเกตจาก

1. การร่วมกันทำงาน
2. การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. บรรยากาศในการทำงานของกลุ่ม

6. สื่อการเรียนรู้

- รูปภาพ วัด รูปภาพวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชา
- คอกไม้ รูป เขียน

หน่วยเรื่งศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 16 คารวะ 6

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถนำคารวะ 6 ไปใช้เป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
2. นักเรียนสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามวัฒนธรรมไทย เช่น ตั้งใจเรียนหนังสือ รู้จักการไหว้การกราบ มีความประพฤติดี

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถเป็นผู้ฟังที่ดี
2. นักเรียนสามารถไตร่ตรองในการทำงานอย่างรอบคอบ

2. ความคิดรวบยอด

คารวะ 6 เป็นธรรมเพื่อเตือนสติตนเอง ให้รู้จักเคารพในสิ่งสมควรเคารพ และกระทำในสิ่งสมควรกระทำ

3. เนื้อหา

- ความหมายของคารวะ
- คำสอนในพระพุทธศาสนาที่ได้แสดงสิ่งควรเคารพไว้ 6 ประการ

1. พุทธคารวตา	เคารพในพระพุทธเจ้า
2. ธรรมคารวตา	เคารพในพระธรรม
3. สังฆคารวตา	เคารพในพระสงฆ์
4. ศึกษาคารวตา	เคารพในการศึกษา
5. อภิปรายคารวตา	เคารพในความไม่ประมาท
6. ปฏิสันถารคารวตา	เคารพในการปฏิสันถาร

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ชั้นนำ

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ อาสาสมัคร 10 คน และที่เหลือทั้งหมดจะเป็นผู้สังเกต
2. ครูให้อาสาสมัคร 10 คน ออกไปนอกห้องแล้วให้คำสั่งว่า "จะขอให้เล่นเกมอะไรอย่างหนึ่งในห้องโดยขอให้เข้าไปที่ละคนจะเล่นอะไร ครูจะเป็นผู้บอกให้"
3. ครูกลับเข้าไปในห้อง อธิบายวิธีดำเนินกิจกรรมแก่ผู้สังเกต โดยให้ผู้สังเกตบันทึกการเล่าเรื่องของอาสาสมัคร ซึ่งจะมาเล่าเรื่องหนึ่งให้ฟัง
4. ผู้สังเกตจะบันทึกข้อความที่ขาดหายไป และข้อความที่เพิ่มเติมและข้อความที่บิดเบือนไป ขณะอาสาสมัครแต่ละคนเล่าเรื่อง
5. แจกใบสังเกตการณ์ให้ผู้สังเกต

4.2 ขั้นปฏิบัติ

6. อาสาสมัครคนที่ 1 เข้ามาในห้อง อ่านเกี่ยวกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่ได้แสดงสิ่งที่ควรเคารพไว้ 6 ประการ แล้วนำเรื่องที่อ่านนั้นเล่าให้ผู้สังเกตฟัง
7. เชิญอาสาสมัครคนที่ 2 เข้ามายกข้ออาสาสมัครคนที่ 1 มีเรื่องจะเล่าให้ฟัง หากสงสัยสามารถซักถามได้เมื่อฟังเรื่องจบแล้ว
อาสาสมัครคนที่ 1 เล่าเรื่องให้อาสาสมัครคนที่ 2 ฟัง
อาสาสมัครคนที่ 2 ซักถามเรื่องราวจากอาสาสมัครคนที่ 1
จนเข้าใจ เชิญอาสาสมัครคนที่ 3 เข้ามา
8. ดำเนินวิธีเดียวกับข้อ 6 โดยให้อาสาสมัครคนที่ 2 เล่าเรื่องให้คนที่ 3 คนที่ 3 เล่าเรื่องให้คนที่ 4 ทำเช่นนี้จนหมดอาสาสมัคร อาสาสมัครคนสุดท้าย เล่าเรื่องให้ผู้สังเกตทั้งหมดฟัง

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา ครูถามนักเรียน

1. ถามอาสาสมัครคนที่ 1 เรื่องที่อาสาสมัครคนสุดท้ายเล่าตรงกับเนื้อเรื่องเดิมหรือไม่
2. การเคารพบุคคลต่าง ๆ นั้นมีความจำเป็นต้องปฏิบัติหรือไม่
3. การแสดงความเคารพนั้นแสดงได้โดยวิธีใดบ้าง
4. นักเรียนเคยปฏิบัติตามคำสอนเกี่ยวกับคารวะ 6 ข้อใดมากที่สุด
5. การแสดงความเคารพในวัฒนธรรมของชาวตะวันตกกับวัฒนธรรมของชาวตะวันตก นักเรียนคิดว่าแบบไหนมีความประทับใจแก่ผู้พบเห็นมากกว่า
6. การแสดงความเคารพของใครง่ายกว่ากัน
7. การแสดงอาการสวัสดีอย่างไร

คำถามนุชนสัมพันธ์

1. ให้ผู้สังเกตการณ์เล่าเรื่องของอาสาสมัครทั้ง 10 คน
2. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่า
 - ก. การสื่อความหมายที่บิดเบือนเช่นนี้เป็นสื่อชีวิตประจำวันหรือการทำงานหรือไม่
 - ข. การเล่าเรื่องผู้เล่ามีเจตนาจะบิดเบือนหรือไม่
 - ค. ทราบสาเหตุใดใหม่ทำไมข้อความที่เล่าจึงบิดเบือนไป
3. นักเรียนเคยนำเรื่องมาเล่าให้เพื่อนฟังแล้วบิดเบือนเรื่องราวให้เปลี่ยนไปเพื่อให้เขาเกิดความเข้าใจผิดกันมีบ้างไหม

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้

ให้นักเรียนฝึกแสดงการคารวะบุคคลต่าง ๆ

5. การประเมินผล

ด้านเนื้อหา

การรวมอภิปรายวิเคราะห์ และการแสดงความคิดเห็น

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. การยอมรับฟังผู้อื่น
2. การเป็นผู้มีเหตุผล

6. สื่อการเรียนรู้

เนื้อความเกี่ยวกับคารวะ 6

คารวะหรือเคารพ แปลว่า ความหนักแน่น การเคารพในสิ่งใด คือ การยึดมั่นเอาสิ่งนั้นเป็นหลักที่หนักแน่น กิริยาอาการที่แสดงความเคารพ ได้แก่ การแสดงความสำรวม ความสงบเสงี่ยม การไหว้และกราบ เช่น เด็กเคารพพ่อแม่ จะต้องแสดงอาการเคารพด้วยการกราบไหว้ แสดงความเคารพครู โดยแสดงอาการยืนตรง ยกมือไหว้

คำสอนในพระพุทธศาสนา ได้แสดงสิ่งที่ควรเคารพไว้ 6 ประการ

1. พุทธคารวตา เคารพในพระพุทธเจ้า แสดงอาการเคารพ คือ หมั่นสวดมนต์บูชาพระลี้กคุณ การกราบไหว้
2. ธรรมคารวตา เคารพในพระธรรม คือ การไม่ทำชั่ว ทำแต่ความดี
3. สังฆคารวตา เคารพในพระสงฆ์ ได้แก่ การประพฤติตนตามคำแนะนำสั่งสอน
4. ลิกขาคารวตา เคารพในการศึกษา ไม่ดูหมิ่นวิชาความรู้ว่าเป็นของง่ายเห็นคุณประโยชน์ของการศึกษา
5. อัปมาทคารวตา เคารพในความไม่ประมาท คือ ไม่สืมนคน หมายถึง การต้อนรับ เช่น จัดหาน้ำดื่มให้ จัดหาที่นั่งให้

หน่วยเรื่งศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 17 ทิศ 6

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าคนเรานั้นจะอยู่คนเดียวไม่ได้ต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน
2. นักเรียนสามารถบอกได้ว่า มีใครบ้างที่อยู่ใกล้ชิดกับตนเอง
3. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าแต่ละบุคคลที่อยู่ล้อมรอบตัวเรานั้นต่างก็มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน
4. นักเรียนสามารถบอกหน้าที่ของบุคคลต่าง ๆ ได้
5. นักเรียนสามารถบอกวิธีปฏิบัติตนต่อบุคคลที่อยู่แวดล้อมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถรับผิดชอบงานที่ทำได้
2. นักเรียนสามารถวางแผนในการทำงาน
3. นักเรียนสามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการทำงานได้

2. ความคิดรวบยอด

ชีวิตคนเราอยู่โดยลำพังไม่ได้จะต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน และต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนในภาวะการณ์นี้ ๆ ทิศ 6 เป็นธรรมที่จะช่วยเตือนสติให้เข้าใจและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

3. เนื้อหา

ทิศ 6 คือ ธรรมเพื่อเตือนสติตนเองให้เข้าใจบุคคลและปฏิบัติต่อบุคคลที่อยู่แวดล้อมตัวเราอย่างถูกต้อง

พระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบบุคคลที่อยู่ล้อมรอบตัวเรากับหินทั้ง 6 และในแต่ละหินนั้นต่างก็มีหน้าที่ของตนเองและความรับผิดชอบตนเองด้วย

1. หินเบื้องหน้า คือ มิตามารคา
2. หินเบื้องขวา คือ ครูอาจารย์
3. หินเบื้องหลัง คือ บุตรภรรยา
4. หินเบื้องซ้าย คือ มิตรสหาย
5. หินเบื้องต่ำ คือ ผู้รับใช้ ผู้ไต่บังคัมภีรญา
6. หินเบื้องบน คือ สมณพราหมณ์

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 13 คน
2. ในแต่ละกลุ่มย่อย แบ่งสมาชิก 13 คน ออกเป็น 3 พวก คือ ผู้วางแผนสั่งงาน 4 คน ผู้ปฏิบัติงาน 5 คน และผู้สังเกตการณ์ 4 คน

4.2 ขั้นปฏิบัติ

3. แยกผู้ปฏิบัติงานของแต่ละกลุ่มย่อยออกไปนอกห้องแล้วแจกบัตรกติกาให้ศึกษา พร้อมทั้งให้คำอธิบายเพิ่มเติม
4. ครูนำภาพดอกทานตะวันออกมาให้ผู้สั่งงานดู และแจกซองซึ่งบรรจุชิ้นส่วนดอกทานตะวันให้คนละ 1 ซอง แล้วจึงให้คำสั่งว่า "งานของท่าน คือ ให้ร่วมมือกันทั้ง 5 คน ช่วยกันวางแผนว่าจะส่งผู้ปฏิบัติงานทั้ง 5 คนนั้นช่วยกันต่อชิ้นส่วนรูปดอกทานตะวันให้เหมือนภาพตัวอย่างโดยการสั่งงานของท่าน จะต้องเป็นไปตามกติกาที่ให้ แล้วจึงแจกบัตรกติกาให้ผู้สั่งงานได้ศึกษา แล้วให้คำอธิบายเพิ่มเติมจนเป็นที่เข้าใจ
5. ครูแจกบัตรกติกาให้ผู้สังเกตการณ์ได้ศึกษา พร้อมทั้งให้คำอธิบายเพิ่มเติม

6. ให้ผู้ส่งงานลงมือวางแผนส่งงานได้ เมื่อเสร็จแล้วจึงเรียกผู้ปฏิบัติงานเข้ามา
รับงาน
7. ให้ผู้ปฏิบัติงานลงมือทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย
8. เมื่อเสร็จแล้วให้ยกมือขึ้น ผู้ที่เสร็จก่อนก็จะได้รับรางวัล

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย

1. ความหมายขอความในคอกทานตะวัน
2. ครูนำการอภิปรายดังนี้
 - ก. ประเพณีและวัฒนธรรมไทย กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล
นั้นนักเรียนคิดว่าเหมาะสมดีแล้วหรือไม่
 - ข. ในภาวะบ้านเมืองดังที่เป็นอยู่ในขณะนี้ นักเรียนคิดว่าธรรมะนี้ยังมีความ
สัมพันธ์มากน้อยเพียงใด
 - ค. ถ้าไม่มีการกำหนดหน้าที่ของแต่ละบุคคลไว้ นักเรียนคิดใหม่ว่า สภาพของ
สังคมไทยจะเป็นอย่างไร

คำถามนุขยสัมพันธ์ ครูนำการอภิปรายดังนี้

1. การทำงานมีอุปสรรคอะไรบ้าง
2. อภิปรายบทบาทของตน และความรู้สึกที่ต้องทำกิจกรรมนั้น
3. ผู้ปฏิบัติงานควรทราบอะไรอีกบ้างที่จะทำให้การปฏิบัติตามคำสั่งและการทำงาน
ร่วมกันได้ดี
4. มีวิธีการอะไรบ้างที่จะช่วยป้องกันความเข้าใจผิดจากการสื่อความหมาย

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้

การทำงานร่วมกันหรือต้องทำร่วมกับบุคคลต่าง ๆ ควรมีธรรมอะไร

4.5 กิจกรรมเสริม

ทำแบบฝึกหัด

5. การประเมินผล

ค่านี้อาหา สังเกตจาก

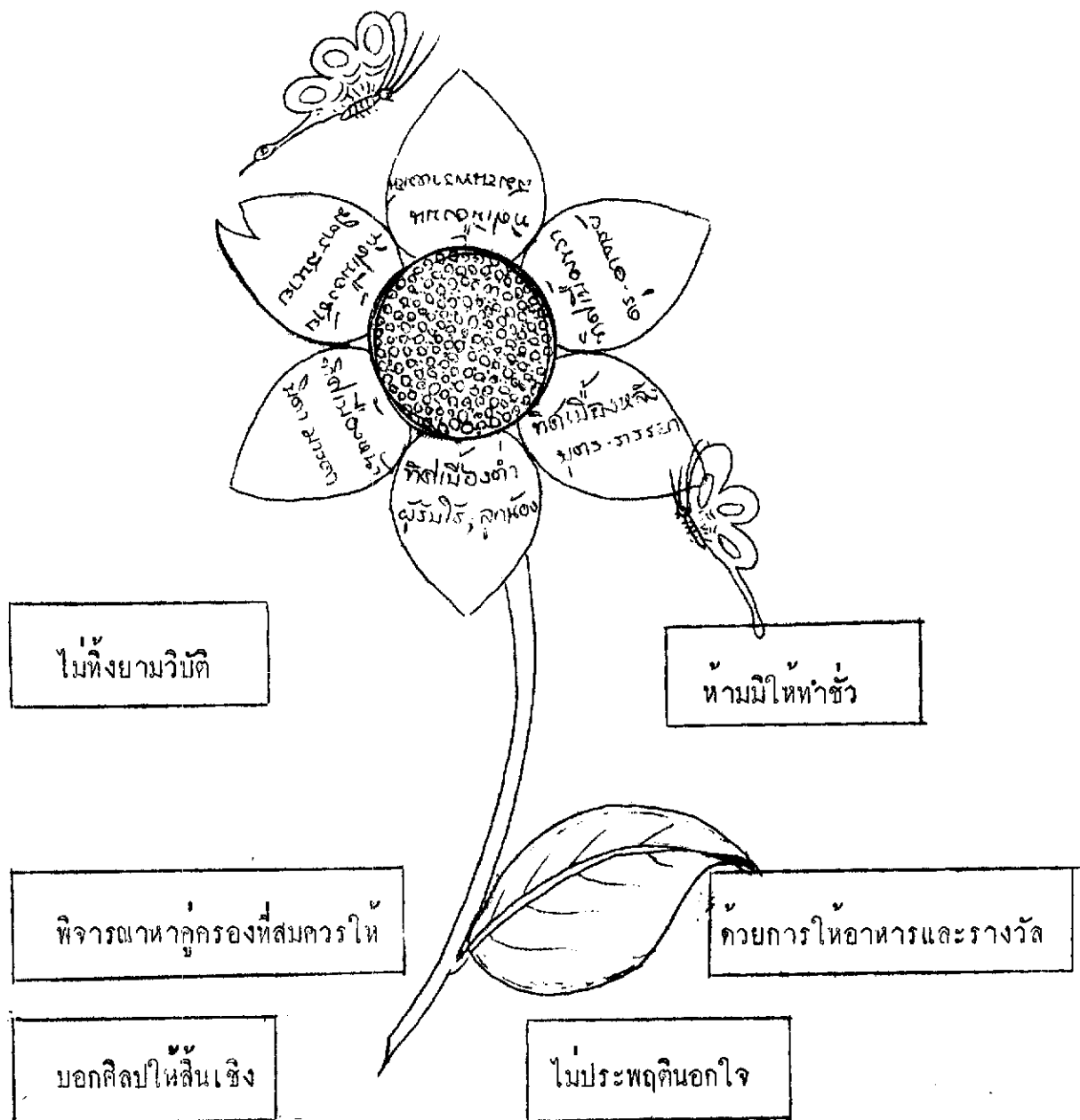
1. การร่วมกันอภิปราย
2. การทำแบบฝึกหัด

ค่านม่นยสัมพันธ์ สังเกตจาก

1. การทำงานของผู้สั่งงาน
2. การทำงานของผู้ปฏิบัติงาน
3. การเป็นผู้ฟังที่ดี

6. สื่อการเรียน

- ภาพดอกทานตะวัน ซึ่งมีกลีบดอก 6 กลีบ ภายในกลีบบรรจุข้อความเกี่ยวกับทศ 6
- บัตรคำ 6 บัตร

- ของ 5 ของ ใส่ชิ้นส่วนดังต่อไปนี้
- ของที่ 1 ใส่ 1 กลีบ 1 บัตรคำ ผีเสื้อ 1 ตัว
- ของที่ 2 ใส่ 1 กลีบ ผีเสื้อ 1 ตัว วงกลมเกษร 1 วง
- ของที่ 3 ใส่ 2 กลีบ 2 บัตรคำ
- ของที่ 4 ใส่ 1 กลีบ 3 บัตรคำ
- ของที่ 5 ใส่ 1 กลีบ ใบไม้ 1 ใบ ก้าน

บัตรกติกา

บัตรกติกาสำหรับผู้วางแผนและสั่งงาน

1. ใช้เวลาวางแผนร่วมกัน 10 นาที
2. ห้ามแลกเปลี่ยนชิ้นใดในของที่ได้รับ
3. ห้ามทำเครื่องหมายใด ๆ ลงบนชิ้นส่วนที่ได้รับ
4. การสั่งงานให้ส่งกับผู้นับถือตัวต่อตัว ใช้เวลาประมาณ 5 นาที
5. ให้สั่งงานด้วยวาจาเท่านั้น ห้ามวาดรูปหรือขีดเขียนด้วยวิธีใดให้ผู้ปฏิบัติงานดู
6. ขณะสั่งงาน ห้ามนำชิ้นส่วนออกมานอกของให้ผู้ปฏิบัติงานเห็น
7. เมื่อผู้ปฏิบัติงานเริ่มทำงานแล้วห้ามพูด หรือส่งสัญญาณใด ๆ ให้กับผู้ปฏิบัติงานอีก

บัตรกติกาสำหรับผู้ปฏิบัติงาน

1. มีเวลาปฏิบัติงาน 10 นาที
2. ห้ามเปิดของดูหรือพูดคุยกับผู้ปฏิบัติงานอื่น จนกว่าจะได้รับสัญญาณให้ลงมือทำได้
3. เมื่อเริ่มทำงานแล้ว ห้ามซักถาม หรือพูดโต้ตอบกับผู้สั่งงานอีก

บัตรกติกาสำหรับผู้สังเกตการณ์

1. ทำหน้าที่สังเกตผู้วางแผนและสั่งงานกับผู้ปฏิบัติงาน
2. ห้ามยุ่งเกี่ยวกับผู้วางแผนและสั่งงานและผู้ปฏิบัติงาน

หน่วยเรื่ง่ศาศนากัการค้ำเนนรวิต

แผนการลอนที่ 18 อบายมุข

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถให้ความหมายของคำว่าอบายมุขได้
2. นักเรียนสามารถบอกสาเหตุแห่งความฉิบหายได้
3. นักเรียนสามารถบอกโทษการคบคนชั่วเป็นมิตรได้
4. นักเรียนสามารถบอกโทษของการเล่นการพนันได้
5. นักเรียนสามารถบอกโทษของการดื่มสุราได้
6. นักเรียนสามารถบอกโทษของการเป็นนักเลงหญิงได้
7. นักเรียนสามารถบอกโทษของการเกียจคร้านทำงานได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถช่วยกันเสนอแนะวิธีการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จ
2. นักเรียนสามารถประยุกต์ความคิดเห็นของสมาชิกแต่ละคนเข้าเป็นความคิดเห็นของกลุ่ม
3. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

2. ความคิดรวบยอด

อบายมุข คือ ต้นเหตุอันนำไปสู่ความฉิบหาย

3. เนื้อหา

อธิบายมี 6 ประการ

1. คึมน้ำเมา
2. เทียวกลางคืน ซึ่งเป็นเหตุให้เป็นนักเลงหญิงควย
3. เทียวคูการเล่น
4. เล่นการพนัน
5. คบคนชั่วเป็นมิตร
6. เกียจคร้านทำงาน

1. การเป็นนักเลงสุรา มีโทษ

- ก. เสียทรัพย์สิน
- ข. ก่อความทะเลาะวิวาท
- ค. เกิดโรค
- ง. ทอนกำลังปัญญา
- จ. ถูกตีเสียน
- ช. ไม่รู้จักอาย

2. การเป็นนักเลงหญิง คนประเภทนี้ไม่เป็นที่ไว้วางใจของคนทั่วไปในทางพระพุทธศาสนา
ถือเป็นบาป ผิดศีลข้อที่ 3

3. เทียวคูการเล่น ไม่เทียวหลงเพลินคูการเล่น มีโทษ

- ก. เสียทรัพย์สิน
- ข. เสียเวลา

4. การเป็นนักเลงการพนัน มีโทษ

- ก. เมื่อแพ้ย่อมเสียตายทรัพย์สิน
- ข. ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ
- ค. เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน

ง. ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย

จ. ทรัพย์สินยอมฉิบหาย

ข. เมื่อชนะยอมก่อเวร

5. การคบคนชั่วเป็นมิตร มีโทษ

ก. ทำให้เป็นนักแสดงการพนัน

ข. ทำให้เป็นนักแสดงเจ้าชู้

ค. ทำให้เป็นนักแสดงเหล่า

ง. ทำให้เป็นคนดวงเขาค่ายของปลอม

จ. ทำให้เป็นคนหักไม้

ข. ทำให้เป็นคนโกงเขาซึ่งหน้า

ลักษณะมิตรที่ไม่ควรไว้วางใจ

ก. คนปอกลอก

ข. คนก็แต่พูด

ค. คนหัวประจบ

ง. คนชักชวนในทางฉิบหาย

6. การเกียจคร้านการทำงาน มักจะมีข้อแก้ตัวมาอ้างเสมอ เช่น หนาวนัก ร้อนนัก
ยังเข้าอยู่ หิว มีโทษ

ก. ทำให้ได้รับคำติเรียน

ข. ทำให้ได้ชื่อว่าเป็นคนไม่รู้จักอาย

ค. เป็นคนไม่น่านับถือ

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ชั้นนำ

1. แบ่งนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม

2. แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน

4.2 ชั้นปฏิบัติ

1. ครูเขียนคำว่า "อบายมุข" ให้ดูบนกระดาน ให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายความหมาย และจดคำตอบไว้บนกระดาน
2. แบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ครูแจกไม้ขีดไฟ ไฟ เหล้า ภาพสถานที่เร่ิงรมย์ ให้กลุ่มละหนึ่งอย่าง ให้นักเรียนช่วยกันหาประโยชน์ของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น แล้วให้ช่วยกันบันทึกคำตอบไว้
3. สมาชิกแต่ละกลุ่มนำเสนอรายงานหน้าชั้น และให้เพื่อนช่วยกันให้คะแนนถ้าเห็นว่าไม่ถูกต้องก็ช่วยแก้ไข

4.3 ชั้นสรุปวิเคราะห์

งานเนื้อหา ครูนำการอภิปราย

1. มีวิธีป้องกันโทษจากอบายมุขอย่างไร
2. อบายมุขแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้กี่ประเภท
3. ให้นักเรียนช่วยกันบอกสาเหตุของความฉิบหาย

คำถามนุชนิยมสัมพันธ์ อภิปรายตามหัวข้อดังนี้

1. ความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม
2. บรรยากาศในการทำงานของกลุ่ม
3. ข้อบกพร่องของกลุ่มและวิธีแก้ไข
4. ข้อเด่นของกลุ่มที่สมควรยกย่องเป็นตัวอย่างแก่กลุ่มอื่น ๆ ได้

4.4 ชั้นประยุกต์ใช้

อภิปรายร่วมกัน "การแข่งขันโดยใช้เงินและไม่ต้องใช้เงินเป็นเดิมพัน นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ทั้งสองอย่างมีข้อดีข้อเสียอย่างไร

4.5 กิจกรรมเสริม

ให้นักเรียนทุกคนเขียนโทษของอบายมุขเท่าที่ตนทราบลงในสมุดอย่างน้อย 10 ข้อ

5. การประเมินผล

ด้านเนื้อหา

ดูจากรายงานหน้าชั้น และการอภิปราย

ด้านมนุษยสัมพันธ์ สังเกตจาก

1. ความร่วมมือในการทำงาน
2. บรรยากาศภายในกลุ่ม
3. สมาชิกในกลุ่มมีผู้ได้รับเลือกให้เป็นผู้นำ

6. สื่อการเรียน

- ไม้ขีดไฟ
- ไฟ
- เหล้า
- ภาพ 2 ภาพ

หน่วยเรื่งศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 19 ทัศนคติกับกฎระเบียบ

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าความต้องการของคนเรานี้มีอะไรบ้าง
2. นักเรียนสามารถให้เหตุผลได้ว่าความต้องการนั้น ๆ จะเกิดได้อย่างไร
3. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าคนเราจะมีความสุขได้นั้นจะต้องทำอย่างไร
4. นักเรียนสามารถบอกความหมายของคำว่า "ทัศนคติกับกฎระเบียบ" ได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
2. นักเรียนสามารถร่วมมือกันในการทำงาน

2. ความคิดรวบยอด

ความต้องการของมนุษย์ มีหลายอย่าง เช่น

1. ต้องการทรัพย์
2. ต้องการยศ
3. ต้องการไมตรี
4. ต้องการความผาสุก
5. ต้องการประกอบหน้าที่การงาน

ความต้องการเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยธรรมะ 4 ประการ ที่เรียกว่า ทัศนคติกับกฎระเบียบ 4 ซึ่งแปลว่า ประโยชน์ในปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การตั้งตัวได้เป็นหลักฐาน ไม่เป็นคนหลักลอย

3. เนื้อหา

ทฤษฎีนี้มีกติกาสหประโยชน์ แปลว่า ประโยชน์ปัจจุบัน คือ ประโยชน์อันบุคคลจะพึงเห็นได้ หมายความว่า ทำเมื่อไรก็ได้ผลเมื่อนั้น

บุคคลทุกชาติ ภาษา มีความต้องการเหมือนกันหมด คือ ต้องการทรัพย์ ต้องการยศ ต้องการไมตรี ต้องการความผาสุก ต้องการประกอบหน้าที่การงาน สิ่งเหล่านี้จะเกิดได้ ต้องอาศัยธรรมะที่เรียกว่า ทฤษฎีนี้มีกติกาสหประโยชน์ 4 คือ

1. อุฏฐานสมุปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ต้องอาศัยความหมั่นเพียร ความหมั่นเพียรในโลกก็ตาม ต้องอาศัยธรรมะอีกอย่างหนึ่ง คือ อิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งสามารถนำบุคคลให้ประสบสิ่งที่ต้องการได้อย่างง่ายดาย

2. อารกขสมุปทา ถึงพร้อมด้วยความรักษาทรัพย์สมบัติที่หามาไว้ เริ่มตั้งแต่ของเล็กน้อยไปจนถึงสมบัติที่มีค่า เช่น เสือ่น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ต้องรู้จักเก็บปะส่วนที่ขาดเครื่องเรือน เครื่องครัวต้องรู้จักซักดู ซ่อมแซมส่วนที่ชำรุด เงินทองก็ต้องเก็บรักษาด้วยการแบ่งส่วนใช้ให้ถูกต้อง และมีส่วนที่เก็บออมไว้ใช้ในภายหน้าด้วย

3. กัลยาณมิตตตา คือ ความเป็นผู้มีเพื่อนดี หมายความว่า ให้รู้จักคบคนดีซึ่งจะนำประโยชน์มาให้ได้ ดังพุทธศาสนาสู่ภาสิตว่า คบคนใด ก็เป็นเช่นนั้นแล

พระพุทธเจ้าทรงแสดงลักษณะมิตรแท้ที่ควรคบไว้ 4 จำพวก คือ

1. มิตรมีอุปการะ
2. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์
3. มิตรแนะประโยชน์
4. มิตรมีความรักใคร่

ทรงแสดงวิธีผูกมิตร เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 คือ การช่วยเหลือกันและกัน

1. ทาน ให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้มัน
2. ปิยวาจา เจรจาว่าจาที่อ่อนหวาน
3. อัถกจริยา ประพฤติสิ่งที่ประนีประนอมกับผู้อื่น

4. สมานัตตา ความเป็นคนมีตนเสมอ ไม่ถือตัว วางตนเสมอกันเสมอปลาย ทั้ง
ในการคบคนไม่ฝ่าฝืนระเบียบวัฒนธรรมของประเทศ
5. สมชีวิตา การเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ หมายถึง การดำรง
ชีวิตที่สม่ำเสมอ ไม่ฟุ่มเฟือย

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

ให้อ่านแผนภูมิคำกลอน "มีสิ่ง " แล้วร่วมกันอภิปรายความ
หมายจากแผนภูมิ

4.2 ขั้นปฏิบัติ

1. ครูเล่าเรื่อง "ครอบครัวลุงวัน" ให้ฟัง แล้วให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าธรรมชาติ
อะไรที่ลุงวันใช้เป็นหลักของการดำรงชีวิต
2. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มละ 6-7 คน ให้อภิปรายเรื่องที่คุณครูเล่าให้ฟัง

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

คำถามเนื้อหา ครูตั้งคำถามนำดังนี้

1. ลุงวันเป็นคนที่นิสัยอย่างไร ยกตัวอย่างประกอบ
2. บ้านของลุงวันมีสภาพอย่างไร
3. ลุงวันเป็นคนที่มีความวิตกกังวลกับฐานะของตนเองหรือไม่
4. ลุงวันและป้าบัวมีความสุขหรือไม่ จงยกเหตุผลประกอบ
5. ลุงวันมีเพื่อนไหม ถ้ามีเพื่อนของลุงวันจัดอยู่ในลักษณะมิตรที่เรียกว่าอะไร
6. ในภาวะที่เศรษฐกิจของครอบครัวไม่ค่อยจะดีนักครอบครัวของลุงวันมีวิธีหา
ฐานะทางการเงินอย่างไร
7. การออมทรัพย์มีประโยชน์มากน้อยเพียงใด
8. เหตุใดเราจึงจำต้องกระหมัดกระหม่อม

9. ถ้าเราสุรุ่ยสุร่ายจะได้รับผลอย่างไร
10. คนมัวสลัดเป็นคนโง่หรือคนฉลาด เพราะเหตุไร
11. นักเรียนคิดว่าครอบครัวของนักเรียนมีลักษณะคล้ายกับครอบครัวลุงวันหรือไม่
12. นักเรียนคิดว่าครอบครัวที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้อย่างไร
 1. ฐานะทางเศรษฐกิจ
 2. การมีเพื่อนดี
 3. การช่วยเหลือซึ่งกันและกันของผู้นำครอบครัวและสมาชิกของครอบครัว
 4. การประหยัดค่าใช้จ่ายในครอบครัว

คำถามนุชนิยมสัมพันธ สังเกตจาก

1. สมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือในการทำงานอย่างไร
2. ใครเป็นผู้นำของกลุ่ม มีวิธีการเลือกอย่างไร
3. ในกลุ่มมีใครผูกขาดการพูดแต่ผู้เดียว
4. มีใครบ้างที่ไม่ออกความคิดเห็นอะไรเลย เพราะเหตุใด
5. บรรยากาศในการทำงานมีความสนุกสนาน ยิ้มแย้ม แจ่มใสเข้าหากันหรือไม่
6. งานที่ทำสำเร็จตามจุดมุ่งหมายหรือไม่
7. กลุ่มทำงานเสร็จช้าหรือเร็ว

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้

1. ครูถามคำถามว่า "ถ้านักเรียนต้องการเป็นคนมีฐานะดี นักเรียนจะต้องปฏิบัติตนเองอย่างไร แล้วให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายให้เหตุผล
2. ให้นักเรียนช่วยคิดสุภาษิตเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อให้ชีวิตมีความสุข
3. กลุ่มให้ความหมายของข้อความ: กลุ่มที่ 1 โค้ชข้อที่ 1 กลุ่มที่ 2 โค้ชข้อที่ 2 เรียงตามลำดับไปเรื่อย ๆ จนครบทุกกลุ่ม

5. การประเมินผล

ด้านเนื้อหา สืบได้จาก

1. การสนทนาจากแผนภูมิ
2. การอภิปรายจากเรื่องครอบครัวของลุงวัน
3. การอธิบายความหมายของข้อความ

ด้านมนุษยสัมพันธ์ สืบได้จาก

1. บรรยากาศในการทำงานของกลุ่ม
2. ความร่วมมือในการทำงาน

6. สื่อการเรียนรู้

- แผนภูมิ
- นิทาน
- หัวข้อที่จะให้อธิบาย

แผนภูมิ

มีสิ่งพึงปรารถนาให้ครบบาท
อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
มีน้อยใช้น้อยคอยบรรจง
อย่าจ่ายลงให้มากจะยาวนาน

นิทาน

เสียงปรบมือดังสนั่นเมื่อท่านหัวหน้ากองอ่านชื่อ นายวัน เกิดที่ ดុងวันลูกขึ้นเคียนตรงไปยัง
ที่นั่งของผู้อำนวยการจังหวัด ทำความเคารพและรับเงินรางวัลที่หนึ่งแล้วกลับมานั่งที่เดิม ดុងวัน
รู้สึกคล้ายกับกำลังฝัน เพื่อนที่นั่งติดกันหันหน้ามาแสดงความยินดี ดុងวันได้แต่ยิ้มรับ พูดอะไรไม่
ถูก ความปลาบปลื้มล้นอยู่ในหัวใจ

ผู้ว่าราชการจังหวัด ได้ลุกขึ้นให้โอวาทตอนหนึ่งว่า "ข้าพเจ้าขอชมเชยการปฏิบัติงานที่ดีเด่น ของพนักงานเทศบาลกลุ่มนี้ ผู้ที่ได้รับรางวัลทุกคนเป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรในการรักษาความสะอาดของชุมชน และรับผิดชอบหน้าที่อย่างดียิ่ง ความประพฤติส่วนตัวไม่เลวร้าย และเลี้ยงดูครอบครัวให้มีความสุขสมกับฐานะของตน สมควรที่ทุกคนในที่ประชุมนี้จักได้อื้อเป็นแบบอย่างสืบไป"

ลุงวันเป็นพนักงานกวาดถนนของเทศบาลนครนี้ งานที่ลุงวันรับผิดชอบคือ ถนนสาย 1 และสาย 2 ซึ่งเป็นถนนใหญ่ย่านธุรกิจมีผู้คนหนาแน่น ลุงวันพอใจงานนี้มาก เพราะถ้าไม่มีลุงวันเสียคนเดียว ถนนคงจะสกปรกเลอะเทอะอย่างที่สุด ลุงวันตื่นนอนตั้งแต่ตีสี่ครึ่ง แต่งตัวออกไปทำงานพร้อมด้วยเครื่องมือประกอบอาชีพ ได้แก่ ไม้กวาด ที่โกยขยะ และรถเข็นเล็ก ๆ กว่าผู้คนจะออกสัญจรไปมา ถนนก็สะอาด ลุงวันพักนอนสักครู่หนึ่งแล้วกลับมารับประทานอาหารเช้าที่บ้าน ต่อจากนั้นก็ออกทำงานต่อไปตลอดวัน

บ้านของลุงวันเป็นบ้านไม้หลังเล็ก ๆ มีห้อง 2 ห้อง และนอกชานค่อนข้างกว้าง ลุงวันไว้นอกชานนี้เป็นที่พักผ่อน เป็นห้องครัวเล็ก ๆ เป็นที่กินข้าวและรับแขก รอบ ๆ นอกชานนี้มีกระถางและกะละมังเก่า ๆ ใส่น้ำปลูกพืชผักสวนครัว ประเภทพริกขี้หนู สะระแหน่ โหระพา ข่า ตะไคร้ และดอกไม้ไทย สีสวยกลิ่นหอมชื่นใจ ป้าบัวภรรยาของลุงวันเป็นคนขยัน นอกจากจะออกไปทอดกัณฑ์ช่วยแขกขายเพื่อเพิ่มพูนรายได้และดูแลลูกอีก 2 คนแล้ว ป้าบ้วยังทำความสะอาดบ้านได้อย่างเรียบร้อย ข้าวของเครื่องใช้จัดไว้อย่างเป็นระเบียบ บ้านของลุงวันจึงน่าอยู่และครอบครัวของลุงวันเป็นครอบครัวที่แสนสุข เพื่อนของลุงวันมักจะแวะมาคุยกัน ฟังวิทยุ และฟังเสียงนกเขาเป็นทีเพลิดเพลินใจ

ลุงวันไม่ใช่คนที่มั่งมี แต่ลุงวันก็ไม่ยากจน รายได้ที่ลุงวันและป้าบัวช่วยกันทำงานนั้นพอมีพอกิน และพอที่จะส่งให้ลูกเรียนหนังสือเท่านั้น รายได้ประจำวันจึงเป็นเรื่องของการซื้ออาหารและของใช้ที่จำเป็น ทุกคนในบ้านช่วยกันทำงานและประหยัด หาเงินให้เต็มความสามารถ และใช้จ่ายแต่พอสมควร ป้าบัวจึงเก็บเงินไว้ได้ทีละเล็กละน้อยนำไปฝากออมสินไว้ ดังนั้นครอบครัวจึงไม่ต้องวิตกกังวลในเรื่องเงินมากนัก ถ้าเจ็บป่วยหรือต้องชำระเงินค่าเล่าเรียนลูก ลุงวันก็มีเงินพอที่จะใช้ได้

ลุงวันมีความสุข เพราะลุงวันมีธรรมชาติเป็นหลักของการดำรงชีวิต เรียกว่า.....
ซึ่งแปลว่า.....

ความหมายของข้อความที่ให้แต่ละกลุ่มอธิบาย

1. เห็นช้างขี้ ขี้ตามช้าง
2. ความเกียจคร้านเป็นมารร้ายของชีวิต
3. คบคนดีเป็นศรีแก่ตัว คบคนชั่วอัปราชัย
4. รู้จักสะสมทรัพย์มาเป็นรางวัลเหมือนปลวกและผึ้ง
5. เข้าฝูงหงส์ เป็นหงส์ เข้าฝูงกาเป็นกา
6. ทำน้ำพริกละลายแม่น้ำ

หน่วยเรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต

แผนการสอนที่ 20 ขรवासธรรม

ชั้นมัธยมปีที่ 1 เวลา 50 นาที จำนวนนักเรียน 39 คน

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนสามารถบอกชื่อธรรมะสำหรับผู้ครองเรือนได้
2. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าความสุขของคนเรามีทางใดบ้าง
3. นักเรียนสามารถอธิบายถึงการทำตนให้มีความสุขอยู่ในสังคมได้
4. นักเรียนสามารถบอกองค์ประกอบของขรवासธรรมและความเจริญก้าวหน้าได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. นักเรียนสามารถรู้จักการปรึกษาหารือและเข้าใจความคิดของผู้อื่น
2. นักเรียนสามารถร่วมมือกันในการทำงาน
3. นักเรียนเคารพในสิทธิของผู้อื่น

2. ความคิดรวบยอด

ขรवासธรรม เป็นธรรมะที่สอนให้ควบคุมตนเองเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตัวในสังคม และสอนให้ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

3. เนื้อหา

ขรवासธรรม คือ ธรรมะสำหรับผู้ครองเรือนที่จะต้องปฏิบัติต่อกันอันเป็นผลให้เกิดความสุขกายสบายใจ รักใคร่นับถือไม่แตกแยกกัน

มราธรรม มี 4 อย่าง คือ

ก. สัจจะ คือ ความจริงใจ ความซื่อสัตย์ ซึ่งมีประโยชน์ต่อสังคมมนุษย์หากปราศจากความจริงใจเสียแล้ว สังคมมนุษย์จะมีความสุขไม่ได้เลยทุกคนจะมีความหวาดระแวงกับคอยหาโอกาสเอารัดเอาเปรียบกัน ก่อให้เกิดความแตกแยกในกลุ่มชน คนฉลาดก็จะเอาเปรียบคนโง่

ข. ทมะ คือ การอบรมจิตใจให้ประกอบด้วยคุณธรรม คนที่รู้จักข่มใจของตนเอง ได้ดีชื่อว่าเป็นคนฉลาด เป็นคนมีใจหนักแน่น ไม่แสดงอาการโกรธหรือความไม่พอใจออกมา การข่มใจจะไม่ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท จะไม่แตกสามัคคี

ค. ขันติ คือ มีกำลังใจเข้มแข็ง มีความอดทน มีใจหนักแน่น ต่อสู้กับเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างไม่ท้อ เมื่อเผชิญกับอุปสรรค เช่น มีความเจ็บปวดทางร่างกาย ก็จะไม่ร้องครวญคราง

ง. จาคะ คือ ความเสียสละ การให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้ที่ควรให้เป็น แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ให้เพื่ออนุเคราะห์ ให้เพื่อสงเคราะห์ และให้เพื่อบูชา

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

1. ครูเล่าเรื่องให้นักเรียนฟัง "เรื่องพญาวานร"
2. ให้ดูภาพเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาท

4.2 ขั้นปฏิบัติ

1. นักเรียนแบ่งกลุ่มอภิปราย ให้นักเรียนตัดสินใจตัดสินตัวละครในเรื่องพญาวานร ว่าใครทำถูกต้องตามลำดับ 1,2,3 โดยมีเหตุผลประกอบ
2. สมาชิกทุกกลุ่มนำผลงานรายงานหน้าชั้น

4.3 ขั้นสรุปวิเคราะห์

ด้านเนื้อหา ครูตั้งคำถามนำอภิปราย

1. การที่คนเกิดทะเลาะวิวาททำร้ายกันตายมีสาเหตุจากอะไร
2. การข่มใจมีผลดีอย่างไรแก่บุคคลนั้น ๆ
3. วิธีที่จะควบคุมในตนเองได้จะต้องมีธรรมอะไร
4. การเสียสละมีคุณประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างไร
5. พญาวานรเป็นหัวหน้าที่มีความจริงใจต่อบริวารหรือไม่
6. ทำไมสังคมจึงยกย่องเทิดทูนผู้เสียสละไว้อย่างสูง
7. นอกจากพญาวานรจะเสียสละแล้ว ยังมีความอดทนไม่ได้แสดงอาการโต้ตอบอะไรที่ต้องถูกจับได้ เปรียบได้ว่า สิ่งมีคุณธรรมอะไรอีก
8. ธรรมะเหล่านี้ก่อให้เกิดอะไรบ้าง
9. ในทางพระพุทธศาสนา มีธรรมะที่ทำให้เกิดความสุขกายสบายใจ คือธรรมะที่มีชื่อเรียกว่าอะไร

ด้านมนุษยสัมพันธ์ สังเกตจาก

1. สมาชิกในกลุ่มเห็นความสำคัญของผู้ร่วมงานหรือไม่
2. การอยู่ร่วมกันในกลุ่มให้มีความสุขเป็นอย่างไร
3. กลุ่มเคยแสดงอารมณ์ต่อกันอย่างไรบ้าง

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้

1. ถ้านักเรียนต้องประสบกับปัญหาของครอบครัวแบบไม่มีความสุข นักเรียนจะทำอย่างไร
2. มารวาสธรรมใช้ในทีใดบ้าง

5. การประเมินผล

ด้านเนื้อหา

1. ผลของการรายงานหน้าชั้น
2. การรวมอภิปรายและวิเคราะห์
3. ทำแบบฝึกหัด

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. การร่วมมือในการทำงาน
2. การเคารพในสิทธิของผู้อื่น
3. การเข้าใจความคิดของผู้อื่น

6. สื่อการเรียนรู้

- ภาพขาว
- นิทาน

แบบฝึกหัดจงเติมคำในช่องว่างให้เหมาะสม

1. ผู้ครองเรือนที่มีลักษณะต่อไปนี้ จัดว่าขาดธรรมาธรรมข้อใด
 - ก. ใช้จ่ายทรัพย์สินที่หามาได้ตามใจชอบ (ทมะ)
 - ข. เจ้าชู้ มีภรรยาหลายคน (สัจจะ)
 - ค. ชอบทะเลาะวิวาทกับเพื่อนบ้าน (ขันติ)
 - ง. ใจคับแคบคิดเอาเปรียบผู้อื่น (จาคะ)
2. ผู้ครองเรือนที่มีลักษณะต่อไปนี้ จัดว่ามีธรรมาธรรมข้อใด
 - ก. ผู้ที่บริจาคโลหิตให้แก่สภากาชาด (จาคะ)
 - ข. ครูอธิบายวิชาที่นักเรียนยังไม่เข้าใจซ้ำหลาย ๆ ครั้ง (ขันติ)
 - ค. เสมียนที่ไม่โกรธเมื่อถูกหัวหน้าแผนกว่ากล่าวตักเตือน (ทมะ)
 - ง. ข้าราชการที่ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง (สัจจะ)

อิทธิพลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ต่อ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรม
และควมมีวินัยแห่งตน

บทคัดย่อ
ของ
ชวลี นาคทัต

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2524

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะศึกษาว่าอิทธิพลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรมและความมีวินัยแห่งตน

กลุ่มตัวอย่างในการทดลองวิจัยครั้งนี้ได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2523 จำนวน 78 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่ม กลุ่มละ 39 คน ให้เป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม โดยใช้คะแนนผลการสอบวิชาสังคมศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2522 เป็นเกณฑ์ กลุ่มทดลองเรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มควบคุมเรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ ใช้เวลาทำการทดลอง 4 สัปดาห์ ได้ทำการทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรม หน่วยพหุสาสนากับการดำเนินชีวิต ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .811 และแบบสอบถามความมีวินัยแห่งตนที่ปรับปรุงมาจากแบบสอบถามความมีวินัยแห่งตนของ กรรณา กิจขันธ์ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .846

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ปรากฏว่า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความมีวินัยแห่งตนแตกต่างจากก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความมีวินัยแห่งตนของนักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

THE INFLUENCE OF THE GROUP PROCESS UPON THE
ACHIEVEMENT OF ETHICS LEARNING AND
SELF-DISCIPLINE

AN ABSTRACT

BY

CHAWALEE NAGADATTA

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education Degree
at Srinakharinwirot University

February, 1981

The purpose of this study was to investigate The Influence of the Group Process upon the achievement of Ethics learning and Self-discipline.

The subjects comprised 78 Matayom 1 students at the Demonstration School, Patumwan, Srinakharinwirot University, during the academic year of 1980. The subjects were assigned to two groups: the experimental and control groups. Each group had thirty-nine students. The students' points gained in the Prathom 6 Social Studies test were used as a criterion in equating the groups. The experimental group learned through the Group Process Method and the control group learned through the Conventional Method. The period of the study was used. The achievement test (reliability = .811) constructed by the researcher and the self-discipline test (reliability = .846) was adapted from the test of Karuna Kitkayan.

Using a t-test for data analysis, the findings were as follows :-

1. No significant differences were found between the experimental group who learned through Group Process Method and the control group who learned through Conventional Method.
2. The experimental group who learned through Group Process Method had higher posttest scores than pretest score in the self-discipline test at 0.5 significant level.
3. The self-discipline test between the two groups were significantly different at 0.5 level.